

Szénási Jánosné Gazda Klára

Egyszerű intonációk szerkesztése

gyakorlati segítség
panelek alkalmazásával

I.rész Útmutató

II.rész Intonációk - Példatár A. B.

Előszó

Ez az összeállítás elsősorban azoknak a kántoroknak a számára készült, akik más hivatásuk mellett vállalták a rendszeres vasárnapi istentiszteleti szolgálatot. Zeneiskolai tanulmányaikat hasznosítják sokan, ezért az ott megszerzett elméleti tudás elég az alábbi módszer alkalmazásához, mellyel saját előjáték szerkeszthető. Erre a készségre pedig szükség lesz, ahogy egyre inkább birtokba veszik a gyülekezetek az új énekeskönyv énektöbbségét.

Aki egyéni munkával fog haladni ezzel az anyaggal, annak a számára ilyen részletes az összeállítás. Nem tudhatjuk, ki mit tanult, mire emlékszik. Szükséges, hogy minden pontosan nyomon követhető legyen.

Másodsorban a kántorképzőkre is gondoltam. Tanári vezetéssel hosszabb szakaszok kihagyhatók, de ez a füzet abban segíthet, hogy a gyarapodó formai és összhangzattani ismereteket a résztvevők mielőbb hasznosíthassák.

A kitűzött cél is kettős:

Aki figyelmesen követi az első fejezeteket, az legyen képes az énekeskönyv szinte valamennyi énekének első sorát úgy lezárni, hogy azzal elindíthassa a gyülekezet éneklését.

Aki pedig tovább halad, kevés eszközzel, a főhármasok alkalmazásával változatos előjátékokat tudjon készíteni. (A példák gerincét a főhármasok: I, IV, V. fok használata alkotja, kis kitekintéssel a mellékdominánsok irányába.)

Ehhez egy egyszerű módszert kínálok fel, amellyel, mint összeilleszthető építőelemekkel, panelekkel szerkeszthetők a rövid előjátékok.

Az egyik panel maga az énekidézet, legtöbbször az első sor, a másik a záradék, amit nem szerkeszteni kell, hanem a felkínáltak közül csak kiválasztani.

Intonációink formája háromféle:

Kétrészes, az előbb leírt módon. Az éneksort megszólaltathatjuk kíséret nélkül, unisono, vagy elláthatjuk kísérelőszóval. A kadencia ezután háromszólamú, ami legfeljebb a végére egészül ki négy szólamúvá. Ezt a kadenciát egységesen záradéknak nevezem, mivel alkalmanként nemcsak átmenőhangokkal látom el, hanem bevezető szakasszal is.

Füzetünk példáinak zöme ebbe a kétrészes csoportba tartozik.

Három részes, amikor az idézet és a záradék közé átvezető szakasz kerül. Ez lehet szabad bővítmény, szekvencia, skálamenet. Ebbe a csoportba tartoznak azok az intonációk is, amelyekben még egy sort idézünk az énekből. Erre a három részes formára is számos példát találunk.

Végül egy az éneket többé-kevésbé végig idéző, követő forma, melyet néhány példa szemléltet.

A gyakorlati segítség szándékának megfelelően a legelső, szöveges fejezeten kívül csak a legszükségesebb magyarázatokra szorítkozom.

A sok záradék között különbséget teszek, kiemelem a legkönnyebben, legtöbb helyzetben alkalmazhatókat. Csoportosításuk pedig legtöbbször a motívumok kezdőhangja szerint történik.

Kísérletezésre buzdítok. Nincs egyetlen jó megoldás, ha egyféleképpen nem sikerül, másfelől közelítve biztosan eljuthatunk vállalható előjátékhoz.

Ezért a Példatár több előjátékot tartalmaz, mint amennyi csupán az egyes fejezetek témáját szemléltetné. Ugyanaz az eljárás több ének esetében is megtalálható, és ugyanahhoz az énekhez gyakran adtam többféle intonációt.

Az énekek kiválasztásánál a Draskóczy László szerkesztette Intonáció Gyűjteményt vettem alapul. Elsősorban a hiányzó ismert énekekhez adok előjátékot, valamint a több gyakorlást igénylő, illetve a mi liturgiánkba nehezen illeszthető hosszú intonációk (korálelőjátékok) helyett rövidebbet és könnyebbet. De így fordul elő, hogy egyes énekek elé csak úgynevezett rövid előjáték került: a könnyen játszható hosszabbat a fenti gyűjteményben találjuk.

Ha pedig ott sem, alkalmazzuk a füzet valamelyik eljárását!

Az új énekeskönyvet számos ének képviseli. Az istentiszteletre szánt énekekből válogattam. A Bibliaköri énekek közül csak azokat választottam, amelyeket a 48-as énekeskönyvből már megszerettek a gyülekezetek.

Előzetes tájékozódás céljából ajánlom az utolsó fejezetet: Rövid áttekintés.

Dicsérjétek az Urat!

Pécs, 2024.

frissítése 2025-ben

I.rész: Útmutató - Hogyan szerkesszek magam előjátékot?

1. fejezet: Lépésről lépésre

A Korálkönyv az intonáció leggyakoribb kiindulópontja. Kéznel van. Könnyű belőle idézni, leginkább a kezdősort, az első és az utolsó sort, vagy az ének második felét. Azonban mi arra teszünk kísérletet, hogy önálló előjátékot készítsünk. A legegyszerűbb eljáráshoz két nélkülözhetetlen elemre van szükségünk: énekidézetre és egy záradékra.

A* 1.1. AZ ÉNEK FELIDÉZÉSE VAGY BEMUTATÁSA

Legtöbbször mi is **az ének első sorával** tesszük. Többnyire elég kíséret nélkül, unisono játszani, hiszen így hangról-hangra (hangközről-hangközre) nyomon követhető a dallam. Csak ne felejtjük el magunkban tisztázni, milyen tempót várunk a gyülekezettől, különben felgyorsítja játékunkat az egyszerű előadásmód!

1.2. A ZÁRADÉK

Előjátékunk másik szükséges eleme. Vele kerekítjük le az idézett sort, úgy, ahogy beszédünkben is a hanglejtés jelzi, ha nincs több mondanivalónk.

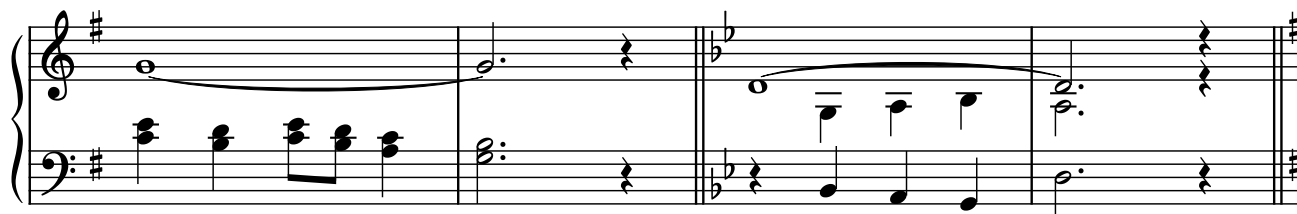
A záradékkal, az intonáció biztonságos lezárásával a gyülekezetet az együttes belépésben segítjük. Kiszámíthatóan haladunk a záróhang felé és hagyunk időt a levegővételre. Rövid előjátékaink záradékaival ütem egyre érkezünk, csak alkalmanként a 4/4-es ütem 3. negyedére.

A záradékok g finálison találhatók. Fontos, hogy dúrban is, mollban is mindenki képes legyen őket lejátszani, és ebben könnyebbséget jelent a g moll 2 b-je, szemben a c finális 3 b-s molljával. A mintazáradékok transzponálásához a fejezet végén található segítség.

Kis ízelítő a fejezetek záradékaiból:

Plagális záradékok dúrban és lá sorokban: 3. fej. 2.

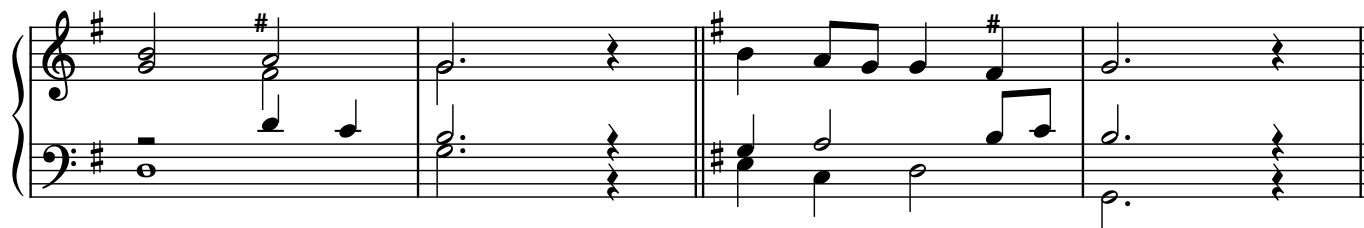
fríg záradékok 3.3.

A **mi-ré-dó** / lá sorokban **dó-ti-lá** rövid zárómotívum az egyes fejezetekben:

Autentikus záradékok - 4. fej. / Egyszerű zár.

Záradékok a barokk és a későbbi korok énekeihez

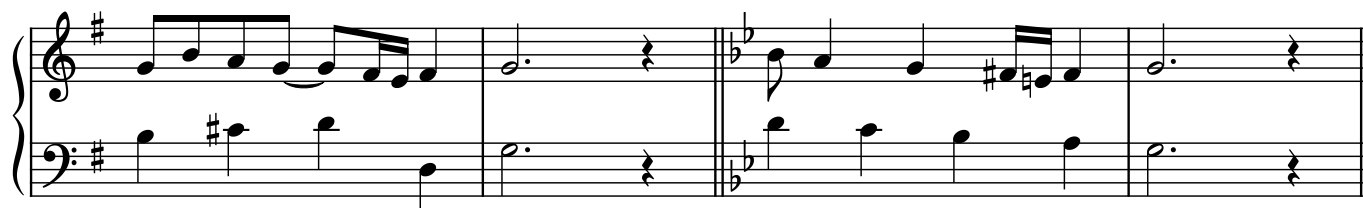

Régi magyar énekek záradékai - 5. fejezet

* **A:** ami feltétlenül szükséges; később: ami a legtöbb esetben alkalmazható - egyben könnyebb is

B: több figyelmet igényel

Zsoltárok és korai korálok - 6. fejezet

Vezetőhang nélkül a hasonló koráletteretek elé:

Régi magyar énekek (6.), (7.), (8.) záradékcsoporthoz

1.3. A ZÁRADÉK KIVÁLASZTÁSA

Általánosan használhatók dúr, moll és dór hangnemben (a lá sorokban) az egyszerű plagális és autentikus záradékok. Egyszerű fríg záradékok a 3. fejezetben: 3.3, mixolídok az 5. fejezet (13) záradékcsoporthoz és a 6. fejezet (4), (5) záradékcsoporthoz ajánlott záradékai között találhatók. Érdemes először ezekkel próbálkozni.

Tovább haladva irányt mutathat az ének eredete, kora: középkori ének, magyar ének, zsoltár, újabb kori ének. Ehhez a forrás meghatározása nyújt segítséget. Az énekeskönyv kottasora fölött találjuk.

De az évszám az ének első kiadásának időpontját jelzi, lehet, hogy a dallam maga sokkal korábbi.

És a 19. sz.-tól születtek tudatosan régies énekek is, ilyenkor a stílusra érdemes figyelni.

Keresésünk során találhatunk az ének zárómotívumával megegyező záradékot, annak augmentált formáját, vagy variánsát. Kezdődhet záradék bemutatott sorunk folytatásának, vagy az ének utolsó sorának kezdőhangjain. Ezeket a lehetőségeket is érdemes kihasználni.

Végül figyelembe vehetjük az ének egyéb jellegzetességeit: skálamenetet tartalmaz, egyenletesen lépeget, vagy gazdagon figurált a dallam, ünnepi, vagy felhívó-mozgósító jellegű a szöveg.

Ha pedig nem az alaphangon kezdődik, fellapozhatjuk a Kezdőhangra vezetünk c. 8. fejezetet is.

Példák: az egyes fejezetekre a >>> jel utal, (x.): a fejezeten belül a záradékcsoporthoz száma
Minden énekhez több záradék illeszthető, rajtunk múlik, hogy melyiket alkalmazzuk.

"Krisztusom, kívüled nincs kihez járulnom" 204

1. sor

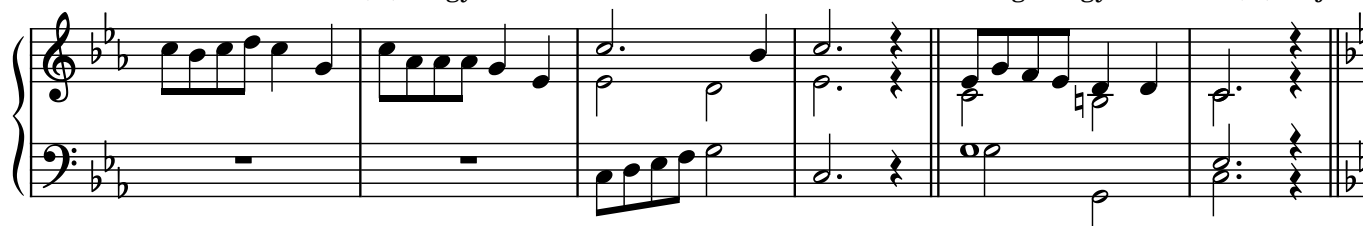

az ének alaphangja és kezdőhangja lá: az intonációt lá-val fogom lezárni: a kezdőhang, vagy a záróhang lá-ján

zárómotívuma: dó-mi-dó-ti lá lá

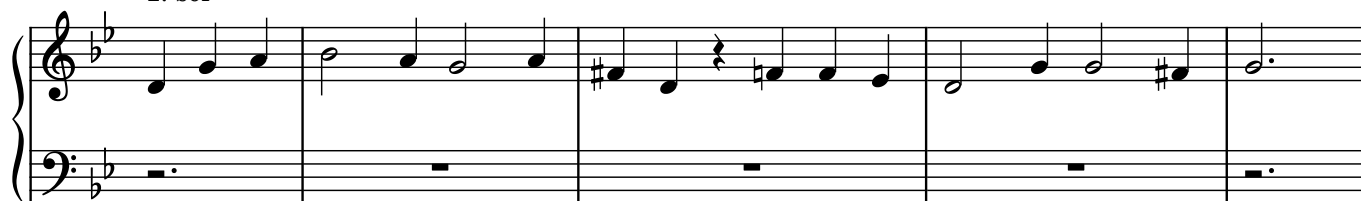
>>> Autentikus záradékok (2.) / Egyszerű záradékok

>>> Régi magyar énekek (2.) / ajánl.

"Ki Istenének átad mindent" 741

1. sor

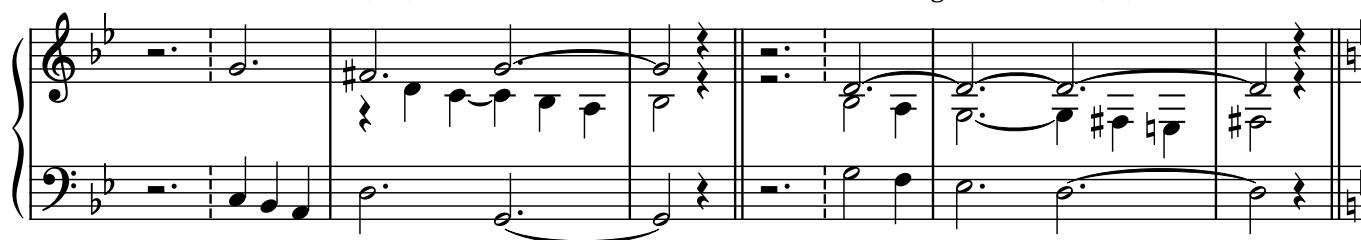
alaphangja lá, kezdőhangja mi: az intonációt lezárhatom lá-val, vagy (alsó) mi-vel
az ének mindkét felének zárómotívuma: lá-szi-lá
ismétlőjeles hosszú sor: rövidíthető

>>> Autentikus záradékok (4.) / Egyszerű záradékok

>>> Autentikus záradékok (10.) / További záradékok

>>> A kezdőhangra vezetünk (3.)

"Adjatok hálát az Istennek" 105

A zsoltárok metrikai alapegysége új énekeskönyvünkben a fél. A Példatárban ehhez igazodom, de az egyes fejezetekben a könnyebb áttekinthetőség és összehasonlítás érdekében negyed a mérőegység, mérőütés.

alaphangja és kezdőhangja dó
skálameneteket tartalmaz, záró sorában is
hálaadó, ünnepi: az előjátékot lezárhatom a felső dó-n is

>>> Záradék a záróhang alatt / Plagális záradékok (1.) / Egyszerű záradékok

Eredete szerint:

>>> Zsoltárok és korai korálok (4.)

2.

Funkciója és tartalma szerint ünnepi, hálaadó ének:

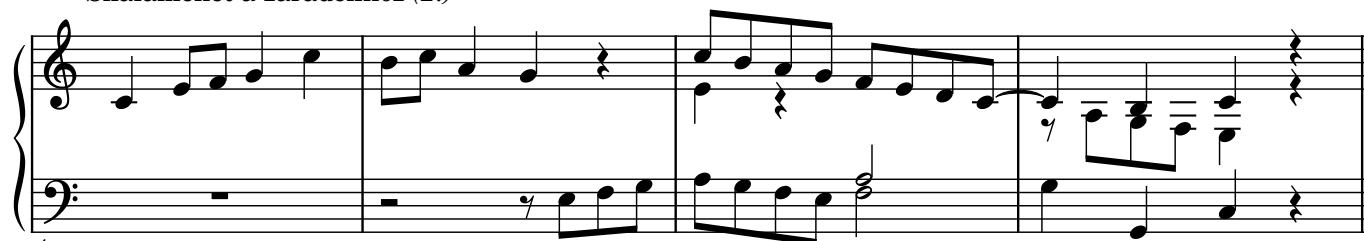
>>> Autentikus záradékok (6.)

3.

Zenei anyaga szerint: skálameneteket tartalmaz. Ha az Intonáció Gyűjtemény előjátékai nehezek lennének, készíthetünk egyszerűbbet:

>>> Skálamenet a záradékhoz (2.)

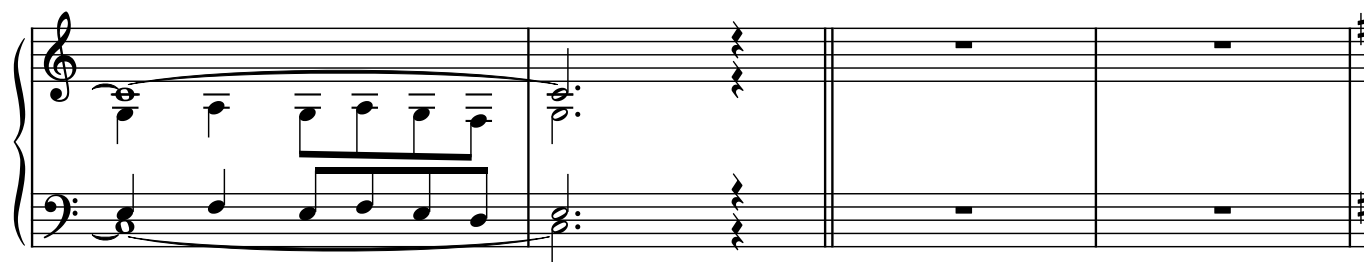

4.

Coda erősíti az előző intonáció ünnepi jellegét, ehhez járulunk hozzá a kísérszólammal is:

5.

Sok záradék található a fejezetek elején. De ne riasszon ez meg!

A 8. fejezetig csoportosítottam a záradékokat. Vagy kigyűjtöttem őket (Egyszerű és További záradékok), vagy megjelöltem a könnyebbeket, a legtöbb esetben alkalmazhatókat: csillaggal, ha már előfordultak, vagy néhány újat a, ajánlott jellel. Alkalmazásuk tekintetében pedig az A vagy B besorolás is tájékoztató.

Az egyszerű záradékokat érdemes megtanulni, transzponálva begyakorolni a váratlan helyzetek számára.

De ha van idő előjátékokat leírni, kedves vállalkozó kedvű szolgatársam, ismerkedj a többivel is! Játssz le őket és keresd ki a Példatárból az utalás szerint az intonációkat, hogy lásd és halld, hogyan illeszkednek egy-egy éneksorhoz!

Sokszor egészen kis különbségen múlik, hogy melyiket találd alkalmasnak a választott ének számára. Érdemes először belülről fülelni, azután mérlegelni, próbálkozni.

1.4. A ZÁRADÉK ILLESZTÉSE, RÁVEZETÉS

A kiválasztott fejezet záradékai között minden bizonnyal lesz megfelelő, ha az ének záróhangjára (hangnemére) figyelünk, és az idézett sorunk dallamához illesztgetjük a záradékokat.

- 1.4.1. **Az összeillesztésről** a fejezetek majd' mindegyikében lehet olvasni, és példákon szemlélni is őket. A záradékok többsége az ütem kezdetén indul, csak arra kell ügyelni, hogy őrizzék meg ezt a helyüket. A súlytalan ütemrészen kezdődő záradékok illesztésében szintén a példák nyújtanak majd segítséget. Legtöbbször változtatás nélkül alkalmazhatjuk a záradékokat,

1.4.2. de végrehajthatunk rajtuk apró módosításokat is:

- > Elhagyhatjuk a belső szólamot: pl. 758 - *Az utalások a Példatár A-ra vonatkoznak.*
- > Ha túl sötétnek találjuk a záradékot a transzponálás után, feljebb hozhatjuk a basszust egy oktávval, bár lehet, hogy így a közbülső szólam(ok)nak nem marad hely: ld. 6.
- > A felső szólamot az ének dallamához igazíthatjuk, csak kerüljük a kvint- és oktávpárhuzamot!

>> a súlytalan helyeken változtatás:

Záradék: Autentikus záradékok (5.)

alkalmazása: "Ó, Sion, ébredj" 832.a

>> a záradék nyitó I. fokában több változtatás:

Záradék: Autentikus záradékok (10)

alkalmazás: "Áldjad, én lelkem"

Ld. még 772

249.b.c

vagy tovább: 249.a

- > a felső vagy az alsó szólam ritmusát összevonhatjuk, vagy bonthatjuk: mi-mi helyett mi-i és fordítva
- > elhagyhatunk egy-egy átmenőhangot
- > vagy éppen beiktathatunk átmenőhangot, váltóhangot:

Záradék: Autentikus záradékok (6.)

alkalmazása: "Jöjj, mondjunk hálaszót" 208.c

- > a záróakkordot 4-3-(2-3)-as késleltetéssel egészíthetjük ki:

Záradék: Autentikus záradékok (2.e)

először az V. fokból V7, majd

a szeptimhangról indul a késleltetés: 476

> indokolt esetben az

V. fokot V7-mé alakíthatjuk át:

832.a. A beugró 7 is segít lendületes tempóban indulni
(az ének kezdőlépését augmentálva hallottuk):

Ilyen indok lehet még: határozottabbnak, teltebbnek stb. hallod a befejezést.

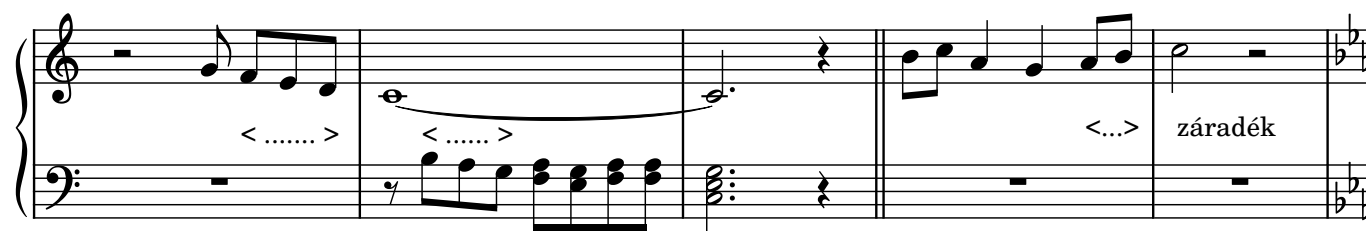
De mielőtt "ráállna a kezéd", hallgasd meg figyelemmel a csak V. fokot ajánló záradékot!

1.4.3. Rávezetés

A 105. zsoltár fenti példáiban (1, 3.) találkoztunk olyan bevezető hangokkal is, amelyek a záradék gördülékeny indításához járultak hozzá. Nevezzük el ezeket a záradékra vezető hangokat rávezetésnek!

Az alábbi rávezető hangok a bemutatott sor záróhangja és az alaphang közti kvint távolságot kötik össze átmenőhangokkal, ezután pedig, folytatva a skálamenetet, az alaphangot kötik össze a záradékkal:

Itt csak két hang:

Így hidálhatunk át kisebb távolságokat.

Leggyakrabban a dallam szólamába illesztjük a rávezetést,

de hasznos lehet az alsó szólamban is:

Ezeknek a lépéseknek a megtételével már teljes értékű előjátékot kaptunk.

De léphetünk tovább:

B. 1.5. ÁTVEZETÉS

A rávezetésnél hosszabb szakasz a bemutatás és a záradék között. A mi előjátékaink terjedelmére nézve ez 1-2 ütemet jelent. Legtöbbször kíséretet kap. Többször az ABC forma középső eleme, néha a bemutatott sor rövid megtoldása: 22.a, 79.o: 444, IGY 34.

Az ABC forma középső tagjaként lehet szabad bővítmény, pl. 31.a,b; 388

további idézet, pl. a második sor, esetleg egyéb idézet, utalás: 222.c, 154.c, 228.b (ld. 134.o.)

szekvencia: pl. 208.c, 84, 624.b

skálamenet: pl. 150.c; 249.b,c, 449.c.d

Részletesen az Autentikus záradékok fejezet tárgyalja, és a továbbiakban mindig rámutatok.

Az Átvezetés alfejezet és a folytatás a B besorolásba tartozik, nem jelölöm fejezetenként.

UTOLSÓ LÉPÉSKÉNT

elláthatjuk kísérettel az előjátékot. Erről szól a 2. fejezet: A kísérőszólam.

1.6. EGY KIS ELMÉLET

A 1.6.1. Ami feltétlenül szükséges egy éneksor és egy záradék összeillesztéséhez

1.6.1.1. HANGSOROK AZ ÉNEKESKÖNYVBEN

dó sor: dúr

alaphang

7. lépcső alaphang

dó - mi ti - dó

az alaphangra épülő terce nagy terc
az alaphang alatt kis szekund, ezzel a 7. lépcsőn levő hang az alaphangra irányít: vezetőhang

szó - ti fá - szó fi - szó

az alaphangra épülő terce szintén nagy terc, ezért a mixolíd dúr jellegű hangsor
alaphangja alatt nagy szekund: nincs vezetőhangja

szó sor: mixolíd

n2

dó sor tá-vel, ha nem szó - ról, hanem dó - ról kezdjük szolmizálni a hasonló dallamfordulatok miatt diézis / kereszt segítségével a zsoltároknak, korai korálokban vezetőhangot kapott,
de régi magyar énekeinkben nem: **záradékaik** a Zsoltárok fejezetben a dúr záradékokkal együtt,
a Régi magyar énekek fejezetben a dúr záradékok után található

lá sor: moll

n2

lá - dó szó-lá szi-lá mi - fi - szi - lá lá - szó - fá - mi

az alaphangra épülő terce kis terc
alaphangja alatt módosítás nélkül nincs vezetőhangja (természetes moll)
vezetőhangot kapott, lásd a zsoltárok s a későbbi énekek zárófordulatait
a régi magyar énekek vezetőhangjáról ld. Régi magyar é. 5.3.
a dallamos mollban a szi gyakoribb,
eléréséhez a 6. lépcsőt is felemeljük, lefelé többnyire megszűnik a módosítás

ré - fá dó - ré di - ré (fá) lá - tá-lá

5. zsoltár utolsó sorai, ld. még 545. 1. sora

ré sor: dór

n2

ettől a sortól dó-val is kezdhethetjük szolmizálni, lá-ra érkezünk
ahogy a mixolíd a dúrral rokon, a dórnak a mollal van sok közös vonása,
ezért a **záradékok** kiválasztásakor együtt találhatunk megfelelőt a mollal
(ilyenek a plagális záradékok és a záradékok lá sorok számára az 5. és 6. fejezetben)
alaphangjára kis terc épül: moll jellegű hangsor
módosítás nélkül nincs vezetőhangja, de diézissel szintén vezetőhangot kapott
az alaphangjára épülő szekstben tér el a molltól:
mollban: lá-fá=kis szekst, dórban: ré-ti=nagy szekst
a dór lá sor fi-vel, de mind a zsoltároknak, mind egyes magyar énekekben találkozunk a
leszállított 6. lépcsővel is, tá-vel, lá záróhang esetén fá-vel

mi sor: fríg

n2

k2

k2

mi - szó

mi - fá

alaphangjára kis terc épül, moll jellegű hangsor
alaphangja alatt nagy szekund található, nincs vezetőhangja és nem lesz módosítással sem,
mivel az alaphangot kis szekunddal követi a 2. lépcső és a két kis szekund nem követi egymást

1.6.1.2. TRANSZPONÁLÁS

Kvintoszlop: fönt dúr, alatta moll

lefelé / fölfelé

Cesz 7 $\flat$ - Gesz 6 $\flat$ - Desz 5 $\flat$ - Ász 4 $\flat$ - Esz 3 $\flat$ - Bé 2 $\flat$ - F 1 $\flat$ - C ---- G 1 $\sharp$ - D 2 $\sharp$ - A 3 $\sharp$ - E 4 $\sharp$ - H 5 $\sharp$ - Fisz 6 $\sharp$ - Cisz 7 $\sharp$
ász esz bé f c g d a e h fisz cisz gisz disz $\sharp$ áisz

(Az előjegyzések memorizálását segítheti a két butácska mondóka:
C dúrtól a kereszttek: Cérna Géza diót árul, érte hatot fizetnek.
bék: Cérna Ferkó békát eszik, asztal-deszkán gesztenyét.)

Az előjegyzéssel és a záróhanggal meghatározzuk énekünk hangnemét, ezután a kiválasztott záradékot G dúrból, vagy g mollból a szolmizációs hangok segítségével transzponáljuk az új hangnembe:

246. nincs előjegyzése, záróhangja c = C dúr	237 1 $\sharp$, záróh. e = e moll	35 1 $\flat$, záróh. f = F dúr	507 1 $\flat$, záróh. c = C mixolíd
Aut.z. (3.) C dúrban d/m	Aut. z. (3.) e mollban d/m	Zsoltárok...(4.) F dúrban dúr / mixolíd	Régi magy. (13)

A legtöbbször alkalmazható egyszerű záradékok transzponálása

Záradék a záróhang alatt / 3.2. **Plagális záradékok (2.)**

Ezt a záradékot csak lá sorokban alkalmazzuk: azonos alapú mollban és dórban.

a mintazáradék alaphangja g, mollban:	dórban:

dór művekben, énekek harmonizálásakor
a záradékban legtöbbször kis 6-tal találkozunk: tá-val ill. fá-val

Transzponálása az azonos alapú moll és dór hangsorokba

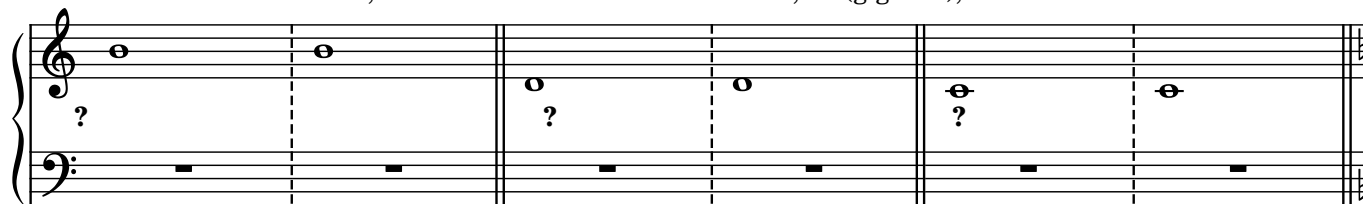
Csak írásban lesz különbség a moll és dór záradékok között: előjegyzésben és a módosított hangban.

De mindig ugyanazt játszod. Kíséred szolmizálva a játékodat, dórban is lá-val kezd!

a moll és	a dór:	e moll és	e dór:

Folytasd!

h moll és h dór, d moll és d dór, (g/g fent), c moll és c dór

Helyezzük ének 1. sora végére a záradékot: próbáljuk ki a 165. ének 1. sora után!

Az előjegyzés és a záróhang alapján az ének hangneme d moll:

8. zsoltár: hangneme c dór, c a záradék lá-ja is:

Az 1. sor záróhangja és az ének alaphangja, vagyis a záradék kezdőhangja közti távolság áthidalásáról a Záradék a záróhang alatt fejezet 3.1.2. szakasza szól.

Plagális záradékok (1.a)

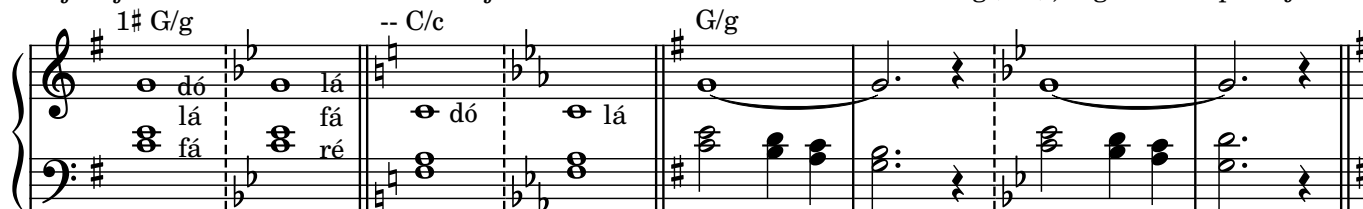
d/m, vagyis dúrban: / azonos alapú mollban és dórban:

Először ennyit transzponálj 3#-es d/m-ig, majd fejezd be a záradékot! Szolmizálj!

Ezután lépegess le

bal kézzel a záróakkordig (1.d), végül transzponálj!

a kiindulás a jobb kéz
alaphangjától
terc-terc le (IV. fok)

lá - szó-fá- mi fá - mi - ré - mi
fá - mi-ré- dó ré - dó - ti - lá

Keress dór énekeket az énekeskönyvben az előjegyzésük és a záróhang alapján!
Illeszd a fenti záradékokat az alaphangjukhoz!

B 1.6.2. AMIRE A TOVÁBBIAKBAN UTALÁS TÖRTÉNIK

1.6.2.1. A hangsor lépcsői:

az alaphangról indulunk:

fok: a megnevezett lépcsőre épített hármashangzat:

terc + terc

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. (1.)

I.fok IV.fok V.fok

a fok jelölése római számmal történik
arab számmal > általánosan hangközt jelölünk,
> a fokszám mellett egy szólamnak a basszustól mért távolságát
(nem jelöljük a tercet és a kvintet, csak az ezektől való eltérést)

1.6.2.2. hangzat vagy akkord: egyidejűleg megszólaló, összetartozó, tercépítkezésű hangok, a szóösszetételekben egyiket v. másikat használjuk: pl. hármashangzat, kvártszekszt-akkord

hármashangzat, típusai:

négy szólamban:

fordításai:

dúr hármashangzat, típusai: részük: tiszta 5 t5 nagy 3 kis 3 alap alap

szűkített, bővített sz5 b5 k3 n3 alap alap

alaphelyzetű akkord:* a hármashangzat alapja a basszusban

szeksztakkord: a terc alul, ill. a basszusban

kvártszekszt-akk. a kvint alul, ill. a basszusban

jelölése: C dúr I

I6
legtöbbször
alapkettőzött**

6
I4
legtöbbször
kvintkettőzött

négyeshangzat: hármashangzat + terc

Típusait az alapját képező dúr, moll és szűkített hármashangzat, valamint a szeptim
(nagy, kis, vagy szűkített 7) alapján határozzuk meg.

Mi ezek közül

a **domináns szeptimakkordot** használjuk:

(a négyeshangzat fordításai:
egyes záradékokban előfordul pl. a II 5/6)

dúr hármashangzat + k7 (szó-ti-ré-fá / mi-szi-ti-ré) a terc (vezetőhang) és szeptimhang disszonanciáját oldani kell

oldása: a szeptimhangot lefelé, a vezetőhangot fölfelé léptetjük***

kvintszekszt-, terckvart-, szekund-akkord

C dúr V7

jelölése: C dúr V5 V3 V2

* Mivel nem feladatunk négyszólamú szerkesztés, csak a kész záradékok lehetőleg értő használata, nem tárgyaljuk az alaphelyzetű akkordok terc-, vagy kvinthelyzetét. Fenti példáink alaph. akkordjai oktávhelyzetben állnak: a legmagasabb szólamban is az alaphang található (= az alaphang oktávja). De: ld. a záradékok csoportosítását: pl. 4.1. (1.), (2.), (3.)

** Kettőzés: négyszólamú szerkesztésben a hármashangzat valamelyik hangját kétszer kell felírni. Leggyakoribb az alap, majd a kvint kettőzése. A vezetőhangot, szeptimhangot és az alterált hangokat nem kettőzhetjük!

*** Bach nyomán a vezetőhang a zárlatban V7 után leléphet a kvintre: ti-dó helyett ti-szó / szi-lá helyett szi-mi

1.6.2.3. **Funkciók:**

tonika (T): a hangsor alaphangja, nyugvópontja

tonikai hármashangzat: az alaphangra épülő dúr v. moll hármashangzat, I.fok

tonikai funkciója van még a VI. foknak: gyengébb tonika, álzárlatot képezhet

d/m (c mollban 3 b-t képzeljünk a sor elejére, és az alábbiakban az írott h, - vagyis mollban bé- elé feloldójelet)

I. fok, teljes: lehet hiányos: VI. fok

kvinthiányos, álzárlat: a várt I. fok helyett VI,
terchiányos a basszusban dó helyett lá / mollban lá helyett fá
Ld. 390.b, 410

domináns (D): - a zenei folyamatok előmozdítója; dúr akkord az 5. lépcsőn = V. fok

- főhangja a tonika felső kvintje (dúrban a szó, mollban a mi) és a vezetőhang
- közbülső sor / formai egység gyakran záródik dominánson
- félzárlatot képezhet: a zárlat I. fok helyett V. fokon áll meg: ld. 379.b, 449.b
- domináns funkciója van még a VII. foknak

és a zárlati I kvártszeksztnek, amelyet követ az V. fok

(ez az összetartozó két akkord értelmezhető az V. fok 6-5-ös és 4-3-as késleltetésének)

domináns hármashangzat, négyeshangzat: késleltetett V. fok: VII. fok, szinte kizárólag
V. fok V7, V8 - 7 - I szekszt fordításban:

vezetőhang átmenő 7 V4 - 5 VII6 - I
vagyis I kvártszekszt - V ld.6.fejezet

szubdomináns (S): - "alsó domináns", ellensúly, színgazdagságot visz a zenei folyamatba

- főhangja a tonika alsó kvintje (dúrban fá, mollban ré)
- szubdomináns hangzatok:
- IV. fok és az öt legalább olyan gyakorisággal helyettesítő II6
- szubdomináns funkciója van még az alaphelyzetű II. foknak

IV. fok II6 II. fok

amiért a II6 a IV. fokot helyettesítheti:

basszusa ugyanaz,

terkettőzése megerősíti

a S főhangját,

de hajlékonyabb dallamvezetést tesz lehetővé

IV - V - I

II6 - V - I

II - V - I

Feladat: Játszd le hangszeren először a fentieket, majd transzponáld 3# és 3b-ig dúrba és mollba is!
Gyakorold a főfokok felismerését (I, IV, V) hangszeres kották és a Korálkönyv záradékaiban!

1.6.2.4. **Az akkordok alaphang-kapcsolatának két iránya:** ereszkedő és emelkedő. Mindkét irányban beszélünk fölépésről, amikor kvint távolságra lépnek az akkordok, és terc, valamint szeptimlépésről.

Mi a fölépésekkel foglalkozunk.

Zárlat az alábbiakban = záradékaink váza.

Ereszkedő: autentikus irány

autentikus fölépés: aut. zárlat: (a legtöbb fejezet tárgya) összetett aut. z. két aut. fölépéssel:

gyakrabban:

kvintlépéssel lefelé = kvárttal föl

V - I (I) - V - I I - IV és V₄ - 5 - I

T - S és D - T

6 - 5

Emelkedő: plagális irány

plagális fölépés: plagális zárlat: (a 3. és 7. fejezet tárgya)

kvintlépéssel fölfelé = kvárttal le

IV - I (I) - IV - I

Feladat:
Játszd le a zárlatokat minél több hangnemben, dúrban és mollban is!

Plagális Codák: - autentikus lezárás után nyomatékosítják a záradékot:

- a tonalitást erősítik a felső kvint (D) után az alsó kvinttel (S): 281.b, 42, 249.a
- kiszélesíthetik a záradékot (magnövelve a záradék-szakasz hosszát): 774.a, 6. fej. 5
- segítséget nyújthatnak a belépéshez: - megerősítik az ütem egyet: 105.c
- és a tempót: 42

- a régi magyar énekek esetében szerepükről ld. az 5. fejezetben 5.3

Coda a két alaphang között:

ha az alaphang alá lép, súlyosabb, vagy sötétebb:

774.a.b; 249.a, 12.b

822.b, 281.b, 38.d, 90.b

1.5.5. **Dallami figurációk:** idegen hangok beiktatásával dallamosabb meneteket hoznak létre a szólamokban, és élénkítik a ritmust.

Fajtái: 1. átmenőhang, 2. váltóhang, 3. késleltetés, 4. előlegezés, 5. orgonapont

1. 2. súlyos váltóhangok

Átmenőhangok: az akkordhangokat lépés-szerűen, a súlytalan ütemrészekre kötik össze.

Váltóhangok: - az akkordhangok felső vagy alsó szomszédos hangjai,

- az akkordhangról indulnak és oda térnek vissza,
- a felső általában diatonikus, az alsó kromatikus vh.
- általában súlytalan ütemrészekre esnek,
- de el is maradhat a kiindulás, ilyenkor súlyos váltóhangról beszélünk: pl. 9. o. 208.c

IV V7 I I4 - 3 I4 - 3
 Késleltetés: egy, vagy több szólam az előző (a basszustól kvárt,
 akkordból átkötve nem lép azonnal az kvártról tercpre: négy-hármas késleltetés
 új akkordra, ld. még: előző oldal Összetett aut. zárlat V6-5 és 4-3)
 hanem abban súlyos helyen diszszonanciaként hangzik, és csak késve oldódik súlytalanabb helyen.

Előlevezés: hangsúlyos ütemrészén levő hangnak a megelőző, súlytalan ütemrészén való megszólalása, disszonáns hang	Orgonapont: legtöbbször a basszusban kitartott hang, fölötte a többi szólam kisebb értékekben és a harmóniát változtatva mozog. Kezdekör és befejezéskor a fölötte szóló harmóniához tartozónak kell lennie.
---	---

dó-tá-lá-szó-fá dallamfordulat az I. fejezet (3.) mintazáradékában, ld. a példát
 illetve szó-szi-lá basszuslépés a Példatár 266.b záradékában, és
 fá-fi-szó a 832.b -ben.

Mellékdomináns: alterált (módosított) akkord: hármashangzat nagy terccel (ha k3-e van, felemeljük)
 vagy az V7 mintájára szeptimakkord n3-cel és k7-mel (utóbbihoz leszállítunk)
 Szoros, V(7)-I-szerű ("s-t-r-f-d-m-s / m-szi-t-r--l-d-m") kapcsolatot hoz létre a hangsor más fokai között.
 Pl. dúrban: **I7b-IV** dó-mi-szó-tá --- fá-lá-dó: a szubdomináns,
III#7-VI: mi-szi-ti-ré --- lá-dó-mi: a VI. fok, vagyis a párhuzamos moll kiemelésére.
 Oldásuk az V7-nek megfelelően történik: az alkalmi vezetőhangot fölfelé,
 a szeptimhangot lefelé vezetjük.

II3#-V, II3#7-V: ré-fi-lá vagy ré-fi-lá-dó --- szó-ti-ré

vagyis:

C dúr I bI2 *IV6 mint F dúr V V2 I6:

A disszonanciát a szeksztakkord *(IV6) oldja, így hangsúly helyeződik vele a IV fokra, a szubdominánusra. Ez történik a fent említett esetekben is, mint disszonancia-oldás, V7 disszonanciája és oldása, csak máshova helyezve, más fordítással.

2. fejezet

A kísérőszólam

Mikor van szükségünk rá?

A kétrészes intonációk nem igényelnek kíséretet a záradékig.

Próbáld meg lejátszani a Példatár előjátékait csak unisono bemutatással! Pl. 8.a.b, 30.b. Kiderül, hogy így is használhatók, az alsó szólam csak felöltözteti őket. (Keress hasonló példákat!)

Még rávezető hangok nélkül is odailleszthetjük a záradékot az 1. sor után, legfeljebb kicsit darabos lesz előjátékunk: pl. 6 és 449.a. rávezetés nélkül és a leírt formában.

De előfordul, hogy a minimális hangzásnál és terjedelemnél többet szeretnénk. Szívesen idéznénk akár a következő sort is az énekből, és ünnepi istentiszteleten hosszabb és teltebb hangzású intonációt játszánánk.

Ehhez egyetlen kísérőszólam már hozzásegíthet. Ld. az előbb felsoroltakat, valamint 230, 231.b, ill. 249. b. és c.

Ez a szólam legegyszerűbben párhuzamos mozgással követheti a dallamot. A folyamatos párhuzamosság egyhangúságát pedig az ellenmozgás és az önálló ritmus töri meg.

2.1. MILYEN TÁVOLSÁGBAN KÖVESSE A KÍSÉRŐSZÓLAM A DALLAMOT?

Oktávpárhuzammal rövid unisono szakaszokat erősíthetünk meg. Ld. 90.b, 391.

Kvint- és kvártpárhuzamhoz a himnuszok intonációjában fordulunk, ld. a Himnuszok... fejezetben. Találkozunk vele egy-egy lépés erejéig régies záradékokban is.

A párhuzamos követés lehetőségei közül általánosan a tercpárhuzamot alkalmazzuk, esetenként fordításával, a szeksztpárhuzammal váltakozva.

2.1.1. **Tercpárhuzam** vagy decima, jelölése 3 ill. 10.

Hosszú szakaszok kíséretére alkalmas, akár a záradékig:

decimával 744.a

208.b

Kísérhetünk vele hangról-hangra,

mozgalmas dallamokat pedig nagyobb ritmusértékekkel követhetünk:

208.d

419.b

A kürtmenetben a tercpárhuzamot két hangköz szakítja meg:

a dó alatt a mi szekszttel, és a ré alatt a szó kvinttel:

47.a

2.1.2. Szeksztpárhuzam: hosszan zsolnáradékokban és skálamenetekben találkozunk vele, ld. ott.

Folyamatos szeksztpárhuzam kísérszólamként:

alul kíséri a dallamot:

felülről követi:

Feladat: kísérj hangszeren minél több dallamot, éneksort terc- és szeksztpárhuzammal! Először alul kövesse a dallamot, majd próbáld meg felülről is!

2.2. ELLENMOZGÁS

A dallam lépésével ellentétes irányú lépés.

Ha szekundokkal haladunk, az oktáv közvetítésével így válthatunk 3-ról 6-re, 6-ról 3-re:

Az oktáv közvetít

szeksztpárhuzamról tercpárhuzamra (10-ra):

tercről (decimáról) szeksztre:

Szeksztről a kvint közvetít tercre (10-ra), ha az egyik szólam lassabban lép, kivár:
ld. 163.b a kísérszólam belépése után, 35.b 2. sora ("üteme") végén.

Feladat: Keresz példákat párhuzamos és ellenmozgásra a Példatárban, valamint a két szólam együttmozgására és önálló ritmusára!

2.3. A KÍSÉRŐSZÓLAM BELÉPÉSE

2.3.1. közös hang segítségével:

kitartott hanggal a prímből terc lesz, az oktávból decima:

az oktávból szekszt:

ellépnek a közös hangról
két irányba:

egyfelé, kisebbet és nagyobbat:

2.3.2. terccel:

419.b

24.b

169.b

szeksztel:

173.b és a 163.b

ritkábban **kvinttel**:

2.3.3. Orgonapont a terc-, esetleg szeksztpárhuzam megtámasztására az előjáték kezdetén:

410, ld. még 208.c

290

a záradék *nyitó I. fokának alapja, vagy kvintje szólal meg előbb, a kíséret szintén tercpárhuzam (10)

The musical score is for a piece in 6/4 time, marked 'I. fok kvintje'. It consists of two staves, treble and bass. The first ending (1.c) is marked with a first ending bracket and a repeat sign. The second ending (210.c) is marked with a second ending bracket and a repeat sign. The score includes labels for 'I. fok alapja' and 'záradék'.

2.4. A KÍSÉRŐSZÓLAM CSATLAKOZÁSA A ZÁRADÉKHOZ

Legtöbbször a záradék basszusához tart.

Olykor a középső szólamhoz csatlakozik - párhuzamos kíséret után: párh. terc 208.b, székszt után: 37. o. 290/2
- ha önállóbb a kísérőszólam: 249.c, 624.b.

2.5. ÖNÁLLÓBB LESZ A KÍSÉRŐSZÓLAM,

- > ha az együttmozdulás helyett saját ritmusa van: például nyújtott ritmust, szinkópát alkalmaz, ritmust ismétel, vagy felel a felső szólam ritmusára: 249.c, 230, 373.b
 > ha a párhuzamos követés előtt az ének kezdetét ismétli:

kánonszerű belépés:

ld. még 622

Az 1. sor után az alsó szólamban is szünet következik, mintha folytatná a kánont, de ezután tercpárhuzammal követi a felső szólamot.

281.b

622: a szünet után az alsó szólam belépésével a záradékhoz kapcsolódik.

imitáló belépés:

<.....>

196.a

a motívum kezdetével:

csak a kezdőlépés:

<.....>

122.b

<.....>

221.a

kis változtatások az imitáló motívumon:

ld. még 622

negyed értékű kvárt helyett
marad az oktavtávolság

266.b

a pontos ismétlést
felülírja a párhuzam

281.b

2.6. KIS SZEMLÉLTETÉS

2.6.1 Önálló ritmus, ellenmozgás, imitáló sorkezdés

222 kiindulás: sorismétlés az alsó szólamban, a kísérőszólamban fölötte szekstzparhuzam:

(Sorismétlés / 3.4.B)

önállósodó ritmus a kísérőszólamban

és imitáló sorkezdés a teljes sor megismétlése helyett az alsóban:

megismételjük a nyújtott ritmust

a megváltozott szólamot a felső még párhuzamosan követi

végül ellenmozgás alkalmazásával két önálló szólamot kaptunk:

(előjátékként ne ezt játszd, a Példatárból válassz!)

2.6.2 Kísérőszólam az átvezetés alá, majd az 1. sor alá is

406 kiindulás: unisono 1. sor + záradék:

1. sor + átvezetés + záradék:

az elejétől kísérőszólammal:

még egy szólammal ld. a Példatárban

3. fejezet

Záradék a záróhang alatt

A legegyszerűbb megoldással találkozunk ebben a fejezetben: az unisono 1.sor után a kitartott záróhang alá illesztjük a záradékot.

Ez először plagális kadencia dúrban, mollban és dór hangnemben.

Frigben szintén plagális fölépés a kitartott záróhang alatt, illetve a dallam zárófordulata mi-i-i-ré-mi, miközben a basszus szekundlépésekkel ereszkedik le az alaphangra.

Végül ún. sorismétlés: a dúr (mixolid) záróhang alatt terckísérettel ismétlődik meg a (zsoltár)dallam.

3.1. AZ ÉNEK 1. SORÁNAK ZÁRÓHANGJA ÉS AZ ALAPHANG

Az intonációk az alaphangon záródnak.*

3.1.1. Sok ének 1. sorának záróhangja is **megegyezik** az alaphanggal, ilyenkor minden gond nélkül követhető a fenti eljárás.

a) 153. énekünk Sztárai Mihály zsoltárdicsérete, tegyük ezzel próbát!

Szaggatott vonalakkal tagolták számunkra az éneket, fogjuk fel őket ütemvonalaknak!

Ezek szerint az 1. sor két 4/4-es ütemből és egy 6/4-esből áll, amit így tudunk felírni:

Lá sor, tehát a mintazáradékok elé két bét képzelünk. Így a kiindulópontunk

a Plagális záradékok között ré-fá-lá lesz:

d/m

transzponáljuk g-ról d = lá-ra:

ld. 1.6.1. Transzponálás

Ezek után kereshetjük a záradékunkat.

Például vegyük az (1.e)-t

a lá sorok számára ajánlott végződéssel, terc nélkül: vagy a (2.a)-t:

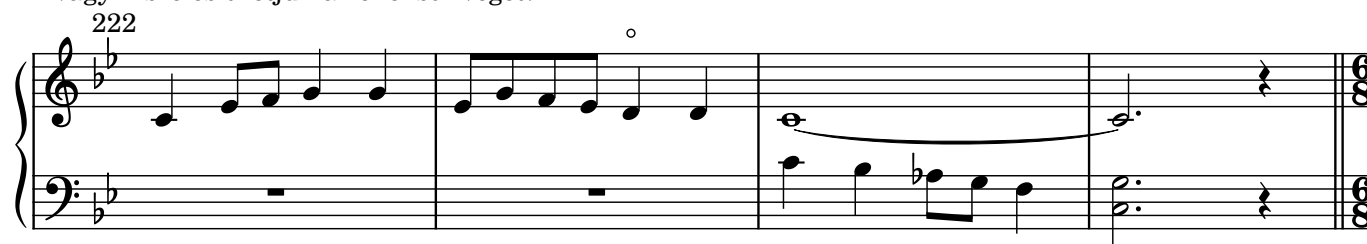
b) Ha a főhangsúly előtt ér véget a sor:

> átkötjük a záróhangot, és a záradék kezdődik ütem egyen:

felütéses ének, a záradék is felütést kapott

* kivétel: ld. a 8. fejezetet: A kezdőhangra vezetünk

> vagy kiszélesíthetjük az éneksor végét:

> Ha az ének kezdetét nem tudjuk ütembe helyezni, ütembeosztás nélkül idézhetjük.

Ld. számos zsoltár, néhány korai korál és magyar ének esetében: pl. 5b, 8, 163, 386.b, 545, 624.a. stb.

Azonban a záradék, és ha van, a záradékra vezetés is már ütembe rendezetten történik.

3.1.2. Az alaphangon kívül gyakran **máshol végződik az első sor.**

Hogyan érhetjük el ilyen esetben mihamarabb az alaphangot?

> Közvetlenül ráléphetünk az alaphangra: az ének kezdőhangja: 313.a, 601, 6.o. 204.

a következő sor kezdőhangja: 150.a, 313.a

ill. szekund (kicsi) a távolság: pl. 140.

> Átmenőhangokkal érjük el a következő ütem egyére az alaphangot: 105.a, 313.b unisono bemutatással is.

> Egy ütemet közbeiktatunk.

>> Ilyenkor érdemes először a zárómotívumot, vagy a zárósort szemügyre venni:

A 168-as ének 1. sora:

A sor zárómotívumát elhagyjuk,

helyébe az ének zárómotívumát illesztjük:

Ezután az első példánkhoz hasonlóan egységes ütembe helyezzük a kapott sort, és kiválasztjuk a záradékot.

(Két bé az előjegyzése, mégsem takaríthatjuk meg a transzponálást.

Az ének c-re végződik, hangneme c dór. Mivel a dór lá sor fi-vel, ezért a záradék illesztésekor c a lá, nem g! Ld. 13. o. 8. zsoltár.)

Az alábbi példában az ének utolsó sorából alakítottunk ütemet:

624.a

4/4, a záradék üteméhez igazodik

>> Ütemnyi betoldás rokon motívummal: 154.b

Feladat: Figyeld meg minél több ének kezdősorát: hol helyezkedik el a záróhang az ütemen belül, és mi a távolsága az alaphangtól! Vezesd többféle módon az alaphangra és ütem egyre, ha máshol végződik!

3.2. PLAGÁLIS ZÁRADÉKOK A ZÁRÓHANG ALATT

dúrban, mollban és dór hangnemben

Önálló záradékként leginkább korai és régies énekek lezárására alkalmazzuk őket. (Kivétel a legkorábbi, himnuszok és gregorián eredetű énekek csoportja. Róluk a 11. fejezet szól.)

Alkalmasak még felhívó tartalmú, későbbi énekek lezárására is.

Coda-szerű kiegészítői lehetnek autentikus záradékoknak: ld. 17.o, valamint Ptár 150: ugyanaz a motívum a-ban záradék, b-ben Coda.

Dór, vagy moll magyar énekek rövid Codájaként a vezetőhang nélküli, szó-t tartalmazó záradékokat helyettesítik, ld. az 5. fejezetben.

3.2.1. EGYSZERŰ PLAGÁLIS ZÁRADÉKOK

(A)

(1.) *párhuzamos (egyirányú) mozgással:* sokféleképpen változtatható ritmusa, dallamvezetése

d/m /m d/m változik a ritmus:

(a) 154.b (b) 831.a (c) 92.o. 74

ajánlott végződés lá-ra

végig nyolcadokkal 105.a. 222.a

a ritmussal a dallammenet is változik:

DL 151 (261) záradék

(d) 548.a (e) 491, 140.153a.561a (f) 624a és fríg 462

többféleképpen

Illeszd a 249. ének fél sora után!

(2.) *egy mozgó szólammal, szintén variálható*

/m DL 318 (403)

(a) 545 (b) 545 (c) 545

(B)

a fentiek egy kicsit másképp:

kettőzzük az alaphangot:

lassú basszussal:

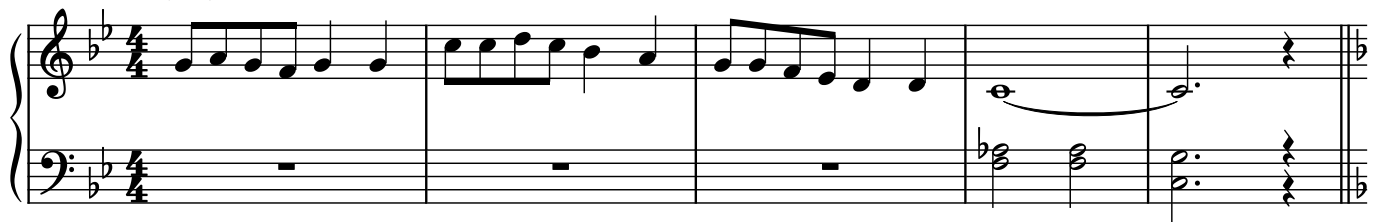
tág fekvésben:

(a) 291.a (b) 163.a (c) 822.a

még egy szólammal 501.d

Példák a záradékok alkalmazására

154.b (1.a)

- a záradék kevés mozgása lehetőséget ad a kezdőhang felidézésére
- hangismétlés az énekben, a záradékra vezető motívumban és a záradékban

A dór énekek harmonizálásakor, pl. a Korálkönyvben, a záróban kis szekszttel találkozunk, fi helyett fá-val. Ebben az előjátékban az á és ás között a záradékra vezető motívum közvetít: nincs benne egyik hang sem.

"Jer, kérjük Isten áldott Szentlelkét"

548.a (1.d)

"Adjatok hálát az Istennek"

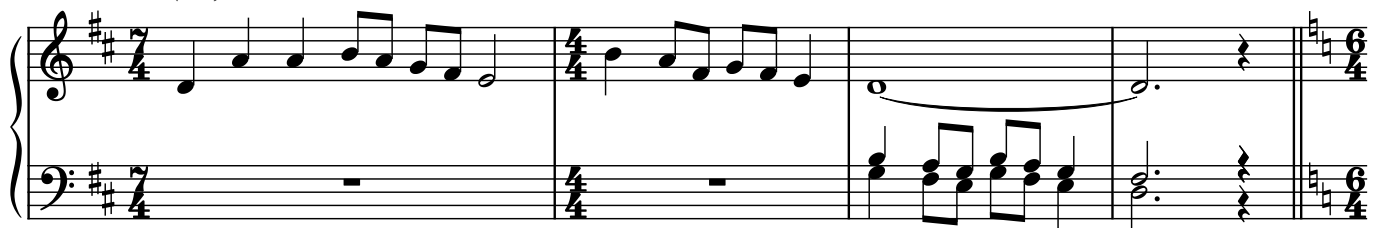
105.a (1.c)

a záradék az 1. sor negyedeihez nyugodt lépegetéssel csatlakozik

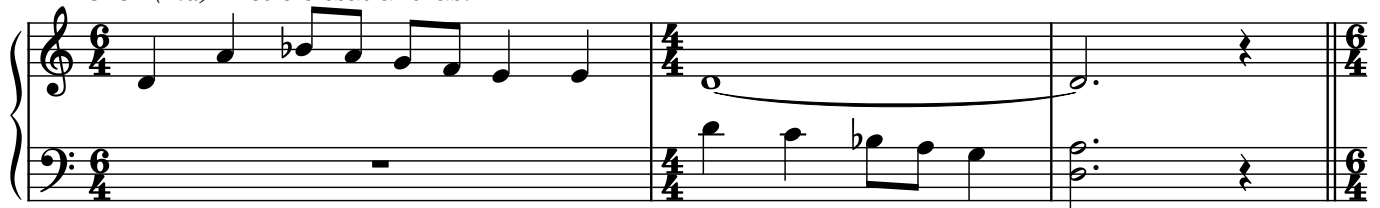
örömteli a szöveg: a kvinten záródó 1. sor után a rávezetés átmenőhangjainak nyolcadmozgása egészen a záróakkordig tart

624.a (1.e)

a záradék ritmusa az előző ütemét ismétli
ld. még 140: a kezdősor szokatlan ritmusát ismétli a záradék

545 (2.a) kétféle csatlakozás:

kiszélesített sorvéggel, az alaphang ütem egyre került
a záradék az ének skálamenetét folytatja lassuló ritmusban

(b) kicsit másképp

ld. még: kísérszólamhoz csatlakozik 291.a

3.2.2. TOVÁBBI ZÁRADÉKOK

(3.) **ellenmozgással**, dúrban tá-val (olvashatsz róla: 1. fejj. végén Olvasmány)

d/dór

dórban fi-vel

DL 166 (201) Coda autent. zárlati lépés után

(a)

210.a

> szólamcserével a kezdőhangra vezet:

(b)

168.a

> megnövelt értékkel és kis változással:

lassú basszussal:

(c)

208.a

Coda 281.b

> aprózott értékkel és az alsó szólamok cseréjével:

(d)

Illeszd a 228. ének fél sorához!

(4.) **ellenmozgással hosszú skálamenet**

d/

NCs után 468 (630) Coda

(a)

(b)

150.a.b, 313.a

313.b

(5.) **a záróhang az alaphangról fellépked a tercig:** ünnepélyes, emelkedett

d/

(a)

(b)

R 266

667

210.b

Példák a záradékok alkalmazására:

"Ó, mely boldog ember az", "Karácsony ... E húsvét ... E pünkösd ünnepében"

210.a (3.a)

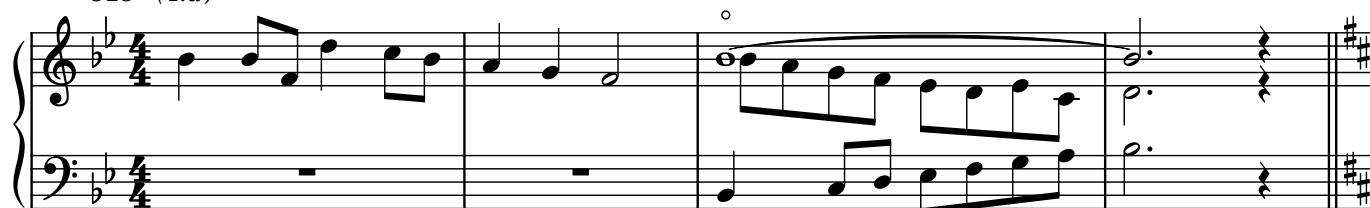
ünnepi ének, a teltebb hangzás érdekében a bal kézben is ott a kitartott alaphang

168.a (3.b)

Illeszd ezt a záradékot a következő énekek 1. sora, v. fél sora után: 823 "Jézus hív,"
444 "Jer, dicsérjük az Istennek fiát" (vezess le az alaphangra)

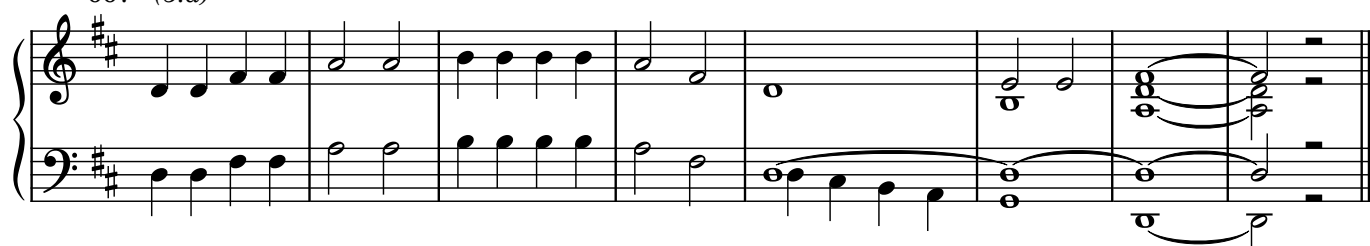
313 (4.a)

Skálamenet az énekben is. Közvetlenül ráléphetünk az alaphangra:
kezdőhangra vezetünk, amely egyben a 2. sor kezdőhangja is.

"Szent vagy, szent vagy, szent vagy"

667 (5.a)

a mély fekvés miatt vagy oktávketőzéssel élünk,
- ld. (hallgasd) f-ről: 210.b, R 266 g-ről -
vagy egy oktávval följebb, a bal kéz unisono sora után lép be a záradékkal a jobb:

Feladat: Keress ütembeosztás nélküli énekeket az énekeskönyvben!

A sorok páros vagy páratlan lüktetésűek? Megváltozik-e soron belül a hangsúlyrend?

Páros, vagy páratlan ütemű záradékot válasszunk inkább előjátékuk szerkesztéséhez?

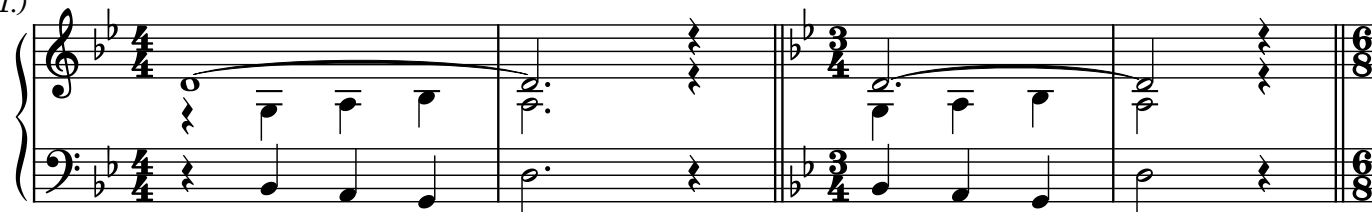
Hasonlítsd ehhez össze a Példatár 624.a. és b. záradékanak ütembeosztását!

Mi indokolja a választást?

3.3. FRÍG ZÁRADÉKOK A ZÁRÓHANG ALATT

az alaphang "mi"

(1.) **Egyszerű fríg záradékok:** a 7. fejezetben: További záradékok

(2.) először így gyakorold, majd:

DL 141

(3.) először így gyakorold, majd:

DL 218 (-)

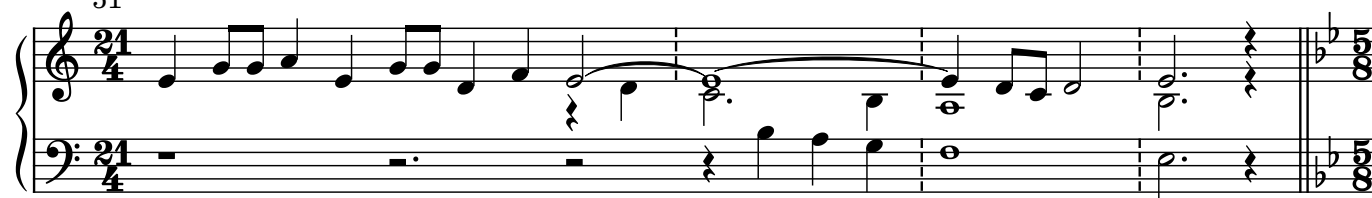

A záradékok alkalmazása:

az 1. sor záróhangja az alaphang:
462

51

a sor záróhangjáról leereszkedünk az alaphangra:

170.a

3.4. SORISMÉTLÉS

Könnyen alkalmazható megoldás egyes mixolíd és dúr zsoltárok esetében. A jobb kéz kezd és tercelve ismétli meg a sort a bal. (Aminek a felső szolamát, ha szükséges, jobbal játszuk.) Sokszor külön záradékra sincs szükségünk, legfeljebb a sorvéget változtatjuk meg a lezárás érdekében. Ld. Intonáció Gyűjtemény 121 HP

A. Dúr és mixolíd zsoltárok:

35.a a dallam fölött a terc:

kis változtatás a lezárás érdekében

átveszi a jobb kéz a kísérszólamot, ha megtámasztjuk a szinkópát:

30 a dallam alatt a terc:

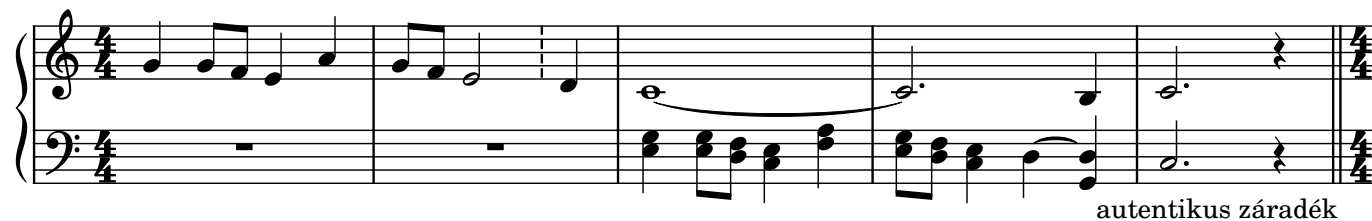
az alaphang felé törekszik a kísérszólam

30.a vagy szolamcserével szeksztpárhuzam:

Alaphangra lépés, lépegetés, mivel másik hangon fejeződik be a sor;
15 rövid záradék a sorvég megváltoztatásával:

plagális záradék

21

autentikus záradék

B. Dór zsoltárok: a megismételt sor dallamában legtöbbször kis változtatás szükséges: AAv + záradék

12

változtatás a disszonancia elkerülése érdekében, nyolcadok helyett negyed

szólamcserével terc helyett szekstópárhuzam kísér és elmarad a kitartott hang:

további változtatás: m d-r m helyett d d-r m

Az alsó szólam kezd

Egységnyi záradékkal AAB formát kapunk:

5

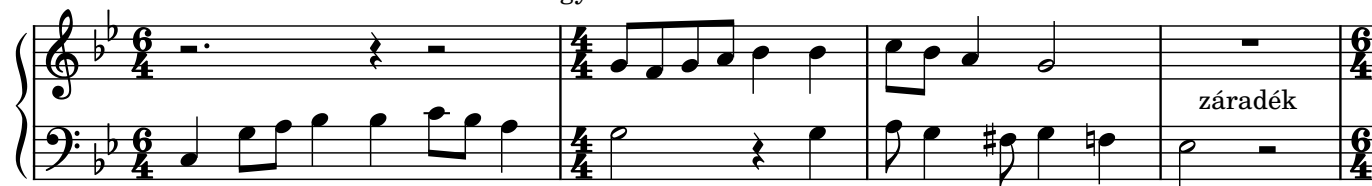
változtatás a rávezetés után: a nyitó kvint helyett kvárt lépés:

a záradék a saját zárósora

5.b

vagy:

záradék

A zárómotívum is ismételhető: AABB(v)

107.b csupán az alaphang helyett tiszta kvintet tartunk - kicsit mozgatunk

4. fejezet

Autentikus záradékok

Az autentikus kadenciák évszázadok jól bevált zárófordulatai (autentikus: hiteles), csak alkalmazásuk módjában van koronként és stílusonként kis különbség. Így mi is beépítjük majd őket a magyar énekek jellegzetes zárómotívumaiba, és zsoltárok előjátékait is le fogjuk zárni a T-(S)-D-T kadenciális lépéssorral.

Ebben a fejezetben a záradékok ismét két csoportban szerepelnek:

Egyszerű autentikus záradékok: itt néhány olyan rövid, többségében (T)-D-T típusú kadencia található, amelyet énekeskönyvünk legtöbb énekénél alkalmazhatunk (a fríg és mixolid dallamok kivételével).

További záradékok: ezek főképp a barokk és a későbbi korok énekeihez járulnak.

A példák között először a korábbi formával találkozunk: 1. sor + záradék, majd kitágul a kör a kérdés-felelettel, a hármas tagolású formával (itt kezdődik a B nehézségi fok), valamint a végigkövetett énekkel.

Emellett röviden szó esik a kísérszólam alkalmazásáról is.

A záradékok csoportosítása a zárómotívumok kezdőhangja szerint történik, ill. külön a 3/4: (4.) és (10.) záradék-csoportban.

4.1. EGYSZERŰ AUTENTIKUS ZÁRADÉKOK

Általánosan alkalmazhatók a legújabb énekekig bezárólag.

Három záradék egészíti ki a sort, ezekkel a vezetőhang nélküli letétek elé készíthetünk előjátékot.

Elsőként a vastag záróvonallal jelölteket ajánlom, nemcsak szerkesztésre, hanem kívülről megtanulásra is.

(1.) *m-r-d / d-t-l*

szeptimhang nélkül is 758 kísérszólam után 419.b.(a), 406

774.a kis vált. 180.b Ptár B 312.d 44.o.388 5.a 37.o.652, 373.a

lá sorok vezetőhang nélkül

(2.) *d-t-d / l-szi-l* Ezek a záradékok **a záróhang alá is illeszthetők**, ha az idézet az alaphangra érkezik.

a. két szólam 24a, 28a; ld. 37.o. kísérszólam után 769 290 37.o.290/1

37.o.476 Késleltetéssel 476 (ld. 9.o. alján) és 449.a 6.o.204

lá sorok vezetőhang nélkül

(3.) szó-ról/mi-ről

a. b. c.

5.b, 166.d 8.a, 184.a

dór vezetőhang nélkül

d.

501.a

(4.) 3/4-es záradékok: változtatás nélkül alkalmazhatók 6/4-es ütembeosztás esetén is felütéssel a c. végződésével

a. b.

35. oldal 175

c.

59

4.2. AZ EGYSZERŰ AUTENTIKUS ZÁRADÉKOK ALKALMAZÁSA

Ezeknek a záradékoknak az alkalmazásával az előjátékokban sok lesz az ismétlődés, az intonációk túlságosan egyszerűnek is tűnhetnek, de nem fogsz zavarba jönni a váratlan helyzetekben.

4.2.1. A záradék illesztése

Az előző fejezetben először el kellett érünk a sorvéggel az alaphangot.
Az autentikus záradékok szabadon csatlakoztathatók az első sor után, csak az előjáték záróhangja egyezzen meg az ének alaphangjával.

A záradékokat hozzáillesztjük az 1. sorhoz:

173 (1.a)

The musical score for 'The Rose Tree' is presented in two systems. The first system is in 9/4 time, featuring a treble staff with a melody of eighth and quarter notes and a bass staff with a single quarter note. The second system is in 4/4 time, with the treble staff playing chords and the bass staff playing a simple bass line. The key signature changes from B-flat major to C major.

Rávezetés, felütés:

175 (4.) Ebben az énekben az 1. sor záróhangja *szi*, ami után kínálkozik a folytatás:
szi-ről lá-ra lépünk,

de a szilárd lépés megismétlődése miatt kereshetünk mást.

Ez a záradék
jobban felhívja magára a figyelmet:

Rávezetéssel a szilárd lépés megmarad,
és gördülékenyen köthetjük össze a sorvéget
a távolabb kezdődő záradékkal:

jobban leírták magára a nyelveket. a további kezdődo zarádekkai:

A felütéses énekekben a rávezetés egyben **felütés** is.

178 Itt váltóhanggal kerültük el a hangismétlést:

The musical score for 'The Rose Tree' is presented in a grand staff with a treble and bass clef. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 6/4. The melody is written in the treble clef, and the bass clef contains whole rests. The score consists of 11 measures. The first four measures are in 6/4 time, and the last four measures are in 4/4 time, indicated by a double bar line and a change in the time signature. The melody features a series of eighth and quarter notes, followed by a half note and a whole note. The final measure of the 4/4 section is a whole note chord. The score is labeled with the title 'The Rose Tree' and the number '11' in the bottom right corner.

A záradék basszusa változatlanul ütem egyen indul.

Az ének felütése miatt a záróütem lett rövidebb, ezért marad el a 4-3-as késleltetés.

De a felütéses ének záradékát is kezdhethük ütem egyen;
 valamint a **felső oktávon** kezdődő énekek záradékát egy oktávval magasabban játszhatjuk,
 405 (1.c) így megkapjuk a kezdőhangot:

Feladat: Játssz le többször a fenti példákat, majd próbáld ki a többi záradékkal is őket;
 először rávezetés nélkül, majd próbálkozz többféle rávezetéssel / felütéssel is!

4.2.2. Magyar énekek

egyszerű lezárásához általánosan alkalmazhatók az autentikus (vezetőhangos) záradékok.
 De ha szeretnénk egyes korálletétek szó-lá végződéséhez igazodni, erre alkalmas a (2.f) záradék és
 a Régi magyar énekek fejezet 5.3.1. és 2.szakasza. Szemléltetés hozzá az 54. o-n az Összehasonlítás.

Záradék változtatás nélkül:
 184 (3.b)

de könnyen megmozdíthatjuk a ritmust
 az ének ritmikájára utalva:

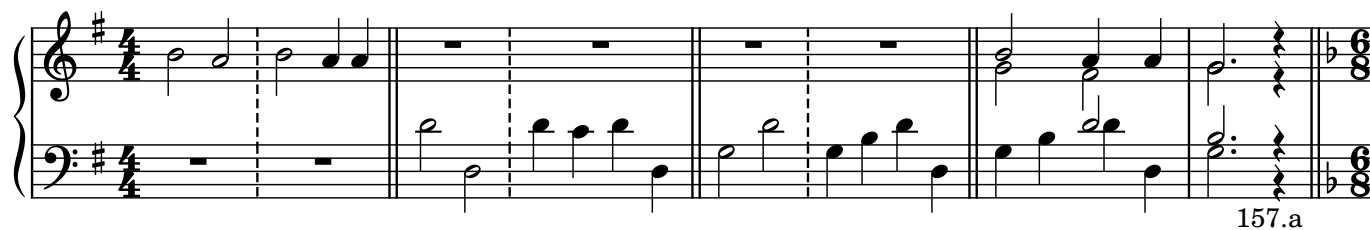

> lá sorokban a megmozdított ritmus:
 pl. a (3.a)-ból:

megmozdíthatjuk a dallamot is:
 a (3.b)-ből kaptuk: (1.b): és belőle:

> dúrban a ritmus és a basszus dallama:

157.a

> 6/8-ban: énekeskönyvünkben sok éneket találunk ezzel az ütemezéssel
 174 záradék dó-ról: vagy mi-ről:

Illessz először változatlan záradékokat magyar énekek 1. sorához, majd próbáld módosítani őket!
 Ezután nézd meg a következő fejezet záradékait is!

4.2.3. Zsoltárok

A záradék lehet változtatás nélkül:

90 (1.a), (3.a)

vagy:

Musical notation for Psalm 90 (1.a), (3.a). The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody starts on G4, moves to A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, then back down. The bass line has a whole rest. The second system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody continues with a half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The bass line has a whole note G3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

42 (1.e)

Musical notation for Psalm 42 (1.e). The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody starts on G4, moves to A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, then back down. The bass line has a whole rest. The second system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody continues with a half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The bass line has a whole note G3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

de meg is bonthatjuk
a kitartott hangot:

a (2.a) záradékban is:

még tovább:

Musical notation for Psalm 42 (1.e) with variations. The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody starts on G4, moves to A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, then back down. The bass line has a whole rest. The second system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody continues with a half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The bass line has a whole note G3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

28.a

24.a

4.2.4. Himnuszok, gregorián eredetű énekek vezetőhang nélkül

501.a (3.d)

652 (1.g)

Musical notation for Hymns 501.a (3.d) and 652 (1.g). The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody starts on G4, moves to A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, then back down. The bass line has a whole rest. The second system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody continues with a half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The bass line has a whole note G3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

4.2.5. Autentikus záradékok a záróhang alatt

290/1 egész sor után (2.c)

290/2 (2.b)

Musical notation for Authentic Closures 290/1 and 290/2. The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody starts on G4, moves to A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, then back down. The bass line has a whole rest. The second system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody continues with a half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The bass line has a whole note G3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

unisono
idézethez kapcsolódik

kísérőszólamhoz

476 fél sor után: (2.e)

Musical notation for Psalm 476 (2.e). The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of two systems. The first system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody starts on G4, moves to A4, B4, C5, D5, E5, F#5, G5, then back down. The bass line has a whole rest. The second system has a treble clef with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature. The melody continues with a half note G4, a quarter note F#4, and a quarter note E4. The bass line has a whole note G3. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

4.3. TOVÁBBI ZÁRADÉKOK

Záradékok több figurációval, összetett autentikus záradékok

d/m felütéses énekek esetében elmarad a záradék utolsó üteméből a késleltetés

(5.) *m-r-d / d-t-l*

514 744, 208.b

718.a 822.b DL 395 (821)

24.b 28.b 723

410 álzárlattal

164 (202) a dallamhoz igazítva

(6.) *d-t-d / l-szi-l*

772 dallamhoz igazítva 774.b 390.b figurációkkal

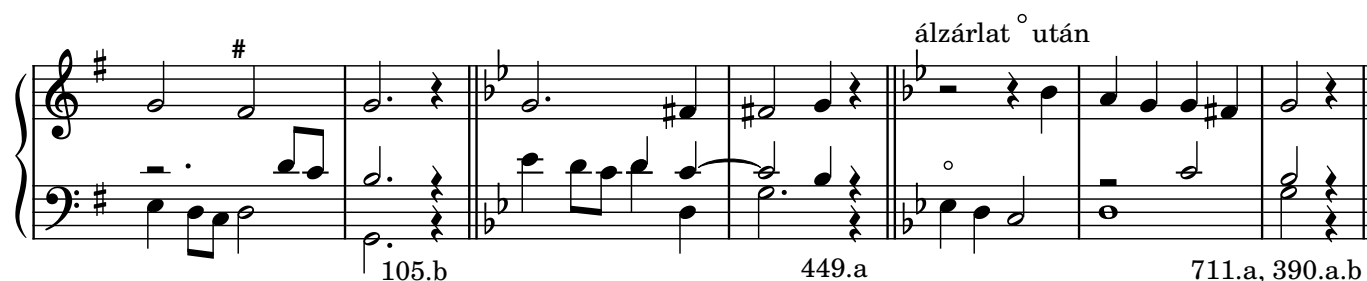

601

390.c

163.b

105.b

449.a

711.a, 390.a.b

DL 343 (494)

(felütés)

DL 329 (412)

(7.) alulról

228.a

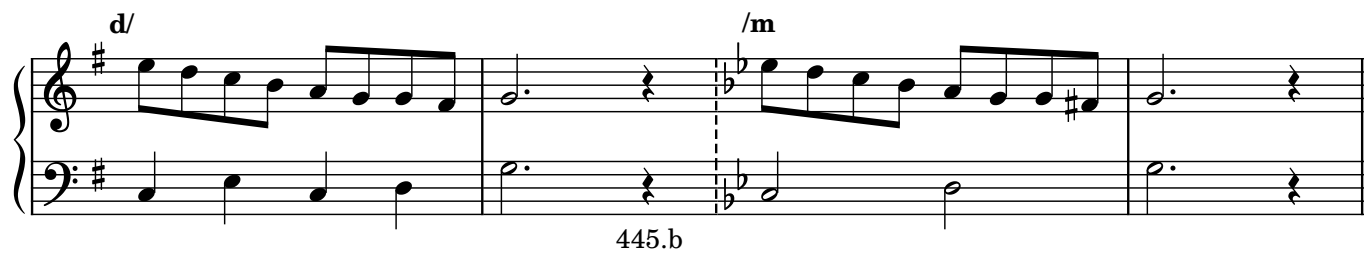
228.b

(8.) magasabbról: ld. még Skálamenetek a záradékhoz (10. fejezet)

388

208.d

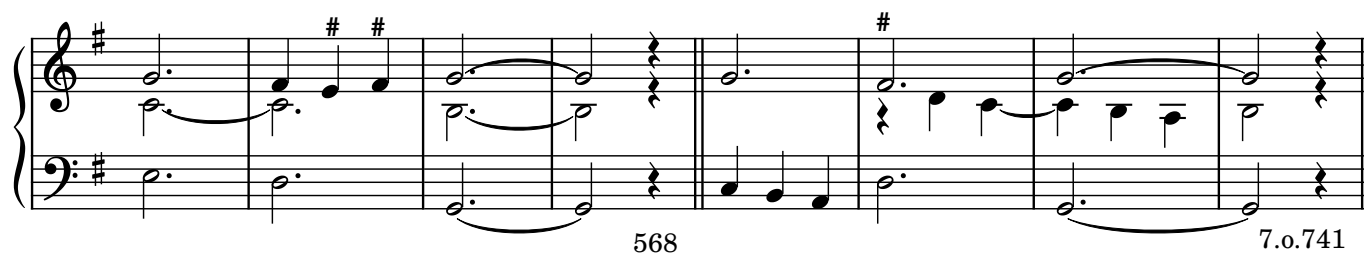

(9.) váltódomináns, mellékdomináns (ld. 1.6.2. Egy kis elmélet - Olvasmány)

(mellékdomináns az előző fejezetben: plagális záradék dúrban tá-val (3.a); még Ptár 823)

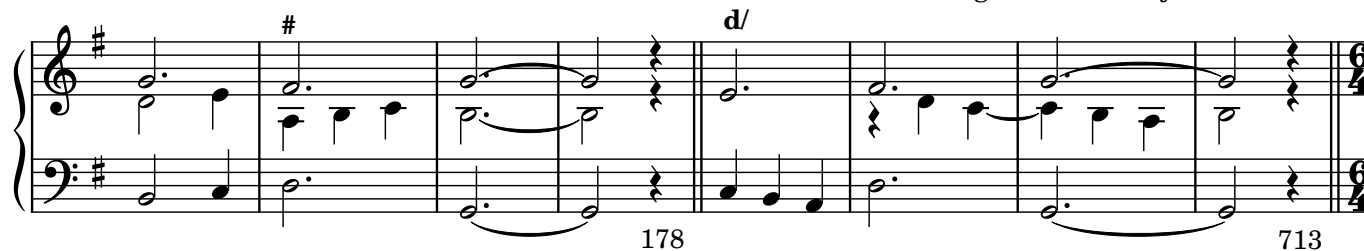

(10.) 3/4-es záradékok: ld. még Egyszerű autentikus z. (4.)
(felütés esetén elmarad a záróakkord 4-3-as késleltetése)

Alulról:

Magasról ld. 10. fejezet (4.)

A ZÁRADÉKOK ALKALMAZÁSA: Illesztésük egyszerű hozzáillesztés, alkalmanként rávezetéssel.

4.4. ELSŐ SOR + ZÁRADÉK

Csatlakoztathatók a záradékok unisono bemutatáshoz, ld. 175,
de terc- vagy szeksztpárhuzammal többnyire bekapcsolódik a kísérszólam:

178 rövid párhuzamos kísérettel,
felütéssel (rávezetéssel):

163.b a jobb kéz rávezetését párhuzamosan
kíséri a bal - ugyancsak rávezető hangokkal:

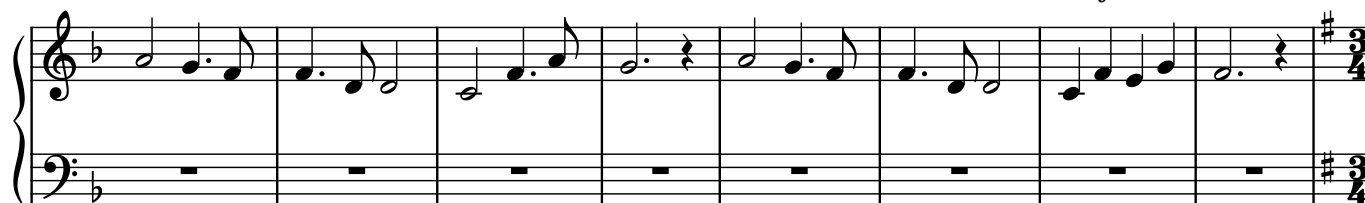

közös hangról indul a kísérszólam: 476, 228.b

4.5. KÉRDÉS - FELELET

Az ének első két sora önmagában kérdés - felelet: AAv
772

intonációja a Példatárban

A következő énekekben nyitva maradt az első sor, mintha kérdés lenne:

713

774

Adhatunk rá feleletet:

713

Célszerű a felelet-szakaszt megkülönböztetni:

- a kérdés végig unisono, ld. még 175
- vagy a bal kéz indítása után a feleletben veszi át a jobb kéz a vezetést: 173.a, 772

Ez a 4/4-es ének a kérdés és felelet teljes idézésével túl hosszú lenne előjátéknak:

774.a ezért csak a feleletből lett az intonáció. Coda szélesíti ki a záradékot:

(Kísérőszólam: tercparhuzam elejétől a záradékig, a záradék középső szólamához csatlakozik.)

4.6. AZ ISMÉTLŐJELES SOROK

a kérdés-felelethez hasonlóan összetartoznak, sorpárt alkotnak. Többnyire az alaphangon záródnak. (Bár kivétel pl. az előbbi 774, 390, 412...)

744 Akár át is alakíthatnánk őket kérdés - feleletté:

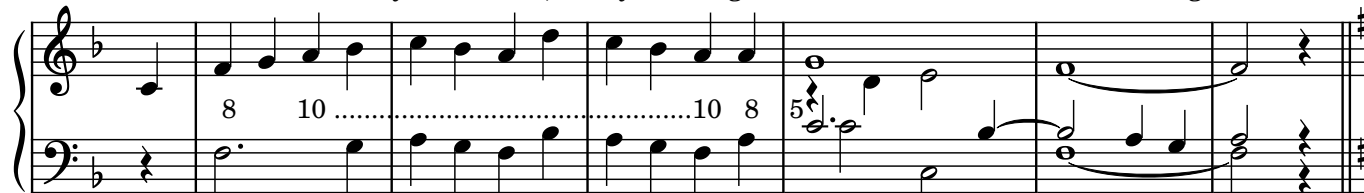
Ha teljes sort idézünk, akkor nem az ismétlésre lép be a gyülekezet, mert felkészületlenül érhetné, gyors levegővételre lenne szükség:

Példánkban nincs Coda, (mint a lap tetején a 774. ének előjátéka végén),

744.a hanem olyan záradék, amely a sorvéget szélesíti ki:

ld. még 208.b

(Kísérőszólam az elejétől: a közös hangból - oktávból - decima-parhuzam, elllenmozgással kapcsolódik a záradékhoz.)

Próbálj másik záradékot illeszteni az előző énekekhez! Unisono bemutatással próbálkozz, ha beválik egy záradék, utána jöjjön a kísérőszólam 3-cel, vagy 10-val! Alkalmazz Codát!

4.7. RÖVIDEBB IDÉZET

Az ismétlőjeles kezdősorok legtöbbször világosan két részre tagolódnak:

A teljes sor idézése mellett további lehetőségek:

4.7.1 a sor első felét követi a záradék:

(Lehet a változatlan (1.a) záradék is, de akkor terc legyen a kísérszólam.)

(Kísérszólam: a terc felülről kísér.)

de a záradék nyolcadmozgása kapcsolódik a dallamhoz.

4.7.2 a kezdőmotívumra rövidül az idézet:

832.a az ének jellegzetes kezdőlépése, majd a záradék idéz a zárósorból:

4.8. HÁROMRÉSZES ELŐJÁTÉKOK: ÁTVEZETÉS a bemutatás és a záradék között

Az átvezetés lehet pl.

> további idézet az énekből: a 2. sorból ld. Régi magyar énekek 5.4,5.

228.b

itt az ismétlőjel utáni szakasz zárata a dominánszon:

208.c

> rövid szekvencia pl. az 1. sor második feléből:

(Kísérőszólam az elejétől, tercelése alatt rövid orgonapont.)

388

> új anyag

a záradék az 1. sor 2. fele

a záradékhoz kapcsolódó átvezetéssel ld. a Példatárban

624.b

> hármashangzat-szekvencia - ld. Szekvenciák

410

> vagy ° álzárlat:

itt a Coda kapott önálló szerepet

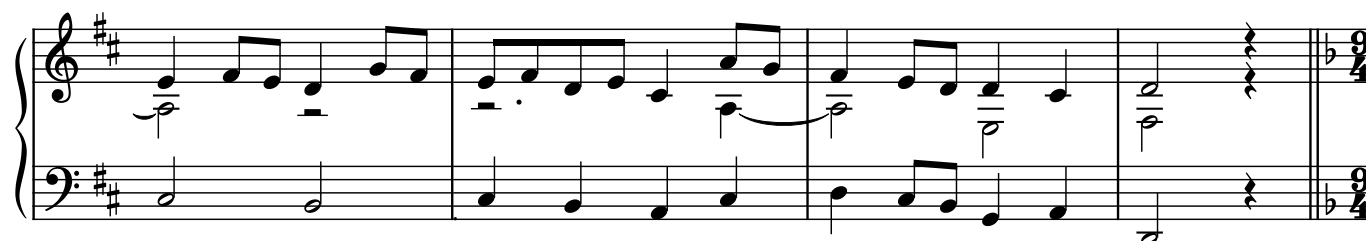
4.9. HOSSZABB ELŐJÁTEKOK

4.9.1. Két rész **nagyobb ütemszámmal**: 4+4 ütem

208.d

(Kísérőszólam az 1. részben: orgonapont helyett)

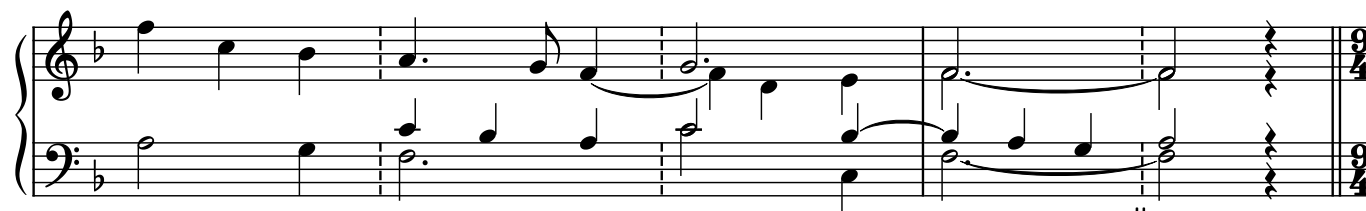

249.b

az ismétlőjel utáni motívum

(Kísérőszólam: a motívumok összekapcsolása érdekében a terc felülről kísér)

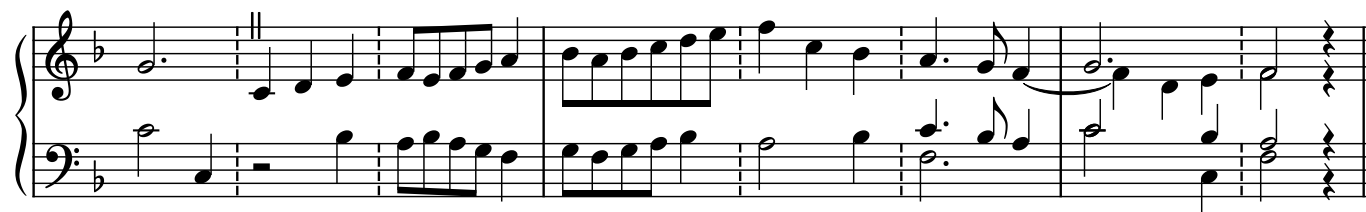
itt végződne 3/4-ben, || elhagyva a késl-t,
hacsak nem szeretnénk kiszélesíteni a záradék szakaszát

4.9.2. Többé-kevésbé végig is követhetjük az éneket:

249.c a jellegzetes motívumok között hol kihagyás, hol bővítés: Ld. még: 390.a: sorpárok új 2. taggal

(Kísérőszólam: párhuzamos mozgás és ellenmozgás, skálamenetek párhuzamosan és ellentétes irányban, egyenletes negyedekkel szemben nyújtott ritmus és eltolt hangsúly, kitartott hanggal szemben oktavugrás)

Feladat: alakíts szekvenciát énekek 1. sorának végéből, 2. sora elejéből, jellemző dallamfordulatából!

5. fejezet

Régi magyar énekek

Ebben a fejezetben az autentikus kadenciával a 16. és 17. század magyar énekeinek gyakori zárómotívumai-ban találkozunk.

Az előző fejezet egyszerű záradékai közül az első záradékcsoportból a dúr énekek számára találunk ideillőt: *mi-ré-dó*.

Lá sorokban a kvintről induló záradékokat tudjuk alkalmazni: (3.) záradékcsoport, mivel régi magyar énekeink zárómotívumai legtöbbször mi-ről érkeznek lá-ra. Közvetlenül onnan indulnak, vagy dó-ról lépnek - lépegetnek föl és ereszkednek le a záróhangra.

Fejezetünkben énekek ilyen zárómotívumait záradékként fogjuk illeszteni az 1, vagy az 1. és 2. sorhoz.

Ugyancsak az énekek motívumait fogjuk átvezetéseinkben idézni.

Ahogy az előző fejezetben is, többségében vezetőhang, *szi* előzi meg a *lá*-t. De vezetőhang nélküli záradékokkal is találkozunk. Akkor van szükségünk rájuk, amikor a korálletét basszusa fá-szó-lá-ra végződik, vagy záradékában *szi* helyett *szó* szerepel.

Végül a 2. sor idézése kapcsán beszélünk a belső sorzárlatokról.

A záradékok sorrendje: lá sorok *szi*-vel, lá sorok *szó*-val, dúr, mixolíd.

Egyszerű záradékok: csillaggal jelöltek, ezek szerepeltek az Egyszerű autentikus záradékok között és az **a** jelűek (ajánlottak).

5.1. Záradékok: többségük énekek zárómotívuma, melyek olykor a zárószó szerepét is betöltik.

Ha 4/4-es ütemben hangsúlytalan helyen végződnek, utolsó előtti hangjukat megduplázzuk: kiszélesítjük.

5.1.1. Lá sorok *szi*-vel:

(1.) *mi-ről*

The musical examples are arranged in four systems, each showing a piano accompaniment with a treble and bass staff. The notation includes various rhythmic values and accidentals, with specific measures highlighted by asterisks or labels.

- System 1:** Shows measures 153.b, 184.a, and 173.a.b. Measure 184.a contains an asterisk.
- System 2:** Shows measures 444.a, 166.d, and 154.c. Measure 166.d contains an asterisk. Below the system is the label "kis vált. 166.c".
- System 3:** Shows measures 222.b and 456. Above measure 456 is the label "ABCs után 215 (238)".
- System 4:** Shows measures 168.b, a, dallamhoz igazítva 379.a, and ütemezés 286.b. Measure 168.b contains an asterisk.

(2.) dó-ról

231.b

204.a 165.a

240.a 172.a
4/4-ben 475.a

36.o. 174 174

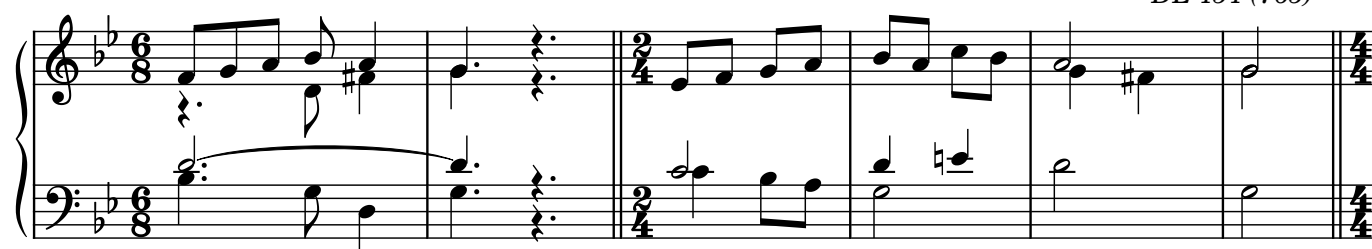
(3.) lá-szi-lá (lá-szó-lá-szi-lá)

173.c 566 182.a
kis vált. 182.b és 188

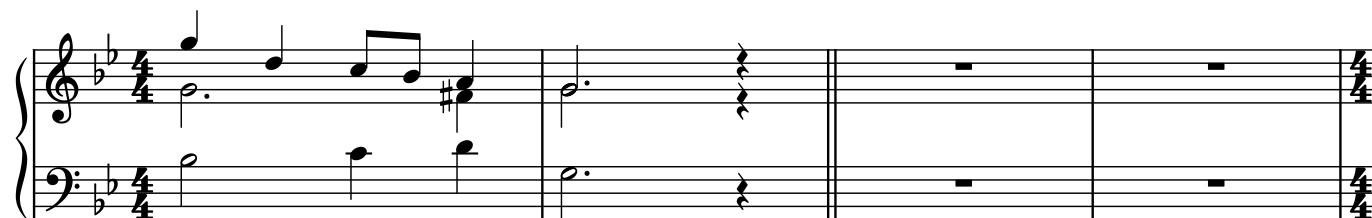
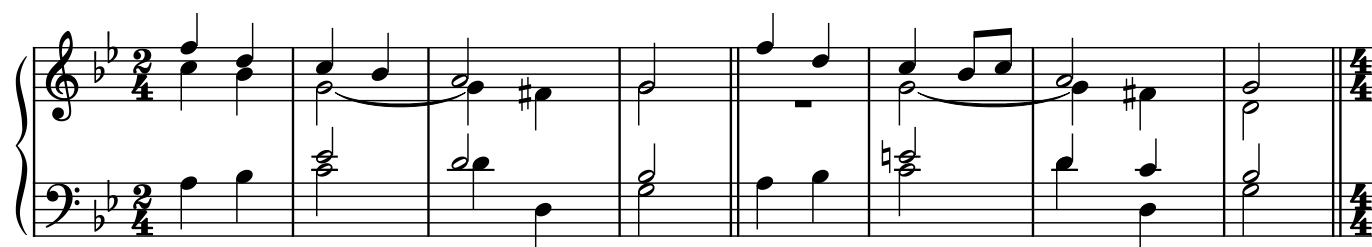
(4.) alulról

435.a 435.b 561.b

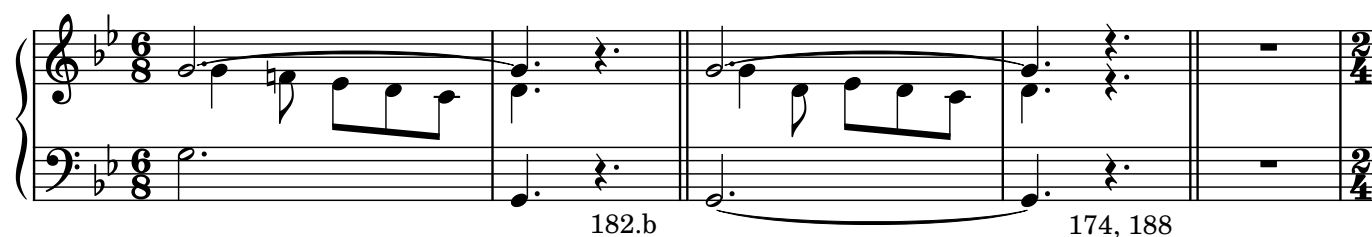
DL 454 (765)

(5.) magasról

5.1.2. Rövid plagális Coda a szó-lá-ra végződő korálletétek elé
a vezetőhangot tartalmazó autentikus záradék után:

5.1.3. Lá sorok szó-val

- (6.) V-I helyett VII-I kadenciális lépéssel:
a basszusban (mi-) fá-szó-lá zárólépés

DL 318 (403)

231.a 231.c 184.b 681.b
kis vált. 475.b

154.d 166.b (#) 541.b (#)

HP 380 (581)

517 Szekvencia (6) 444

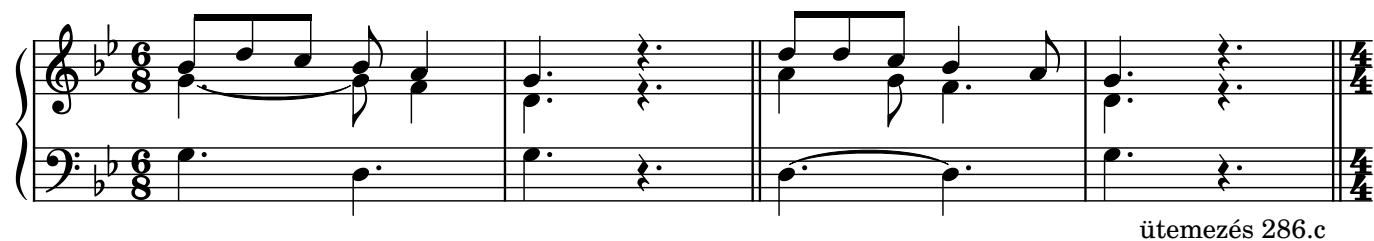
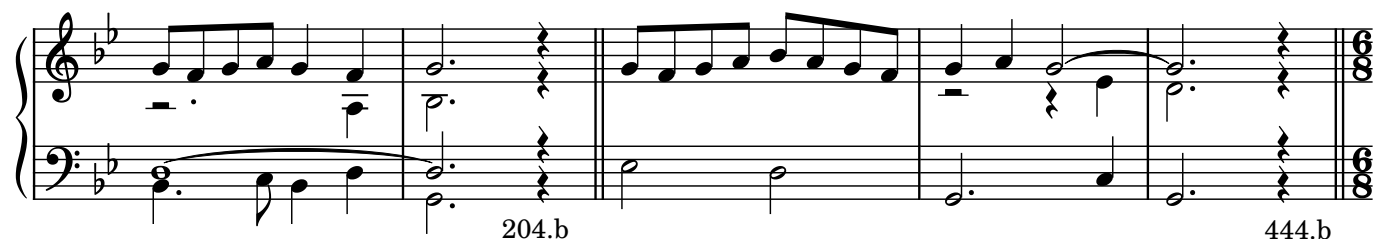
172.b 169.b

- (7.) az V. fok kis terccel az V-I kadenciális lépésben:

az altban lá-szi-lá helyett lá-szó-fá-mi, vagy a szopránban lá-szó-lá ld. még Aut. zár. /Egyszerű zár.

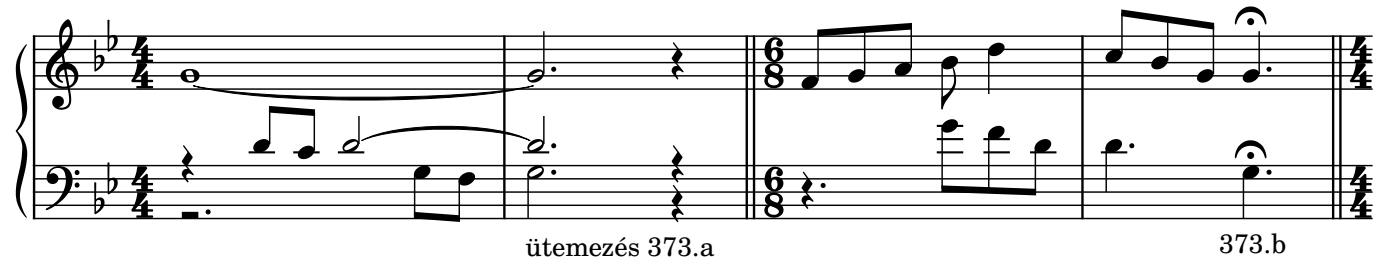
222.c 240.b 165.b

6.o.204 566

(8.) lá pentaton előjátékok lezárása, pentaton Coda

(Coda-motívum és záradék: ld. a plagális Coda-motívum alkalmazását záradékként a 3. fejezetben)

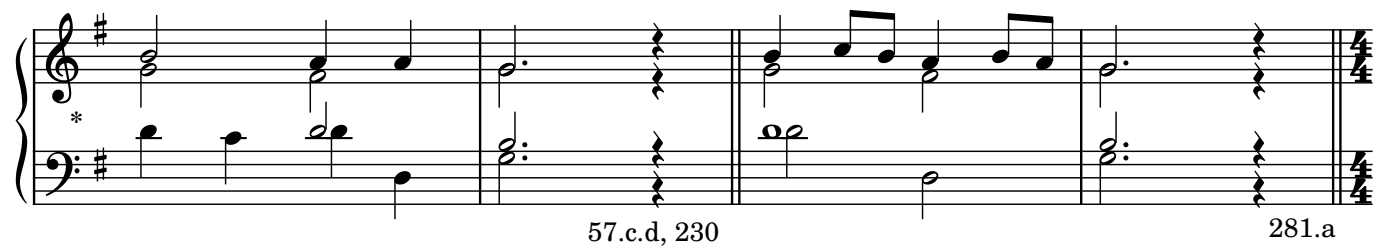
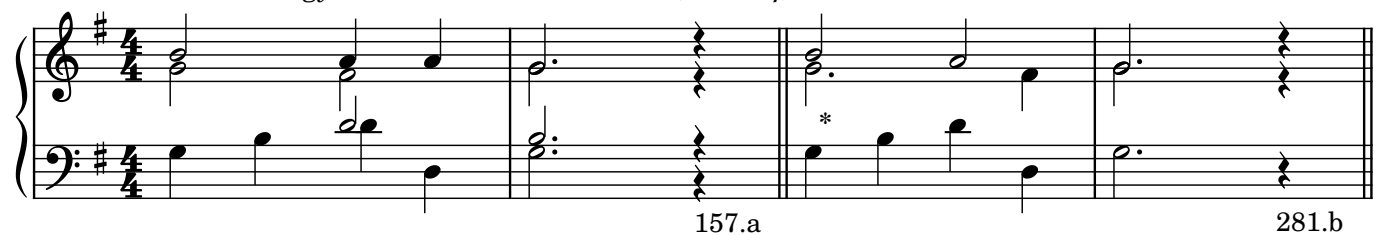

Coda: szabadon variálható a pentaton hangsor hangjaiból:

5.1.4. Dúr záradékok:

(9.) mi-ré-dó: ld. 36. o. Az egyszerű aut. zár. alkalmazása (4.1.a.b.f)

MJ 235 (230)

662

(10.) fá-ról

GZ 209 (241)

196.a.b

(11.) szó-ról

DL után 172 (266)

(12.) magasról

211.c.d

176

5.1.5.. Mixolíd záradékok:

(13.)

a

507

192.a

DL Kétszólamú Korálkönyv 353 (507)
-számozott basszussal-

192.b

A záradékok alkalmazása:**5.2. AZ ELSŐ SOR ZÁRADÉKKAL ÉS AZ ELSŐ SOR UTÁN ZÁRADÉK****5.2.1. Az első sor záradékkal**

> Az 1. sor az alaphangon, ütem egyen végződik:

Illesszük a sor zárómotívuma helyébe a belőle készített, vele megegyező v. kibővített záradékot!

153

zárómotívum:

záradék:

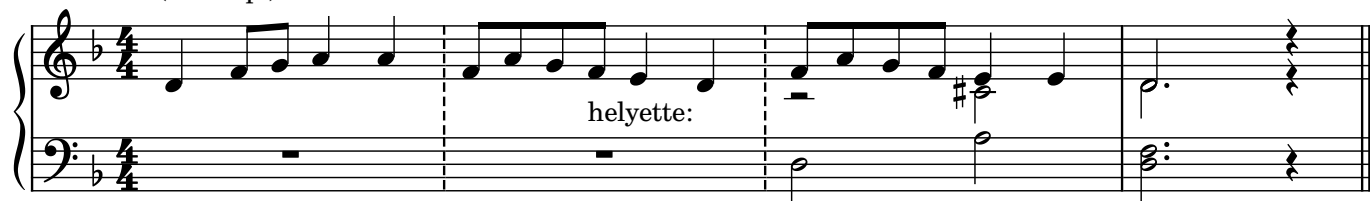

> Az 1. sor súlytalan helyen végződik:

222 (transzp.)

zárómotívum

záradék

Lásd el záradékkal a 475. és a 168. ének 1. sorát! Az utóbbi esetében először kövesd a 25. oldalon ajánlott eljárást az alaphang eléréséhez! Más, hasonló szerkezetű énekek esetében is így járhatsz el: pl. 561, 282.

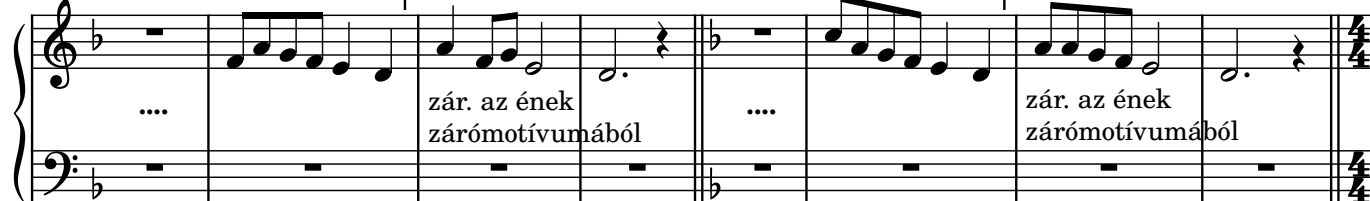
5.2.2. Az első sor után záradék

Most a teljes 1. sor idézése után következzen záradék!

Látjuk, kétszer érkezünk az alaphangra, és közel van egymáshoz a kétszeri megérkezés:

222

166

Ezt az 1. sor végének kis módosításával küszöbölhetjük ki, elődázuk az alaphangra lépést, meghagyjuk a záradéknak:

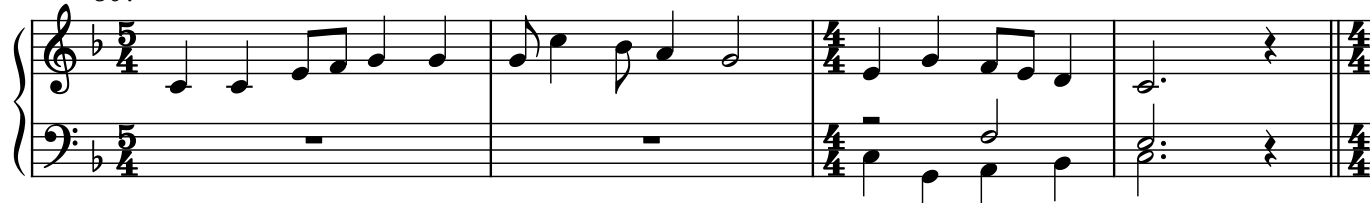

Vagy erre szolgál majd az átvezetés: távolabb kerül egymástól a két zárómotívum. Ld. 54. o. 166.d

Próbálj másik záradékot illeszteni a fenti énekek 1. sor után! Egyszer érkezz az alaphang-ra!

> Másik hangon végződik az 1. sor, ilyenkor egyszerűen hozzáillesztjük a záradékot, saját zárómotívumával, vagy másikkal:

507

5.3. LÁ SOR SZI-VEL, VAGY SZÓ-VAL? Melyiket válasszuk?

A reformáció énekrepertoárja, (amely igen gyorsan elkészült, az 1570 körüli énekeskönyvek úgyszólván már minden fontos darabját tartalmazták), több forrásból merített. Középkori liturgikus és korai nép-énekek (kanciók) fordításai (ld. 261.501), asszimilált külföldi énekek (406) és a magyar népzene régi rétegei (168.173.184.462) alakították az ízig-vérig magyar egyházi énekek stílusát, melyben a formálódó újstílusú népdalaink egyes jegyeire is ráismerhetünk.

A több irányból érkezett zenei anyag magyarázza, hogy régi magyar énekeink harmonizálása lehet modális, vezetőhang nélküli és vezetőhangos is. És bár az új korálkönyvben találkozhatunk a korábbihoz képest új színekkel, akkordfűzésekkel, a zárlatok továbbra is besorolhatók a fenti két csoportba.

Így mi alkalmazkodhatunk hozzájuk.

korálletét szí-vel:
165 BM - D.ÚjRKK

szó-val:
48-as 225 (222) GyB és PÁ -RKK (transzp.), 222 GZs -D.ÚjRKK

a 21-es ÉK jelenlegi (gyarapodó) korálkönyve: Digitális Új Református Korálkönyv (D.ÚjRKK)
a 48-as ÉK korálkönyve: Református Korálkönyv (RKK)

165 (256) "Irgalmazz, Úr Isten" kezdetű énekünk a RKK- ben kétféle zárattal szerepel,

az új DKK-ben BM (fent) és SzB zárata szí-vel és kétféleképpen szó-val

222 (225) "Nagy hálát adjunk" kezd. énekünk az eddigi letétekben vezetőhang nélkül záródik, GZs-nál is

Feladat: keress a korálkönyvekben magyar énekeket! Tartalmazza-e utolsó záradékuk a vezetőhangot?

Többféleképpen alkalmazkodhatunk a kísérőkorálokhoz:

> ha a záróütem V. fokában ott a vezetőhang (keresztrel, vagy feloldójellel), az első záradékcsoportból keresünk záradékot (lá sorok szí-vel)

> ha a korálletét záradékában szó-val találkozunk, három megoldás közül választhatunk:

5.3.1. **plagális záradékkal** látjuk el intonációnkat, ami egyformán alkalmas mind a két típusú korálletét bevezetésére - intonációk plagális z-kal: 3.2-ben ld. a magyar példákat

5.3.2. **plagális Codát** illesztünk az autentikus záradék után: 182.b, 184.b, 188

5.3.3. **a "lá sorok szóval"** záradékcsoportból választunk: 154.d, 165.b, 373.a.b.

Előjáték plagális záradéka és a korálletétek záratai:

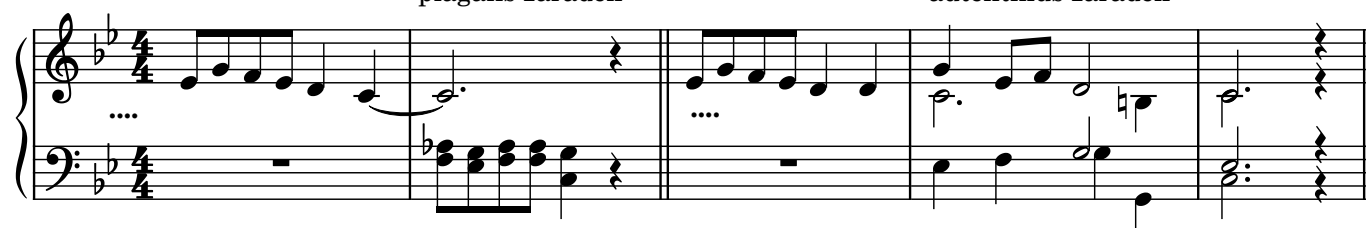
154 szí-vel BM D.ÚjRKK szó-val GyB RKK 240

Előjáték autentikus záradékkal és plagális emlékeztető Codával mindkét típusú letét elé: SzB D.ÚjRKK

5.3.4. A különböző záradékok összehasonlítása a 222. ének 1. sorához illesztve:

plagális záradék

autentikus záradék

autent. zár. plagális Codával

V. fok kis terccel (7.)

VII-I (6.):

Lásd még: 154.a-d: a kezdőhangra vezetünk, plagális és autentikus záradék, VII-I záradéka saját zárómotívumával és másik motívummal

5.4. ÁTVEZETÉS az ének motívumaiból

Az átvezetés > a 2. sor kezdete

166.d az ének sorszerkezete AABC

az átvezetés a B sor kezdete

az átvezetés elválasztja egymástól a kétszeri megérkezést az alaphangra

281.b > szekvencia a 2. sorból

a 2.sor első motívumából

231.b

a 2. sor másik motívumából

a záróhanggal egy időben, közös hanggal indul a 2. sor ld. még 475.b

157.c > variált 2. sor Ld. a Példatárban

154.d > "mozaik - sor"

a 2. és 3. sor motívumaiból

5.5. AZ 1. ÉS 2. SOR UTÁN A ZÁRADÉK, sorzáró kadenciák

5.5.1. Az 1. sor után a teljes 2. sor, majd a záradék következik - saját zárómotívumával, vagy másikkal

444.a

ld. még 176, 222.c, 230, 240.a.b és 163.a, 168.b.c

5.5.2. Más szerkezetű előjátékok:

- > első és teljes utolsó sor 286.b.c, 435.a; utolsó + 1. sor kezdete 194; 1.+ 2.+ utolsó sor 435.b, 240.a
- > a teljes ének másik zárómotívummal: 566, 475.b

5.5.3. A belső sorzárlatokról példákon keresztül:

Zárjunk le minden sort kadenciával:

Mi jelzi, hogy nem végleges a leállás az 1. és a 2. sor végén? / Mitől végleges az előjáték végén?

- **nem vagyunk még alaphangnemben** - megérkeztünk az alaphangnembe,
- az első két sor zárómotívuma **hangsúlytalan ütemrészen** - hangsúlyos ütemrészen áll meg: egyen,
- **fejeződik be: négyen** - máskor hangsúlyos lehet a három is,
- az időleges tonikát **negyed értékű V. fok** előzi meg - fél értékű az V.fok (domináns), ami
- oktávugrással még nyomatékosabb lehet

154.c

- a kvinthangnemben D-T zárlat található fél értékű, oktávugrással erősített dominánssal (I6/4-V)
- **de a záróhangról ellép a kísérszólam**
- /az alaphangnemben ez a kadencia kiegészül, nyomatékosabb lesz:
- összetett autentikus zárlat a szubdominánsal, hosszan kitartott I. fok

a fenti intonáció sorvégeit szemlélve:

- az 1. sor végén nem találkozunk a dallam záróhangjával a kísérszólam
- a 2. sor záróhangját szekund távolságból éri el
- /egyedül az előjáték végén található záradék alaphelyzetű és fél értékű V. fokkal

A végső záradékot készen kapjuk. Nekünk az a feladatunk, hogy belső sorzárlataink a választott záradék-nál kevésbé nyomatékosak legyenek. Ennek érdekében válasszunk a fenti lehetőségek közül!

Feladat: mit mondhatunk el az 5.5.1. szakaszban felsorolt énekek sorzárlatairól?

6. fejezet

Zsoltárok és korai korálok

Ebben a fejezetben újdonság a sok szinkópa, valamint az V-I mellett a VII(6)-I kapcsolat. Találkozunk persze a megszokott ritmikával és akkordfűzéssel is, ezeknek a záradékoknak azonban a dallamvezetése lehet más, mint a begyakorolt korábbiak, mivel a zsoltárok zárómotívumaira utal.

Az előjátékok formája többnyire ismét igen egyszerű: 1. sor + záradék.

A 1. sort nem tudjuk minden esetben olyan könnyen ütembe helyezni, mint a magyar énekek kezdősorát, és nincs már eleve ütembe írva, mint ahogy az újabb kori énekek esetében találtuk. Ezért legtöbbször ütembe helyezés nélkül idézzük, és ütembe szedve csatlakozik hozzá a záradék.

A zsoltárok háromrészes formájának szerkesztéséhez segítséget nyújtanak majd a szekvenciák és a skála-menetek. Róluk szól a 9. és a 10. fejezet.

Előfordul még egy megoldás: a zsoltár sorát-sorait végig követi a kísérőszólam, amelynek része a kadenciális lépéssor. A záradék kiszélesítése helyett Coda szerepel.

Részletesebben a záradék illesztése, két példa átvezetésre az ének anyagából, végül az utóbbi eljárás található fejezetünkben a záradékok után.

Egyszerű záradékok a csillaggal jelöltek, ezek az Egyszerű aut. záradékok közül valók és az **a:** ajánlott új záradékok.

6.1. Záradékok

6.1.1. lá sorok:

(1.) párhuzamosan lefelé tartó szólamok

DL 369 (545)

(2.) egymás felé tartó szólamok

(3.) előtérben a harmónia - autentikus záradékok

4/4-re bővül a D értékének növelésével:

a

38.b 22

4/4-re bővül a D értékének növelésével:

R 22 5.b 8.a

KB után 5

90.a

8.b

Pach 340 (490)

6 23.a

plagális záradék:

GZ 24

23.b

6.1.2. Dúr (ion) és mixolíd: a mixolíd diézishangja miatt a záradékok mindkét hangnemben alkalmazhatók
 (4.) párhuzamosan lefelé tartó szólamok:

445.a, 47.a

3/4-ben az ütemvég az előző zár. szerint

247 84 (Ptár B 84.b) 122.a

a szólamok egymás után 405

hosszabban mixolíd:

DL 136 DL 117

74 3/4-ben és középső szólammal 30.b

hosszabban dúr (más az indítás):

622 35.b

GZ 19

68.a

Lépésről l. 105/2

(5.) előtérben a harmónia:

DL 158 (262)

180.a.b.c

1.a, 386.a.b

1.c

Példatár B. 84.a

KB után 3

122.b

KB után 1

1.b

NCs után 1

6.2. A ZÁRADÉK ILLESZTÉSE

> Leggyakrabban hozzáillesztéssel történik:
folyamatosan:

90.a 30.b

unisono bemutatás után kísérőszólamhoz kapcsolódik

hosszú sorvég után: a 21-es énekeskönyv cezúrája szerint

23.b

(3.)

rávezetés tölti ki a sor záróhangját követő szünetet:

5.a 5.b

a dallamhoz kapcsolódik a kísérőszólam lép

> Közös hanggal

a sor záróhangjához kapcsolódik:

28.a 1.a

(3.) (5.)

új sor kezdőhangjához:

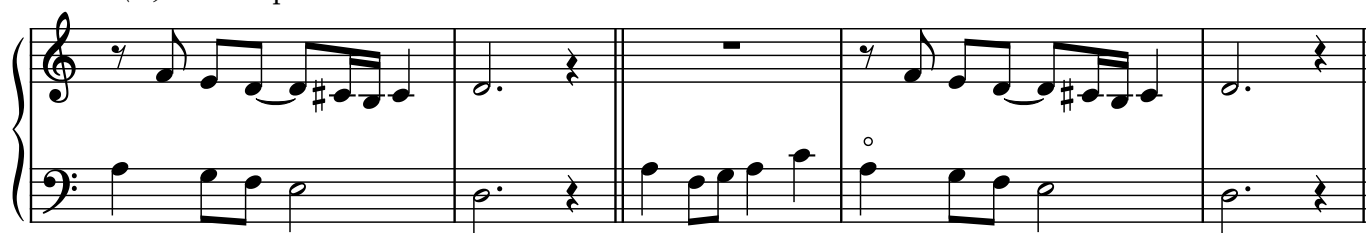
35.b az1. és a 2. sor után a 3. sor kezdőhangjai a záradék ritmusában

35.b

(4.)

(1.) transzp.

12.a a kezdősor 2. motívumához:

Súlytalan ütemrészen kezdődő záradékok:

(5.) transzp.

1.b a záróhangot megelőző hanghoz:

rávezetéssel

(4.) transzp.

622 az ének mindkét részét lezáró sor hangjaihoz:

6.3. ÁTVEZETÉS

6.3.1. > idézetből

180.c

az utolsó sorból, felezett értékkel

záradék

6.3.2. > a záradék a zsoltár anyagához kapcsolódik: ld. 5. sor skálamenete

a rövid átvezetés magasabbról kezd a záradékhoz hasonló skálamenetet, majd visszalép a záradékra

31.a

6.4. TOVÁBBI IDÉZET

35.b 1.sor

- 2. sor: egy időben indul
az 1. sor záróhangjával

- a 3. sor kezdőhangjaival csatlakozik a záradék

Example 35.b shows a musical score with three lines. The first line starts with a 2-measure rest, then plays a melody in 5/4 time. The second line starts on the final note of the first line and continues the melody. The third line starts on the final notes of the second line and continues the melody. The score is written for piano with treble and bass staves.

180.b 1.sor

utolsó sor

záradék

Example 180.b shows a musical score with three lines. The first line starts with a 2-measure rest, then plays a melody in 4/4 time. The second line starts on the final note of the first line and continues the melody. The third line starts on the final notes of the second line and continues the melody. The score is written for piano with treble and bass staves.

22 1. sor

utolsó előtti sor

záradék

Example 22 shows a musical score with three lines. The first line starts with a 2-measure rest, then plays a melody in 9/4 time. The second line starts on the final note of the first line and continues the melody. The third line starts on the final notes of the second line and continues the melody. The score is written for piano with treble and bass staves.

kétféle csatlakozással:

22.b

imitációszerű indítással:

tömörített sor

Example 22.b shows a musical score with three lines. The first line starts with a 2-measure rest, then plays a melody in 7/4 time. The second line starts on the final note of the first line and continues the melody. The third line starts on the final notes of the second line and continues the melody. The score is written for piano with treble and bass staves.

22.a

az 1. sor megtoldásával:

még rövidebb sor

Example 22.a shows a musical score with three lines. The first line starts with a 2-measure rest, then plays a melody in 7/4 time. The second line starts on the final note of the first line and continues the melody. The third line starts on the final notes of the second line and continues the melody. The score is written for piano with treble and bass staves.

rávezetés a
kísérőszólamra

6.5. IDÉZET KÍSÉRŐSZÓLAMMAL ÉS kiszélesített záradék helyett **CODÁVAL**
(a kadenciális lépéssor is a kísérszólam része)

42 hosszú, ismétlődő 1. sor, a teljes második fele kiszélesítve,
ezután a Coda ritmusa vezet vissza a kezdő tempóra-ritmusra:

134 1. sor utolsó sor, szinkópával

Szekvencia után emlékeztető Coda helyett idézhetjük az utolsó sort.

ld. még 38.c és d

90.b A rövid hangok szakasza egyszerűbben, a záróhang felé tartunk:

Feladat: próbáld ki a mintazáradékokat többféle ritmusban: szinkópa nélkül és máshova helyezett szinkópával, ill. próbáld ellátni szinkópával mindegyiket!
Próbáld a záradékok elé indításul rövid rávezetéseket illeszteni!

7. fejezet

Fríg záradékok

Zsoltárok és magyar énekek találhatók ebben a fejezetben.

Ide tartoznak a fríg korálok is: 186, 493, 48-as 218, záradékuk az alábbiakban mintául szolgál.

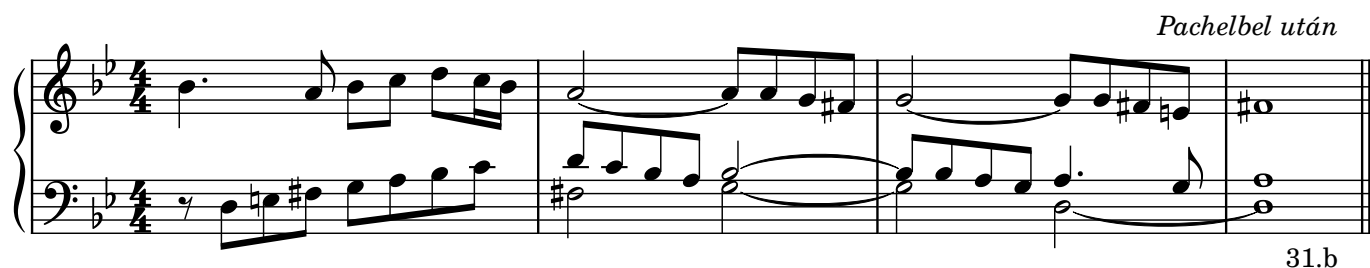
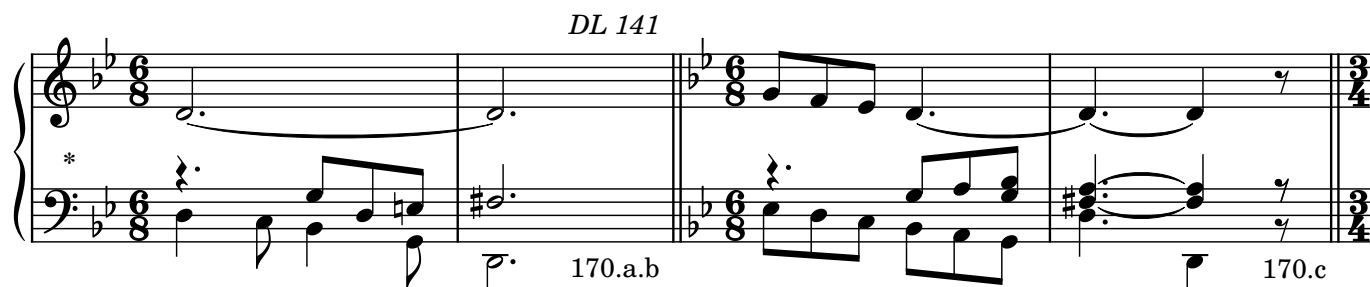
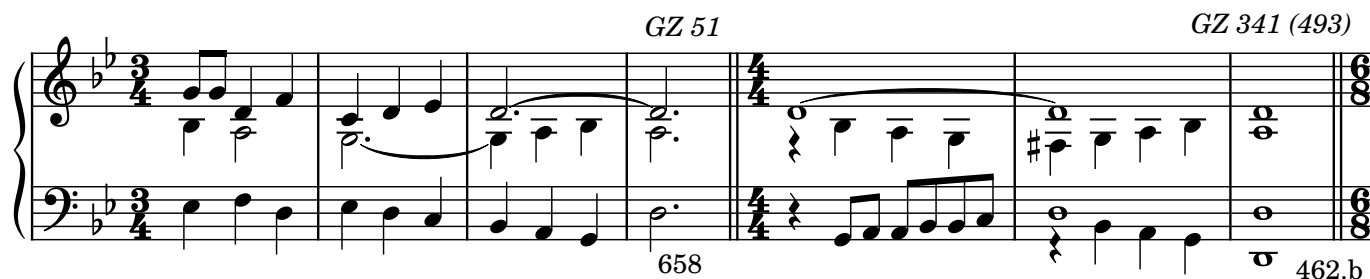
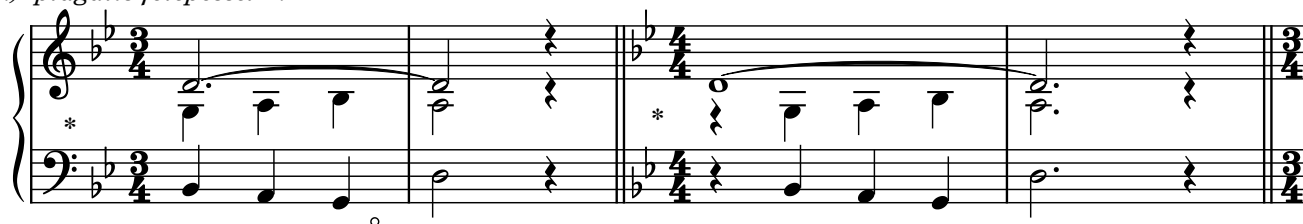
A záradék legtöbbször közvetlenül csatlakozik az 1. sorhoz vagy fél sorhoz. Átvezetésre két példát hozok.

A fejezet végén néhány korai megoldás található.

Egyszerű fríg záradékok: 3.3. Fríg záradékok a záróhang alatt (120. o.), * jellel az alábbiak között

7.1. Záradékok

(1.) *plagális fölépéssel* °:

(2.) szekundlépésekkel a záróhangra: mi(ré-dó)-ré-mi

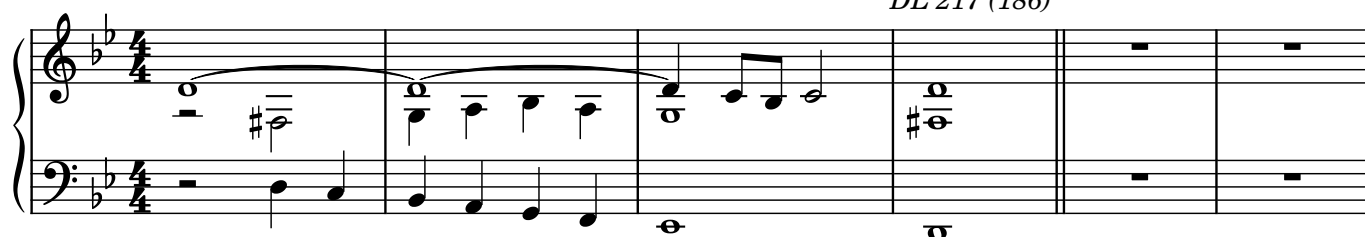
fá-mi

DL 218

51.a

DL 217 (186)

(3.) szekundlépésekkel a záróhangra: fá-mi

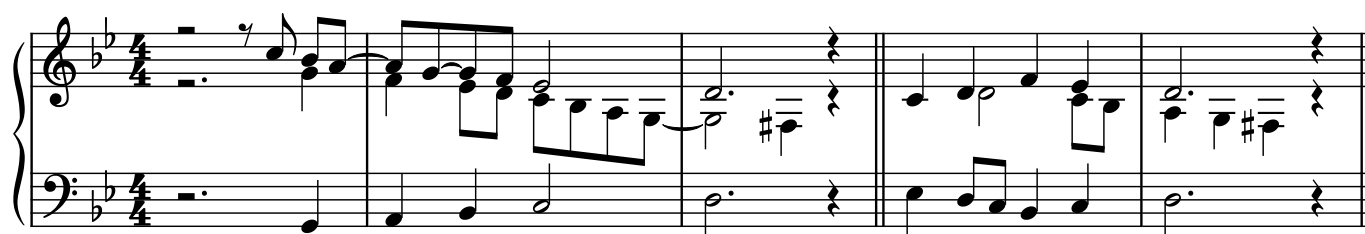
ré-mi

a szélső szólamok cseréjével:

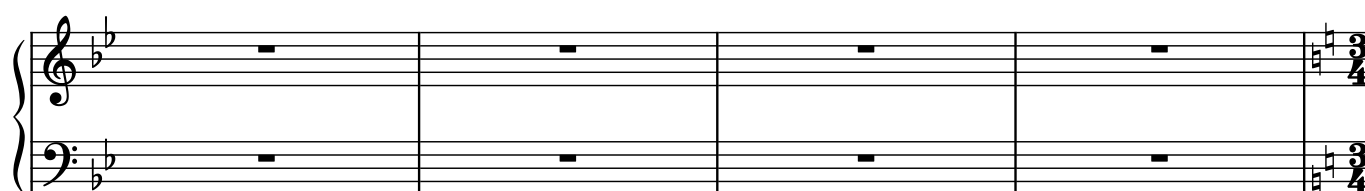
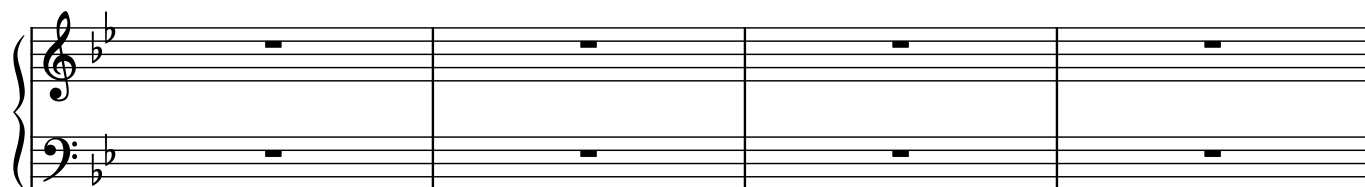

100.a

100.b

31.a

7.2. A ZÁRADÉK ILLESZTÉSE

658 > hozzáillesztéssel követi az 1. sort:

az ének 2. sorához igazodik

100.b rávezetéssel:

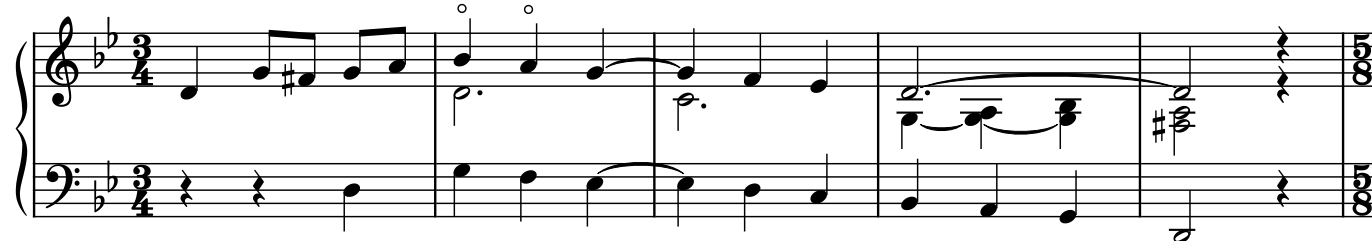
"...örvendjete!"

100.a > közös hanggal kapcsolódik a legtöbb esetben:
az 1. sor záróhangjához

ld. még 51, 170, 462.b

221.a a sor feléhez

221.b: a szólamcserével a szöveghez igazodik: hálaadás, ünnep ld. a Ptárban

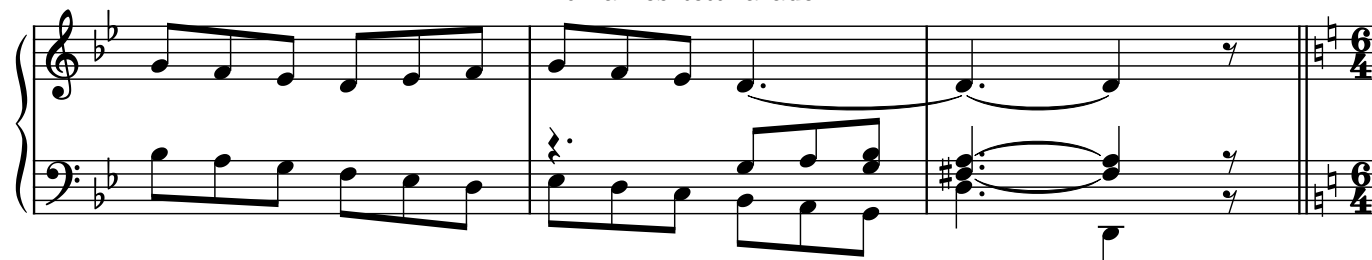
7.3. ÁTVEZETÉS

170.c 1. sor

a 2.sor 1.üteme + 2 ütem szekvencia

hozzáillesztett záradék

31.b

2 ü. átvezetés:
1 ütem + a záradék bevezető üteme

This musical score is for a piece labeled 31.b. It consists of two staves, treble and bass. The first part is a 2-measure introduction in 6/4 time, followed by a 1-measure refrain in 4/4 time, and then the refrain's introductory measure in 6/4 time.

záradék

31.a: rövid átvezetéssel: ld. Zsoltárok... / 6.3.

This musical score is for a piece labeled 31.a. It shows a short introduction in 6/4 time, followed by the refrain in 4/4 time. The score is for a piece with a short introduction, as indicated by the text '31.a: rövid átvezetéssel: ld. Zsoltárok... / 6.3.'

7.4. ÉRDEKESÉG, EGY KIS SZÍN a ReZem Vallet kötete alapján

Záradékok N. Vallet (1583-1642): 51.sz. Vallet: u.az

This musical score is for a piece by N. Vallet (1583-1642), labeled 51.sz. It shows the refrain and the end of the piece. The score is for a piece with a refrain, as indicated by the text 'Záradékok N. Vallet (1583-1642): 51.sz. Vallet: u.az'.

Intonációk:
51.b

Vallet 51.sz. után

This musical score is for a piece labeled 51.b. It shows the intonation and the end of the piece. The score is for a piece with an intonation, as indicated by the text 'Intonációk: 51.b'.

100.c a 48-as ÉK hangnemében, az új énekeskönyv h frígjében túl mély

This musical score is for a piece labeled 100.c. It shows the refrain and the end of the piece. The score is for a piece with a refrain, as indicated by the text '100.c a 48-as ÉK hangnemében, az új énekeskönyv h frígjében túl mély'.

8. fejezet

A kezdőhangra vezetünk

Jóllehet, hasznosak az alábbi záradékok, de leginkább a mi előjátékainkat teszik változatosabbá. Tapasztalatom szerint a legtöbb belépéshez elég a biztonságos hangnem- és ütemszűrő.

Bizonytalansággal mindössze az 5. lépcsőn induló dór (pl. 168), ré kezdetű fríg (pl. 658), valamint a felső oktávon kezdődő (pl. 601) énekek esetében találkoztam.

A példák szerkezete: bemutatás + záradék.

8.1. EGYSZERŰ ZÁRADÉKOK

(* jelet kaptak a További záradékok csoportban)

> a kvinten induló dór énekek kezdőhangjára:

> fríg énekek ré kezdőhangjára

GZ 51 után

154.a a példák között 444 658.a

> kvintre:

65, 186

> oktávra: bármely egyszerű záradék egy oktávval magasabban

8.2. TOVÁBBI ZÁRADÉKOK

8.2.1. Tercre:

(1.) d/

NCs 164 (202)

225 az ütemszűrő áthelyezésével 590.a.b

/m

4 KB után

R 22

8.2.3. Kvintre

(2.) a záradék dallama magasabbról ereszkedik a kezdőhangra:

d/ 81 RA 3/4-ben:

757

74 GZ után

823

/m DL 210 (476)

449.b

/dór

237

a példák között 444

(3.) az elért kezdőhangon hosszabban áll:

4/4-ben:

741

vagy körüljárja a kezdőhangot: /dór

* 6.(4.) 122.a * 6.(4.) 74 154.a

(4.) a kvintig fellépeget:

DL 310 (381) DL 299 (823))

65, 186 449.b

rövid előkészítéssel, vagy előkészítés nélkül lép rá: /dór

47.c 831.b * 3.(3.) 168.a

8.2.4. Oktávra (felső dó / lá)

8.2.4.1. fent marad bármely korábbi záradékkal: ld. a példákat és IGy 459 (758) NCs

(5.) 8.2.4.2. fellépeget (szalad):

DL 275 (601) NCs 226 (204)

47.c 831.b * 3.(3.) 168.a

8.2.5. Fríg énekek ré kezdőhangjára:

(6.) a záradék ré-ről indul:

GZ 51 után

* ld. 7.(1.) 658.a * ld. 7.(3.) 434.a

(7.) fríg záradék a XVI. sz.-ból:
alkalmazásával az utolsó akkord
V-I fordulattal vezet a ré-re:

az intonáció záró-
hangja, akkordja:

a Korálkönyv
letétjének kezdő-
hangja, akkordja:

8.6. A ZÁRADÉK ILLESZTÉSE

Hozzáillesztéssel, vagy közös hanggal

Kvintre, tercse:

Ereszkedő dór énekek:

154.a (3.)

444. (2.)

ld. még: 168.a (4.) az alaphangról

az 1. sor záróhangja megegy. a kezdőhanggal:

az 1. sor záróhangja másik hang:

További énekek:

A záradékot illeszthetjük egész sorhoz: 757, fél sorhoz: 225, 823, átvezetéshez: 237, a kitartott alaphanghoz: R22
590 (1.) a sor feléhez illesztett záradék:

(4.) Ez a záradék az alaphangról lépeget fölfelé, közös hanggal illeszthetjük az alaphangon végződő
1. sorhoz: 449.b.

Ha az idézet másik hangon végződik, előbb levezetjük az alaphangra:

186 kvint a távolság

65 terc a távolság

A felső oktávon induló énekek előjátékainak a végén fellépegethetünk a kezdőhangra, ld. 8.2.4.2, de a bemutatás után fönt is maradhatunk, többnyire egy egyszerű záradékkal:

313.a > visszaléphetünk:

Plagális z. (4.)

456 a felső régióban maradunk, jóllehet, nem a kezdőhangon állunk meg:

Régi magyar é. (1.)

163 > rávezetéssel:

Aut. (6.)

406 > átvezetéssel: ld. még a 113. oldalon

Aut. (1.c) még egy szólammal

A fríg énekek ré kezdőhangjára irányítunk, bár nem azon állunk meg:

434.a > a záradék is ré-ről indul:

434.b > V-I fordulattal:

Korálkönyv
282.b (PÁ)

a kezdőütemben lehet a 48-as ritmussal is: tá-tá-titi-tá

mint V# - I
a cisz vezetőhangként vezet a d-re

9. fejezet

Szekvencia

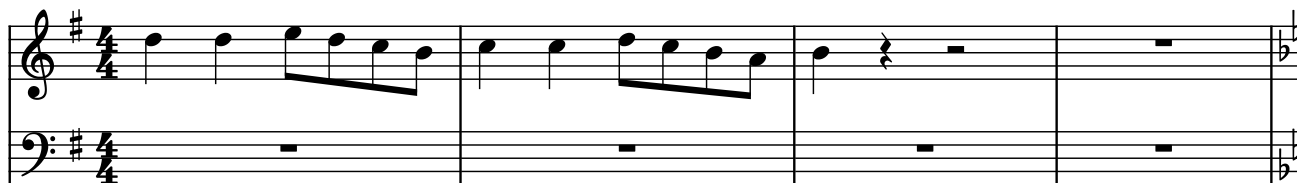
Az átvezetés gyakori anyaga. A mi egyszerű intonációinkban közvetlenül a záradék követi (pl. I.Gy. 50 DL). A hangsor bármelyik hangján elkezdhetjük és befejezhetjük.

A rövid előjátékokban két láncszemnél többet nemigen találunk. Ezután azonnal a záradék következik, vagy a következő láncszem kezdőhangja kapcsolódik a záradékhoz, illetve a rávezetéshez.

Ha hármashangzat-szekvenciát alkalmazunk, az előjáték végén célszerű az emlékeztetés vagy Codával, vagy az utolsó sorral, mivel a másfajta zenei anyag elvonhatja a figyelmet az ének kezdetéről.

9.1. SZEKVENCIA

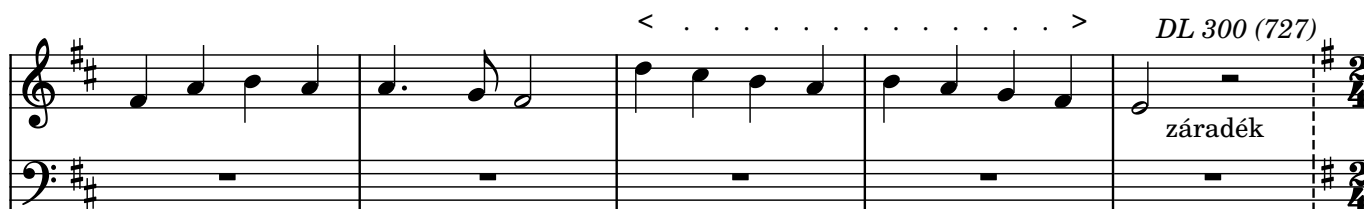
a) a dallam egy motívuma lépked szekundonként, többnyire lefelé: fölfelé: ld. 514, 237

szekvencia az 1. sor végéből:

szekvencia a 2. sor kezdetéből:

Alkalmazásához a lentebb következő példákon kívül az Autentikus záradékok 4.8. szakaszában a 208.c. nyújt segítséget, valamint az Intonáció Gyűjt. fenti előjátékai.

b) **hármashangzat szekvencia:** - a harmónia alapja kvintenként lefelé ereszkedik, a dallam szekundot lép
- leggyakoribb alakja a székszt fordításról alapra, főképp a barokk stílusban:

bezárult a kör: #

az akkord alapja:

g c fisz h e a d g c fisz h e a d g

I6 IV VII6 III VI6 II stb.

így lép ki a sz-ból:
DL 34.136, NCS 65

A szekvenciában a széksztakkordokat a választott indításnak megfelelően egységesen kell kettőzni, ezért kettőzhetjük a vezetőhangot a VII6-ben. A vezetőhangot máskor soha nem kettőzzük!

9.2. SZEKVENCIÁK KÜLÖNBÖZŐ FIGURÁCIÓKKAL
nem mindegyik szeksztról lép alapra; egyes szekvenciák végén záradék

(1.) különböző ütemekben, ritmusokban:

DL 34

2 láncszem, a 3. egyben a záradék 2 láncszem, a 3. egyben a záradék

2 láncszem + kezdőhang álzárlattal 390.b

(2.) különböző ütemekben:

DL után 274 (741)

d/m

(3.)

DL 136

(4.)

(5.)

2 ls. + kezdőhang 28.b

(6.) folyamatos skálamenet: dór - a hangsor 5. lépcsőjén indul és zár (a kezdőhangra vezet)
közös motívummal indul

2 ls + kezdőhang DL 50

rávezetés záradék

példák: dór, az 5. lépcsőn zár 444.b
dór, alaphangon zár 24.b, 90.b
dúr, alaphangon 624.b

2 ls + 1 megkezdett DL 314 (378)

mollban az alaphangon zár

rávezetés záradék

(7) szekvencia fölfelé:

38.d 38.b.c

38.d 38.b.c

38.d 38.b.c

9.3. A SZEKVENCIA BEILLESZTÉSE

indítása:

> ismétléssel:

DL 274 (741)

a szekv. ismétlődő motívuma

28.b

a bemutatás zárómotívuma,
irányának megfordításával:

DL 34

közös motívummal:

> közös motívummal:

közös hanggal:

példa: 624-367

> közös hanggal:

a 2. sor kezdőhangja

NCs 65

közös hanggal:

kilépés a szekvenciából közös hanggal:

A szekvencia megkezdett láncszemének kezdőhangja indítja a záradékot, vagy a rávezetést.

°közös hang.....°

281.b

így folytatódna a szk.
helyette: záradék

9.4. PÉLDÁK

a) dallami szekvencia

8.c

2 teljes + 1 befejezetlen láncszem záradék
a szekvencia az átvezetés; közös motívummal illeszkedik

170.c

2 láncszem átvezetés szekvenciával;
az átv. kezdete a 2.sor eleje záradék

b) hármashangzat-szekvenciák

(1.) szekvencia

390.b

2 lsz. + kezdőhang átvezetés szekvenciával,
az átv. kezdete ismétlés

záradék álzárattal és egész zárattal

(5.) szekvencia

28.b

2 lsz. + kezdőhang a szekvencia az átvezetés,

rávezetés záradék + emlékeztető Coda

(6.) szekvencia

dúrban:

624.b

2 láncszem

közös motívum

a szekvencia az átvezetés

záradék

lá sorokban: ha alaphangon végződik az előjáték, az alsó szólam indítja a szekvenciát:

24.b

(de ld. 90.b)

bemutatás: 1. + 2. sor

2 lsz. + kezdőhang

átvezetés szekvenciával közös hanggal indul

az átv. lezárása

záradék

Ha az 5. lépcsőn, az ének kezdőhangján fejezzük be az előjátékunkat, végig követhetjük Draskóczy L. szekvenciáját.

Az ő intonációjában az **ütemsúlyok** elhelyezése:

a szekv. kezdete egyen:

a szekv. kezdete egyen:

rávezetés

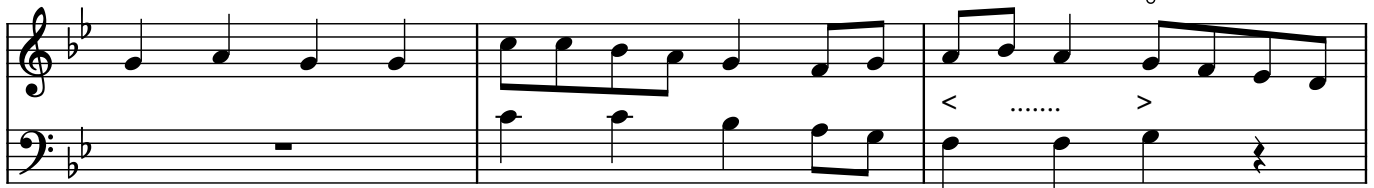
a zár. 3-on indul és 3-ra érkezik

Ha mi ütem egyre szeretnénk érkezni,

kezdhetjük a szekvenciát fél ütemmel később, amit a bemutatás végének meghosszabbításával érünk el:

444

most a szekvencia indul 3-on:

és így ütem egyre esik a záradék kezdete és a záróhang:

vagy továbbra is egyen indul a szekvencia, de más a záradék:

(ld. még 90.b)

Itt a fenti rávezetés lett záradékunk kezdete. A záradékok a Régi magyar énekek fejezetből:
(az első hangot megváltoztattuk)

444.b

(7.) szekvencia

38.b zsolnárszáradékkal:

2 láncszem + 1 megkezdett lsz.

átvezetés szekvenciával

záradék

38.c vagy az utolsó sorral és plagális Codával:

Ld. Zsoltárok... / 6.5

10. fejezet

Skálamenet a záradékhoz

Szintén az átvezetés anyaga. A bemutatott skálamenetek többségét záradékukkal együtt találjuk.

10.1. PÁRHUZAMOS SKÁLAMENETEK LEFELÉ

(1) folyamatos skálamenet, az alsó szólam indítja:

feljutás - skálamenet záradékkal - *plagális Coda* DL 105

egyszerű skálamenet a fenti intonáció alapján,

a záradék háromra, a Coda egyre végződik:

d/m az ütemszűl áthelyezésével a záradék egyre végződik:

eml. Coda indulhat

68.b, 150.c

mollban a dallamos moll módosításával

végződése mollban

a feljutás egyszerűbben:

a. b.

68.b 150.c

(2) skálamenet visszalépéssel, a felső szólam indítja

- záradék Coda nélkül SK 345 (711)

a.

352.c

folyamatos skálamenet az idézett intonáció alapján, megtartottuk a záradékot:

b.

decima kísér o....o

vagy terc:

449.c

dúrban, decimával, másik záradékkal:

c.

105 Codával

(3) megállással a kvinten: a kezdőhangra vezet

/m

szeksztel:

(félzárlat)

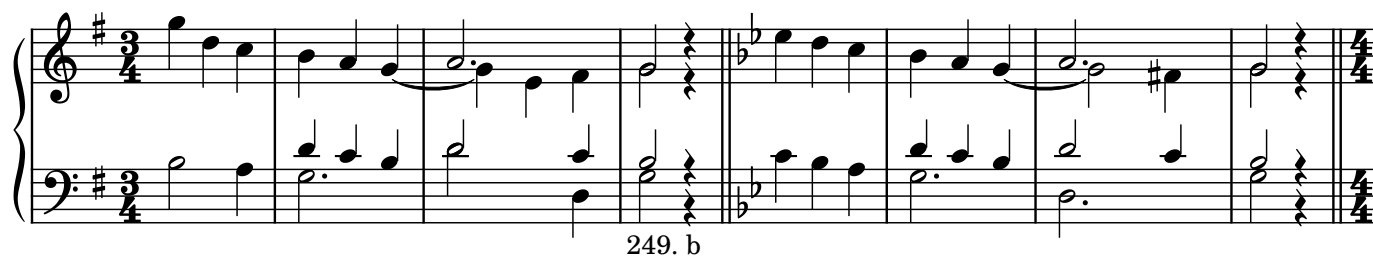
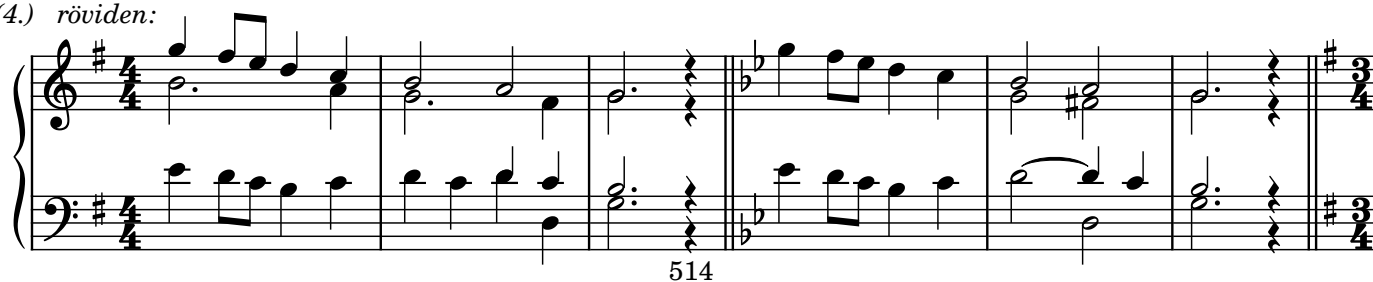
e.

vagy terccel:

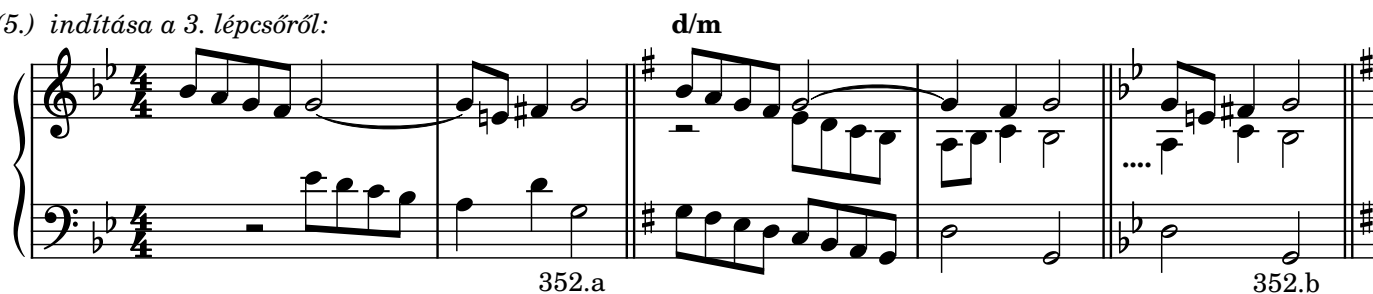
f.

449.d

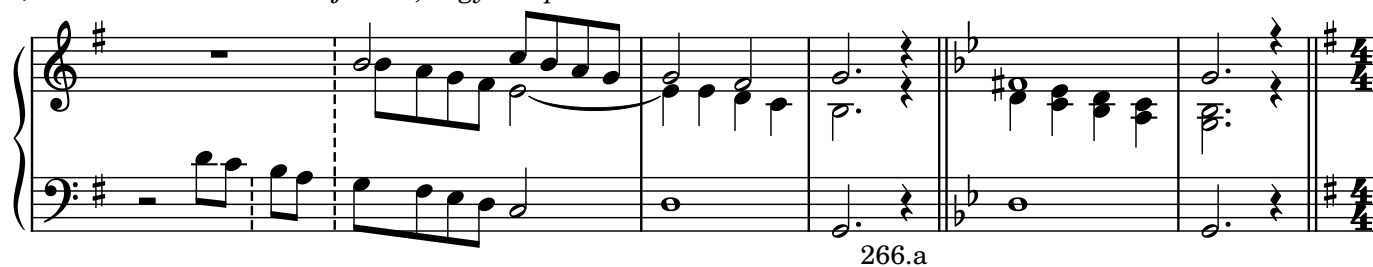
(4.) röviden:

(5.) indítása a 3. lépcsőről:

(6.) az alsó szólam indíthatja az 5. vagy 3. lépcsőről:

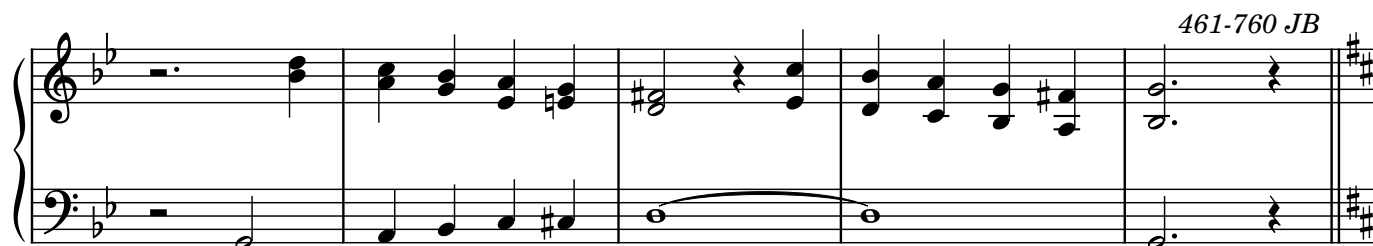
lezárása mollban:

10.2. EGYMÁS FELE TARTÓ SZÓLAMOK

ld. még: Plagális záradékok (4.)

(7.) > folyamatosan

> visszalépéssel

10.3. FELFELÉ TÖRŐ MOTÍVUMOK, SOROK

Isten dicsősége, hálaadás, ünnep

RA 105

DL 135

(8.) egyszerű skálamenet fölfelé:

figurációval:

a csúcsponttól visszaereszkedünk:

249.c

(9.) páros ütemben

visszaereszkedünk:

vagy fent maradunk:

210.c és d

a záradék is a csúcspont magasságában:

Ld. még 774.b

a Coda ereszkedik vissza
a kezdőhanghoz (transzponált példa)

az ének
hangnemében

419.b

10.4. A SKÁLAMENET ILLESZTÉSE AZ IDÉZET VÉGÉHEZ

352.a > hozzáillesztett skálamenet (5.):

ld. még 352.b.c

266.a > közös hanggal csatlakozik (6.):

ld. még 449.c.d (2.)

68.b > a bemutatás kitartott záróhangja alatt indul (1.):

ld. még 150.c

247 > figurációval kapcsolódnak össze (7.):

az ének hangjai

249.c az utolsó sor kezdőhangjai (9.):

11. fejezet

Himnuszok, gregorián eredetű énekek

Intonációjuk lehet kétsoros idézet, a második sorban a gregorián dallam némileg variált alakjával, hozzáadott záradék nélkül, akár kíséret / kísérszólam nélkül is; - ld. Int. Gyak. 373 (543) DL - vagy az 1. sor után rövid záradék vezetőhang nélkül.

Ha egyenletes hangokat játszunk, figyeljünk a megformálásra: lendületes elindulás, kis lassítás a végén, belső tagolás. Enélkül kattog, mint a metronóm.

Ld. még Fekete A.-Mezei J. Orgonaintonációk készítése gregorián tételekhez /Egyházzenei füzetek I/20

A 11.1. Unisono előjáték

486 a 2. sor kevés figurációval

11.2. Példák a tiszta kvint, kvárt kíséretre:

652 a 4. sor kis bővítéssel

681.a a 2. sor után a 4. sor végződése vagy:

374 4. sor

11.3. Záradékok az 1. sor után

felezett értékkel is

501.a 37.o.652

B

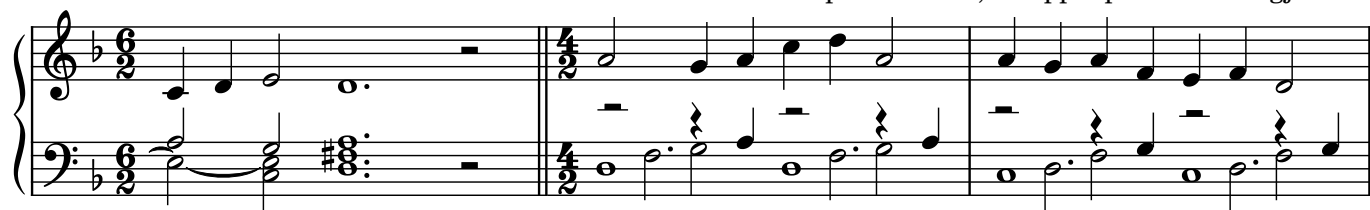
- 11.4. Beléptethetünk egy-egy szeksztet, tercet, dúrhármast, vagy megjelenhet a domináns, lehet ráfelelés, azért a tiszta kvint, vagy az orgonapont uralkodhat, ami visszautal az eredetre:

A Példatár előjátékain kívül két másik változat húsvégi énekünk számára:

501/1 fél soronként lépegető kísérettel, legmélyebb pontja az 5. lépcső

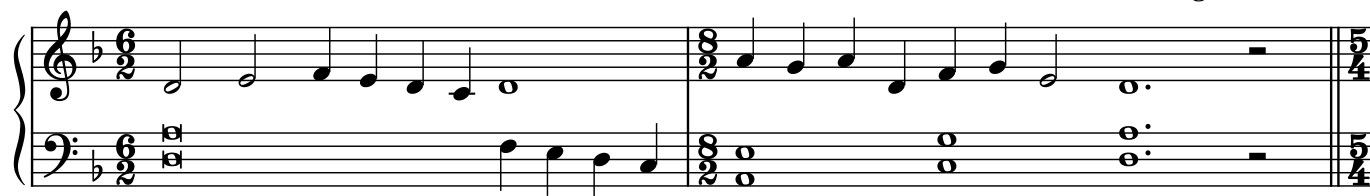

501/2 soronként lépő kísérettel, főképp a pentaton hangjaiból

587

ld. még 681.b

Énekek kétféle kísérettel

48-as ÉK 233 vezetőhang nélkül: tiszta kvintekkel

2. sor eleje, más lezárás

585 vezetőhanggal, szeksztpárhuzam az orgonapont fölött, T-D-T

hosszabban a 4. sorból

48-as ÉK 501 tiszta kvintekkel

kétsoros ének, végigidézzük

284 orgonapont, tercpárhuzam, T-D-T:

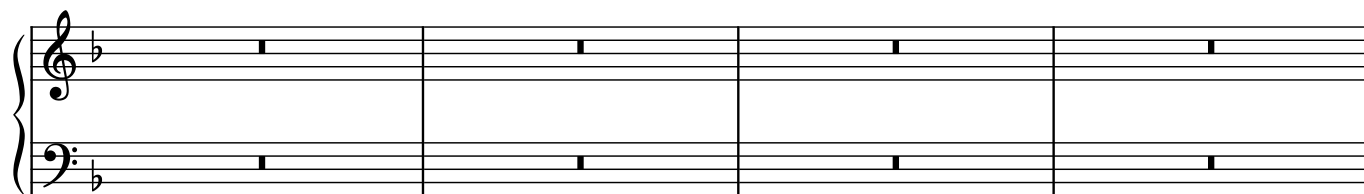
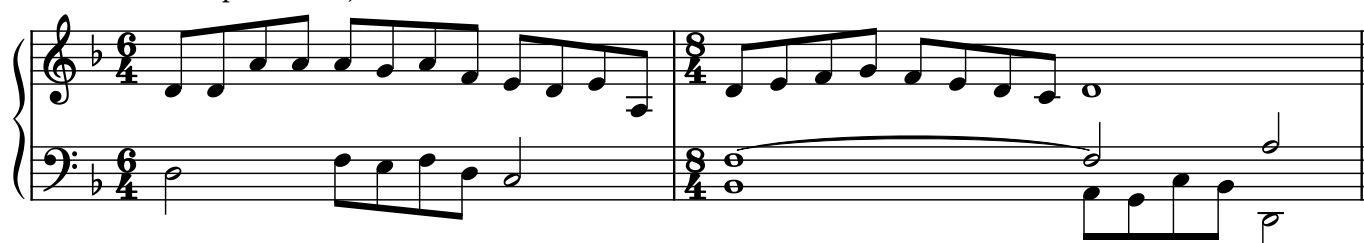

498 tiszta kvintekkel:

tercpárhuzam, S-T

2. fele az utolsó sorból

12. fejezet

Bemutató másikkal

Jól ismert ének esetében alkalmazzuk, de ilyenkor is célszerű az ének kezdetére utalni.

157.b 4. sor orgonapont fölött az 1. sor, az alaphangon zár

173.b 3.sor, kezdőlépése kvint helyett terc az 1. sor kezdőmotívuma

173.c a 2. sor kezdőmotívuma az 1. sor kezdete az éneksorok végződéséhez igazodó páros ütemben

291.b a 3. sor első fele a 4. sor első fele (az 1. soré is: az ének sorszerkezete ABBv.A) indítása a felső váltóhangjával

723 a 2. és a 4. (utolsó) sor kezdete a teljes 1. sor

711.b lezárt 3.sor

831.a 1. sor a második ütemétől + plagális záradék: felhívás

194 utolsó sor 1. sor kezdete

13. fejezet

Rövid előjáték

Ha már összeszokott velünk a gyülekezet és ismétlődnek az énekek, eldönthetjük, mikor nincs szükség hosszú bevezetésre.

Például az állandó énekek, az úrvacsoraosztás megszokott énekei, egy evangélizációs hét heti éneke előtt. Istentiszteleten a több részre osztott hosszú ének későbbi versszakait se indítjuk minden egyes alkalommal teljes intonációval.

A rövid előjáték szerepe jószerivel csak a hangadás és a tempó megadása. Nem is áll egyébből, mint az I-V-I, vagy I-IV-I zárlatból.

(1.) Zárlat az ének dallamát felidéző szopránnal:

713

758 /1/

722

723

(2.) Orgonapont:

758 /2/

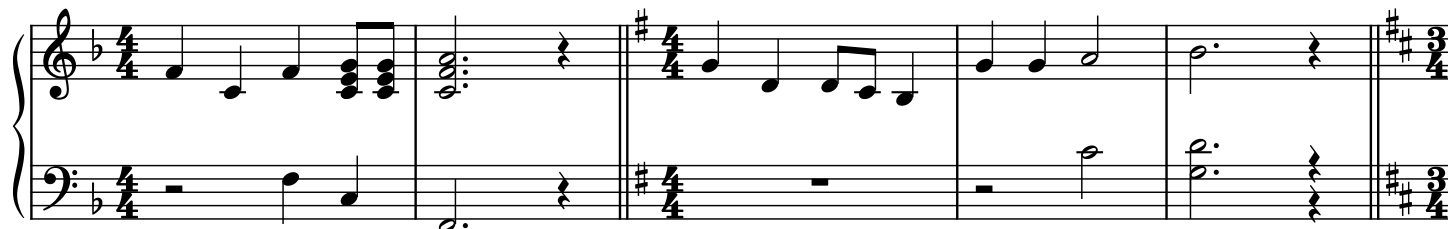
757

(3.) Az éneksor kezdete alatt kadencia:

196 változatlan idézet:

266 kiszélesítéssel:

(4.) Az ének kezdete után kadencia:

624 711

(5.) Nem rövidebb, csak egyszerűbb (egyszerűsített) előjátékok:

23 ld. Ptár 23.a 758 /3/ ld. Ptár 758

(6.) Az ének vége:

megkezdett ének esetén a későbbi versszakok elé

360 - 42 491

14. fejezet

Új ének

Az újonnan tanult éneket felidézhetjük az istentiszteleten is az alábbi módokon.

Természetesen a hosszabb egyszólamú bevezetés nem helyettesíti az ének sorról sorra történő megtanítását, gyakorlását. Az énekkíséret pedig úgy támogathatja mindezt, hogy egy-egy versszak alatt a korálletét helyett csak a dallamot játszuk 2 oktáv távolságban: így hallható tisztán a gyülekezet éneklésével együtt.

(Ilyenkor mi is könnyebben énekelhetünk a gyülekezettel, figyelve az énekelhető tempóra.)

Sorok váltott kézzel: Ne gyorsuljunk fel közben! Magunkban énekelve segíthetünk ezen. (+ mérőütés)
Záradékkal az utolsó sort látjuk el.
Négy soros énekek végig idézhetők. Hosszabb ének esetén 1,2. + z.sor, vagy zárómotívum.

12 /1/ Szabadíts meg...(..."sok a tökéletlen": talán ezért kevésbé kedvelt)

74 /1/ Miért vetsz...el

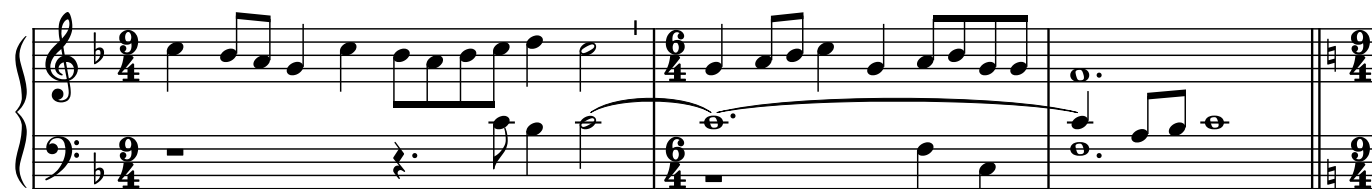
Unisono sorkezdetek a sorvégek rövid lezárásával,

12 /2/

a belső sorok záróhangját lehetőleg szekundról érje el a kísérszólam!

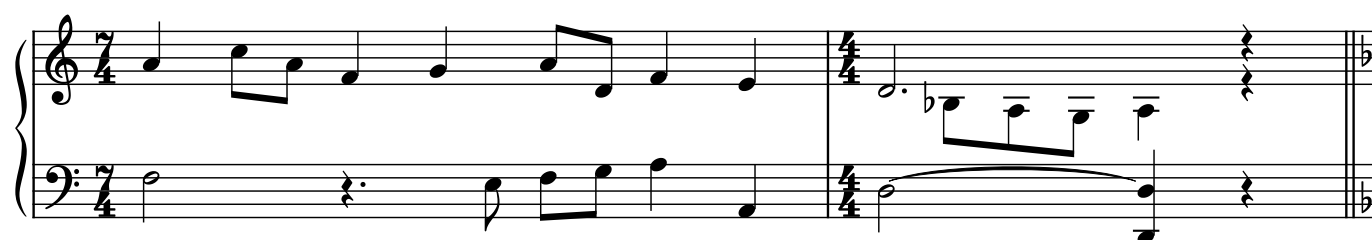
° a dallamban a sorzáró hang az V. fok kvintje,
a bal kéz adja az alapját

A három kurta záradék után a végén hosszabb lezárás szükséges, itt emlékeztető Coda áll.

Nem idézzük végig az éneket,

12 /3/ csak két sort unisono sorkezdettel, majd az utolsó sor következik, kísérszólammal akár:

Az alábbi énekkel 21-es, új énekeskönyvünkben találkozunk valóban először.

Megtanulása egyszerűbb lesz, mint egy zsoltaré, de érdemes **hosszabban idézni** belőle, hogy megkülönböztessük dallamvariánsától, az "Irgalmaz, Úr Isten" kezdetűtől:

ismétlés nélkül a Példatárban

c. Vagy a kezdőmotívumot ismételjük (kis változtatással):

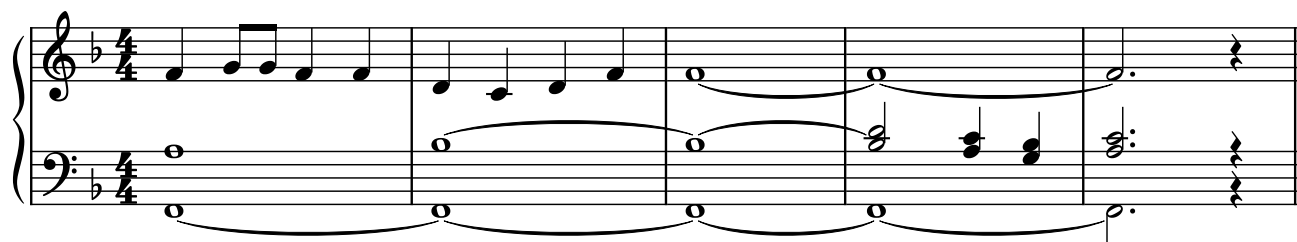
15. fejezet

Orgonapont

A jelzett előjátékok kis változtatásával illesztettem alulra az alaphangot.

ld. 548.a

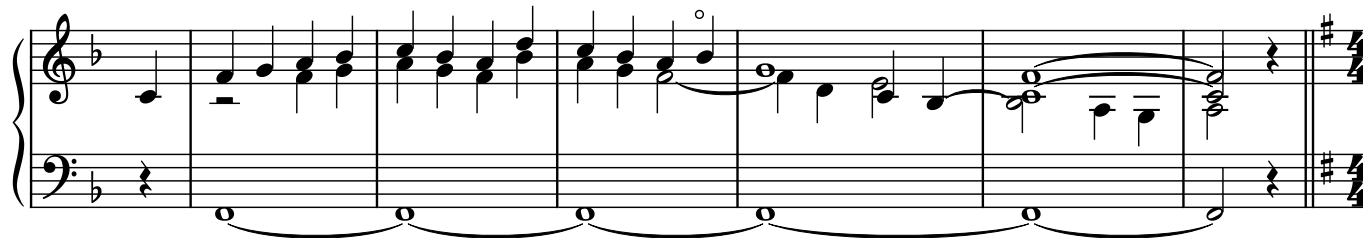
1 ü. bővítés

ld. 744.a

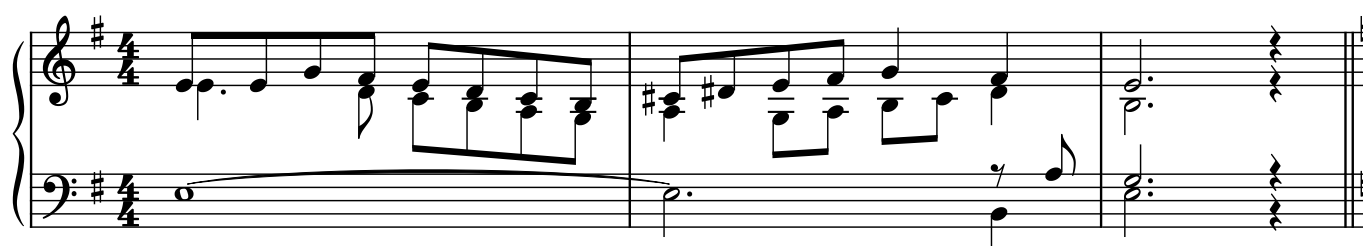
változtatás

kvint hozzáadása

ld. 718.a

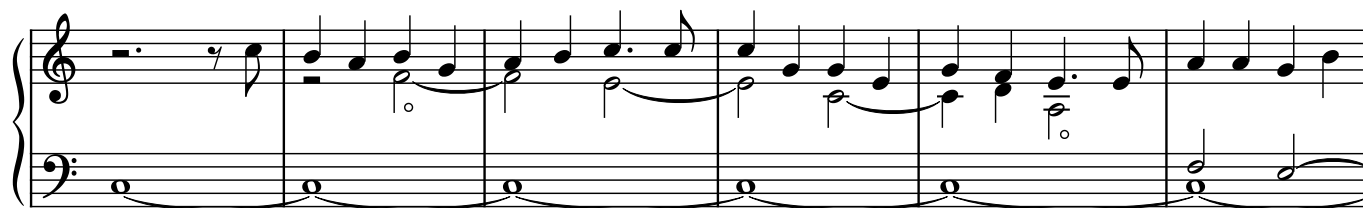
bővítés.....rövidebb záradék

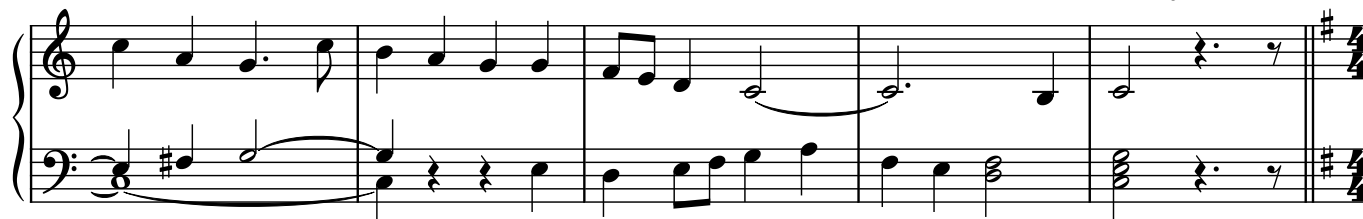
ld. 405.a

változtatás

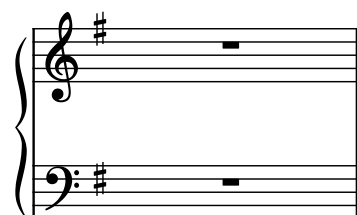
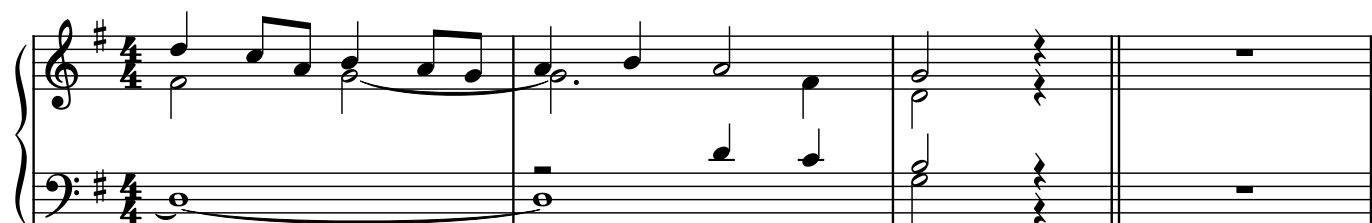
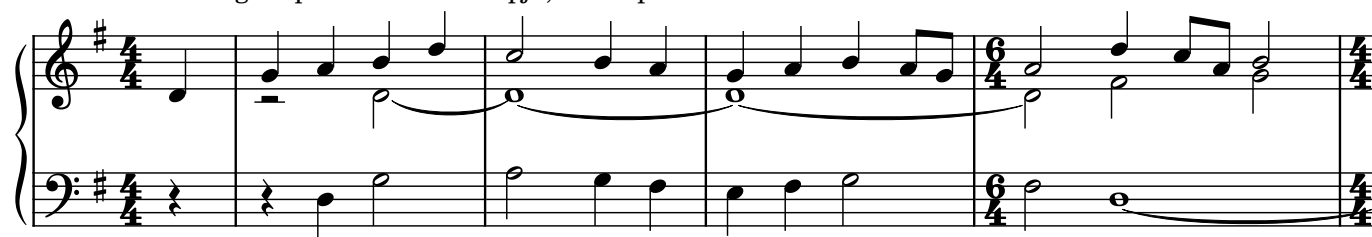
változtatás

változtatás: teljes I. fok

180.c az orgonapont az V. fok alapja, a középső szólamban indul:

16. fejezet

Rövid áttekintés

Részletek a fejezetekből

1. LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

Az önálló előjáték készítéséhez két elemre van szükségünk: énekidézetre és záradékra.

1.1. Az ének felidézése vagy bemutatása

Legtöbbször az ének első sorával tesszük. Többször elég kíséret nélkül, unisono játszani, hiszen így hangról-hangra (hangközről-hangközre) nyomon követhető a dallam.

1.2. A záradék

Az előjáték másik szükséges eleme. Vele kerekítjük le az idézett sort és segítjük a gyülekezetet az együttes belépésben: kiszámíthatóan haladunk a záróhang felé, és hagyunk időt a levegővételre.

A záradékok g finálison találhatók. Fontos, hogy dúrban is, mollban is mindenki képes legyen őket lejátszani, és ebben könnyebbséget jelent a g moll 2^b-je, szemben a c finális 3^b-s molljával. A mintazáradékok transzponálásához a fejezet végén található segítség.

Kis ízelítő a fejezetek záradékaiból:

Plagális záradékok dúrban és lá sorokban: 3. fej. 2.

fríg záradékok 3.3.

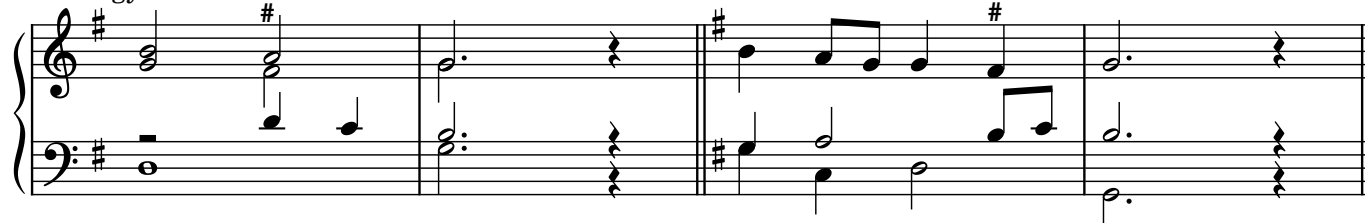

A *mi-ré-dó* / lá sorokban *dó-ti-lá* rövid zárómotívum az egyes fejezetekben:

Autentikus záradékok - 4. fejezet

Egyszerű autentikus záradékok 4.1.

Záradékok a barokk és a későbbi korok énekeihez 4.3.

Régi magyar énekek záradékai - 5. fejezet

Zsoltárok és korai korálok - 6. fejezet

1.3. A záradék kiválasztása

Általánosan használhatók dúr, moll és dór hangnemben az egyszerű plagális és autentikus záradékok, frígben a 3. fejezet 3, mixolídban az 5.(13) és 6.(5) záradékcsoportban. Érdemes először ezekkel próbálkozni.

Írányt mutathat az ének eredete, kora: középkori ének, zsoltár, magyar ének, újabb kori ének. Ebben segít az énekeskönyv forrás-meghatározása.

Azután találhatunk kiválasztott énekünk zárómotívumával megegyező záradékot, vagy variánsát. Kezdődhet záradék bemutatott sorunk folytatásának, vagy az utolsó sornak a kezdőhangjain.

Végül tovább vezethetnek egyéb jellegzetességek: skálamenet, gazdagon figurált, vagy egyenletesen lépegető dallam. A szöveg hálaadó, ünnepi, vagy felhívó-mozgósító jellegű.

És ha nem az alaphangon kezdődik az ének, fellapozhatjuk a Kezdőhangra vezetünk c. 8. fejezetet is.

Sok záradék található a fejezetek elején. De ne riasszon ez meg! A legtöbb ének esetében használhatókat egészen a 8. fejezetig kigyűjtöttem (egyszerű záradékok - további záradékok), vagy megjelöltem. Csillaggal, ha korábban már szerepeltek, vagy néhány újat **a**, ajánlott jellel.

Példák: >> : a fejezet megnevezése, (x): a fejezeten belül a záradékcsoport száma
Minden énekhez több záradék illeszthető, rajtunk múlik, hogy melyiket alkalmazzuk.

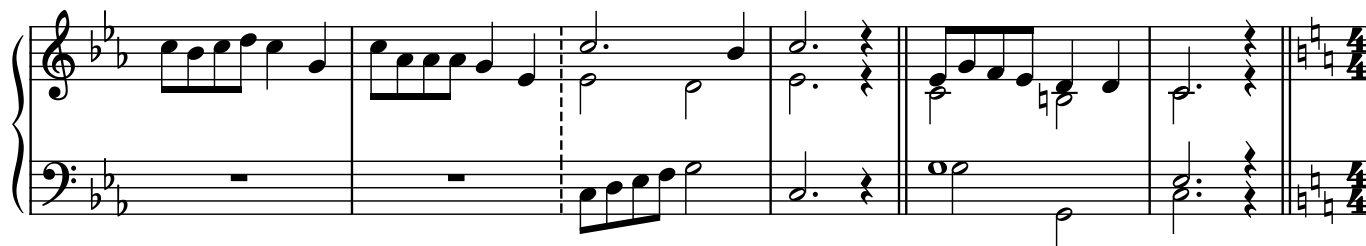
"Krisztusom, kívüléd nincs kihez járulnom" 204

Az ének alaphangja és kezdőhangja lá, ezért az intonációt lá-val fogom lezárni: a záróhang, vagy a kezdőhang magasságában.

Zárómotívuma dó-mi-dó-ti lá lá.

>> Autentikus záradékok (2.) / Egyszerű z.

>> Régi magyar énekek / ajánlott z.

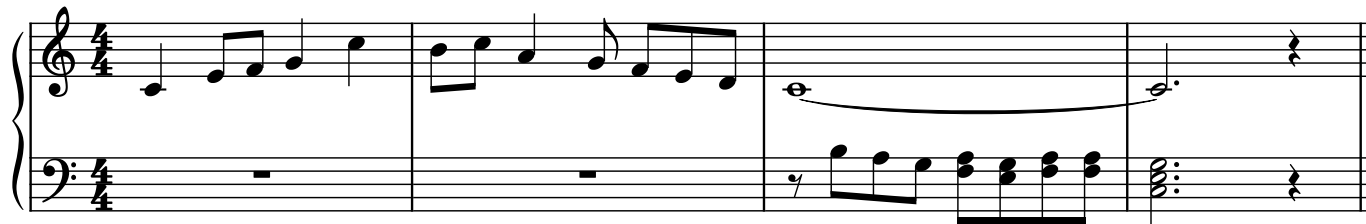

"Adjatok hálát az Istennek" 105

Alaphangja és kezdőhangja dó, hálaadó, ünnepi: az intonációt lezárhatom a felső dó-n is.

Skálameneteket tartalmaz.

>> Záradék a záróhang alatt / Plagális záradékok (1.) / Egyszerű záradékok

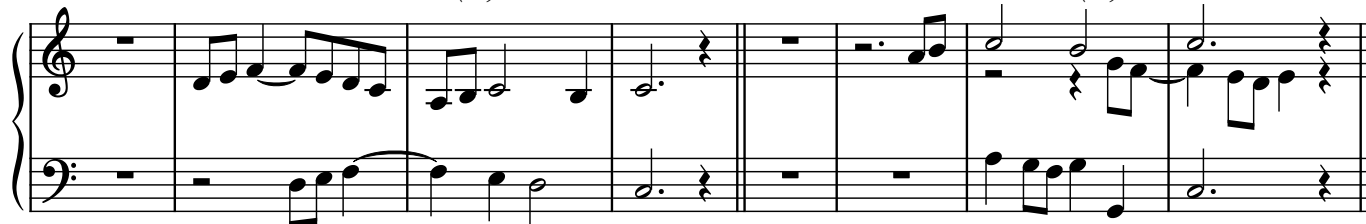

Eredete szerint:

>> Zsoltárok és korai korálok (4.)

Ünnepi, hálaadó ének:

>> Autentikus záradékok (6.)

Skálamenetek: ha az Intonáció Gyűjt. előjátékai nehezek lennének, készíthetünk egyszerűbbet. Coda erősíti az intonáció ünnepi jellegét, ehhez járul hozzá a kísérszólam is.
 >> Skálamenet a záradékhoz (2.)

1.4.5. A záradék illesztése, rávezetés, átvezetés

A kiválasztott fejezet záradékai között minden bizonnyal lesz megfelelő, ha az ének záróhangjára (hangnemére) figyelünk, és az idézett sorunk dallamához illesztgetjük a záradékokat.

Az összeillesztésről a fejezetek majd' mindegyikében lehet olvasni, és példákon szemlélni is őket. A záradékokat legtöbbször változtatás nélkül alkalmazhatjuk, de végrehajthatunk rajtuk apró módosításokat is:

pl. elhagyhatjuk a belső szólamot,

ha túl sötétnek találjuk a záradékot a transzponálás után, feljebb hozhatjuk a basszust egy oktávval, elhagyhatunk egy-egy átmenőhangot, vagy fordítva, közébeiktathatunk átmenőhangot, váltóhangot stb. A gördülékeny illeszkedésben rövid rávezető hangok segítenek, vagy 1-2 ütemnyi átvezetés.

1.6. Egy kis elmélet

Első részében a záradékok illesztéséhez nélkülözhetetlen ismereteket kívánja feleleveníteni: ezek a hangsorok és a transzponálás.

A második részben rövid leírása található mindannak, amire a későbbiekben utalás történik.

2. A KÍSÉRŐSZÓLAM

Ha a minimális hangzásnál és terjedelemnél többet szeretnénk, jó szolgálatot tesz már egyetlen kísérszólam. Ez a szólam legegyszerűbben párhuzamos mozgással követheti a dallamot.

A folyamatos párhuzamosság egyhangúságát pedig az ellenmozgás és az önálló ritmus töri meg.

Tercpárhuzam vagy decima:

Hosszú szakaszok kíséretére alkalmas, akár a záradékig. Követhetjük vele a dallamot hangról-hangra, mozgalmas dallamokat pedig nagyobb ritmusértékekkel:

A fejezetben ezt követően a szeksztpárhuzamról olvashatunk, majd a kísérszólam indításáról, csatlakozásáról a záradékhoz, az önállóbb szólamról.

3. ZÁRADÉK A ZÁRÓHANG ALATT

A legegyszerűbb megoldással találkozunk ebben a fejezetben: az unisono első sor után a kitartott záróhang alá illesztjük a záradékot.

A fejezet elején levezetjük az első sor záróhangját az ének alaphangjához, ha másik hangon végződik.

Ezután plagális kadenciák következnek dúrban, mollban és dór hangnemben.

Ezt követően frigben: szintén plagális fölépéssel a záróhang alatt, illetve a dallam zárófordulata mi-i-i-ré-mi, ezalatt az alsó szólam szekundlépésekkel ereszkedik le az alaphangra.

Végül ún. sorismétlés: a dúr (mixolíd) záróhang alatt terckíséréssel ismétlődik meg a (zsoltár)dallam.

Előjátékok a záradékokkal:

Plagális záradékok dúrban/mollban, dórban

Egyszerű záradékok:

548 az (1.) záradékcsoportból

545 (2.)

További záradékok: (3.), (4.), (5.)

210.a (3.)

Frig záradékok

462 Záradék ° plagális fölépéssel

51 Szekundokkal lépeget az alsó szólam, fölötte mi-i-i-ré-mi

Sorismétlés

35

4. AUTENTIKUS ZÁRADÉKOK

A fejezet záradékait két csoportban találjuk:

Egyszerű autentikus záradékok: benne olyan rövid kadenciákat adok kézbe, melyeket énekeskönyvünk legtöbb énekénél alkalmazhatunk.

További záradékok: ezek főképp a barokk és a későbbi korok énekeihez járulnak.

A példák között először a korábbi formával foglalkozunk: 1. sor + záradék, majd kitágítjuk a kört a kérdés - felelettel, hármas tagolású formával, végigkövetett énekkel.

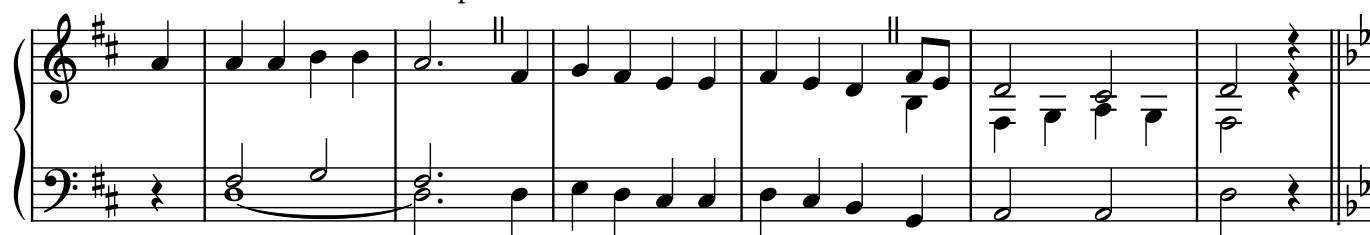
Részlet a fejezetből:

4.8. Háromrészes előjátékok: átvezetés a bemutatás és a záradék között

Ez lehet > további idézet az énekből: a 2. sorra példák majd a következőkben: 5.4, köv. fejezetek
228.b itt az ismétlőjel utáni szakasz zárata a dominánszon:

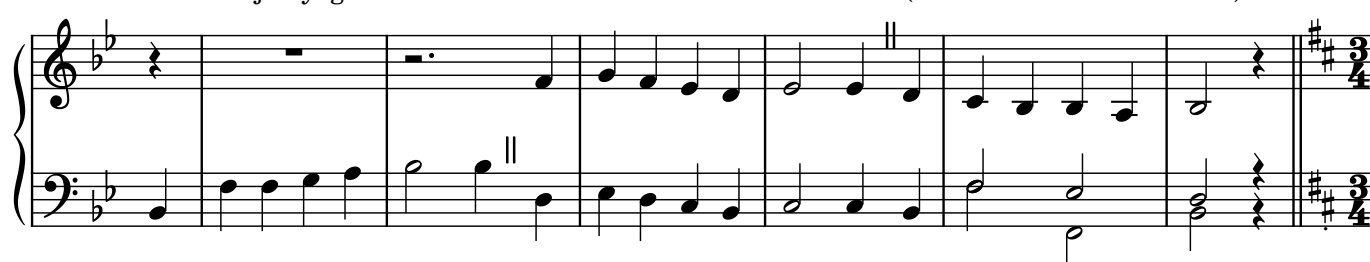

208.c > rövid szekvencia pl. az 1. sor második feléből:

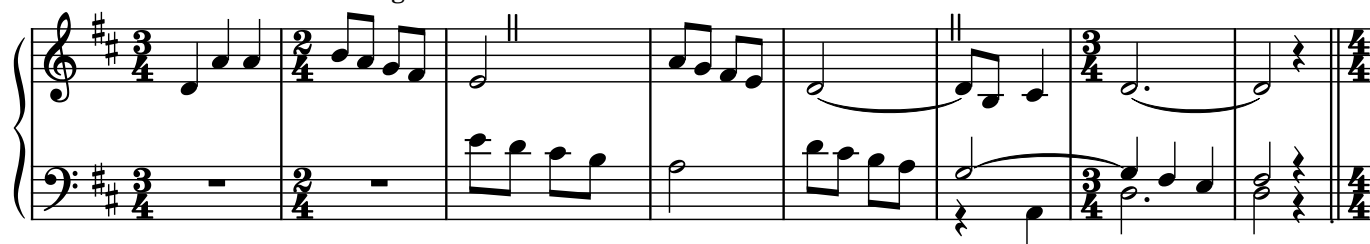

388 > új anyag

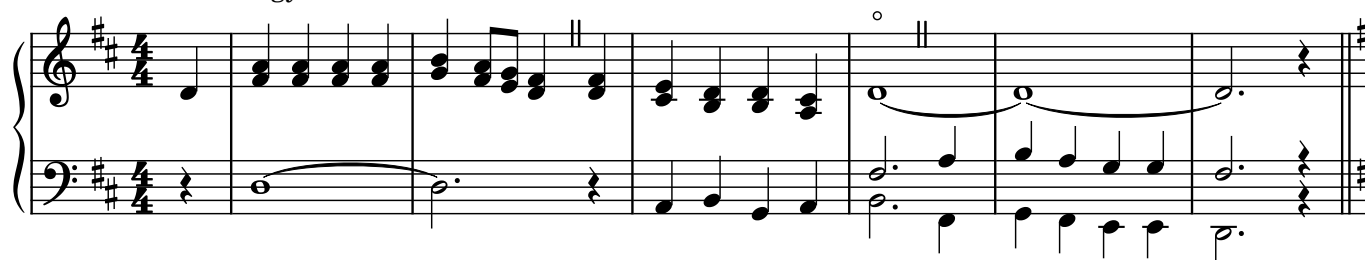
(a záradék az 1. sor 2. fele)

624.b > hármashangzat-szekvencia - ld. Szekvencia

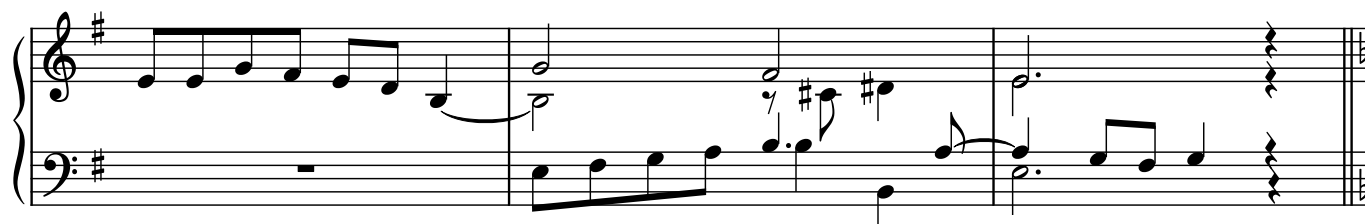

410 > vagy álzárlat:

4.7. Rövidebb idézet

718.a A sor fele:

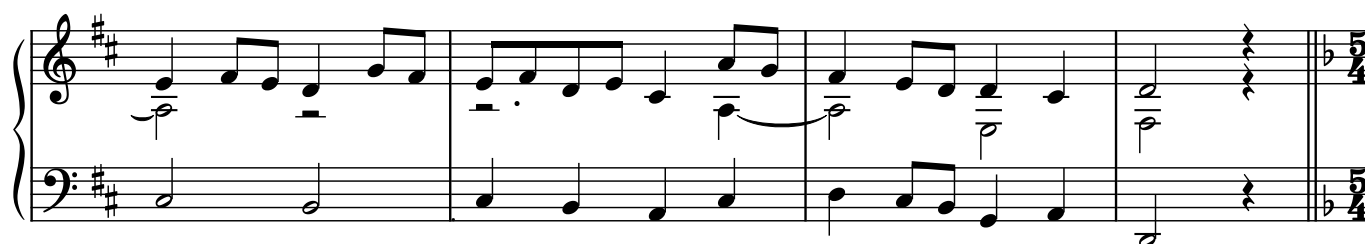
768 A hosszú, ismétlődő sor kezdőmotívuma

832.a. a jellegzetes kezdőlépés,
majd a záradék idéz az utolsó sorból:

4.9. Hosszabb előjátékok

208.d Két rész nagyobb ütemszámmal: 4+4 ütem

Többé-kevésbé végig is követhetjük az éneket:

249.c a jellegzetes motívumok között hol kihagyás, hol bővítés

390.a sorpárjai új 2. taggal

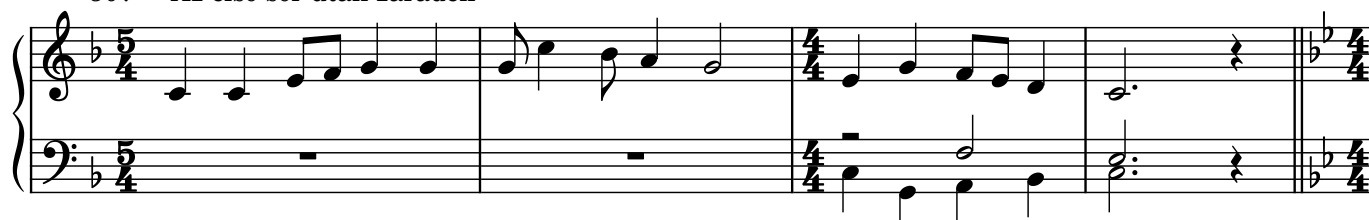
5. RÉGI MAGYAR ÉNEKEK

Ebben a fejezetben az autentikus kadenciával a 16. és 17. század magyar énekeinek gyakori zárómotívumai-
ban találkozunk. Ezeket a zárómotívumokat fogjuk záradékként illeszteni az 1, vagy az 1. és 2. sorhoz.

Ahogy az előző fejezetben is, többségében vezetőhang, *szi* előzi meg a *lá*-t. De vezetőhang nélküli záradékok-
kal is találkozunk. Akkor van szükségünk rájuk, amikor a korálletét basszusa fá-szó-lá-ra végződik, vagy
egyszerűen záradékában *szi* helyett szó szerepel. (E célból az aut. záradékot rövid plagális Codával is megtold-
hatjuk.)

Majd átvezetés az ének motívumaiból, végül a 2. sor idézése kapcsán beszélünk a belső sorzárlatokról.

507 Az első sor után záradék

444.a Az 1. és 2. sor után a záradék

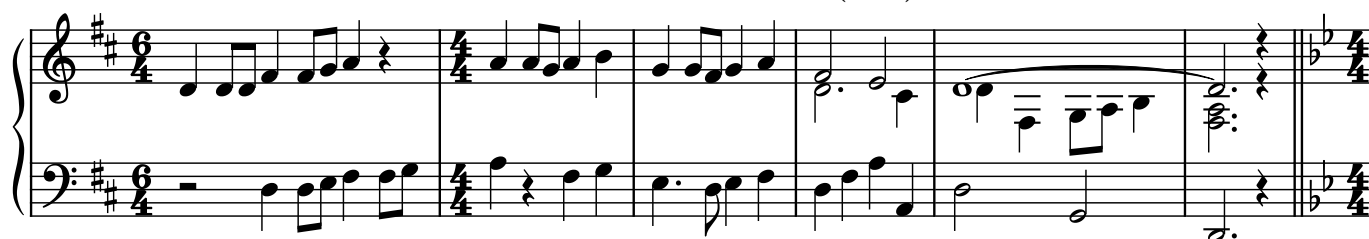
231.a Záradék szó-val:

182.b Autentikus záradék és plagális Coda: ezzel is igazodhatunk a korálletét záradékához

281.b Átvezetés szekvenciával - a Coda a záradékot erősíti (17.o.)

6. ZSOLTÁROK ÉS KORAI KORÁLOK

A fejezetben újdonság a sok szinkópa, valamint az V-I mellett a VII(6)-I kapcsolat.

Az előjátékok formája többnyire ismét igen egyszerű: első sor + záradék.

A 1. sort azonban nem tudjuk minden esetben könnyen ütembe helyezni, ezért legtöbbször ütemezés nélkül idézzük, és ütembe szedve csatlakozik hozzá a záradék.

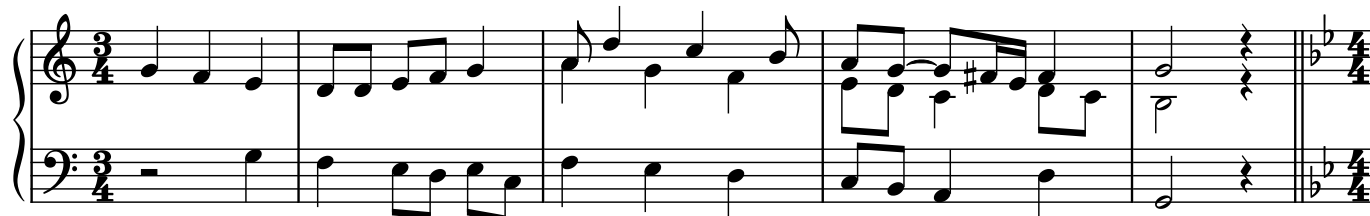
Előfordul még egy megoldás: a zsoltár sorát-sorait végig követi a kísérszólam, amelynek része a kadenciális lépéssor. A kiszélesített záradékot Coda helyettesíti.

Részletek a fejezetből:

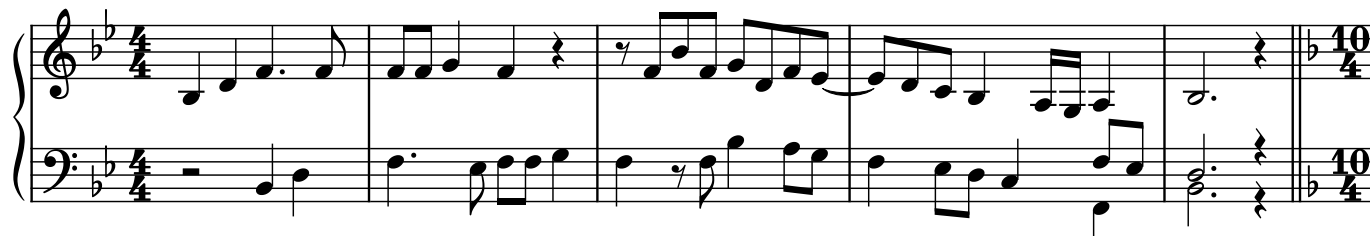
5.a 1. sor + záradék

30.b

622

További idézet:

22.a

Idézet kísérszólammal és plagális Codával:

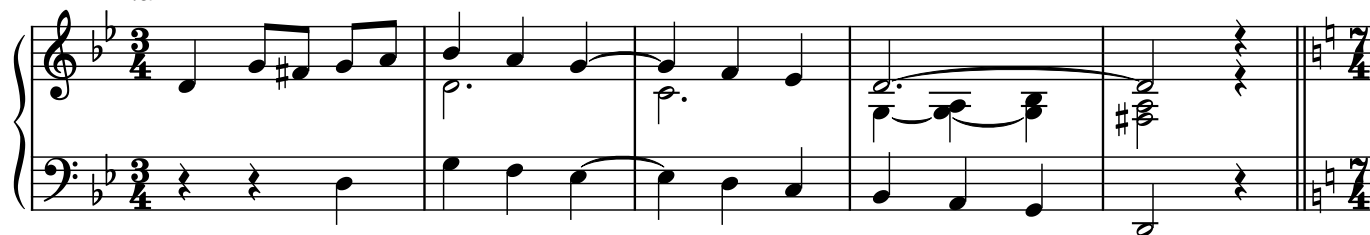
42

7. FRÍG ZÁRADÉKOK

Zsoltárok, magyar énekek és korálok tartoznak ebbe a fejezetbe.

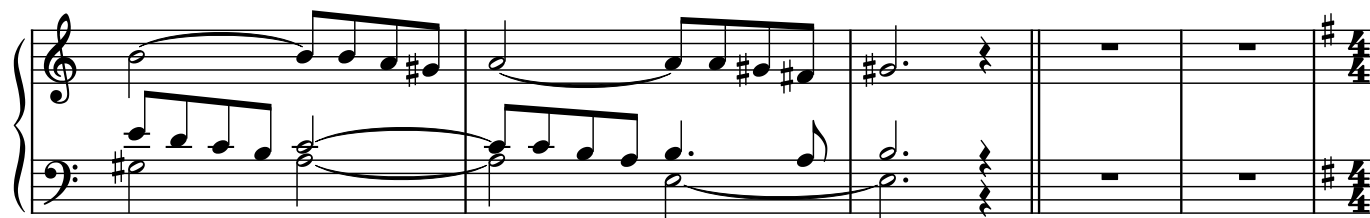
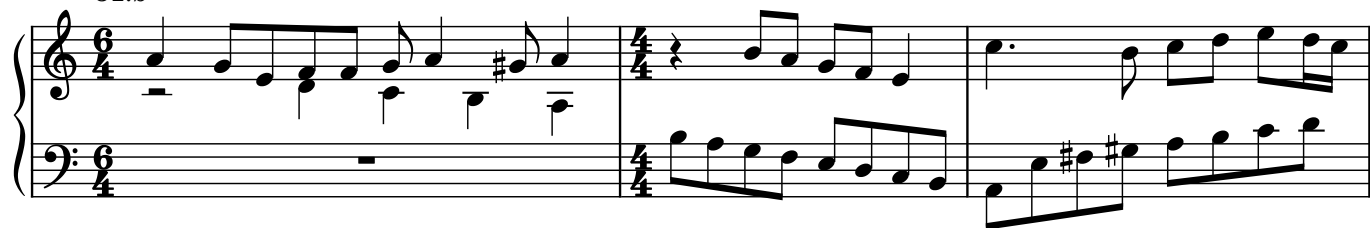
221.a

31.a

31.b

8. A KEZDŐHANGRA VEZETÜNK

Kvintre:

65

154.a

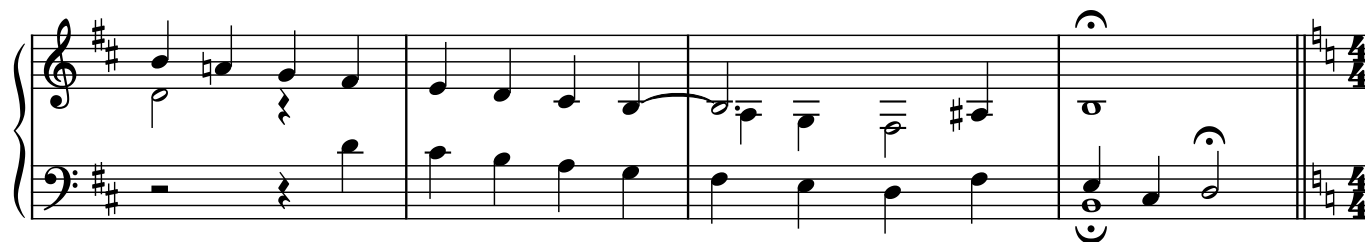
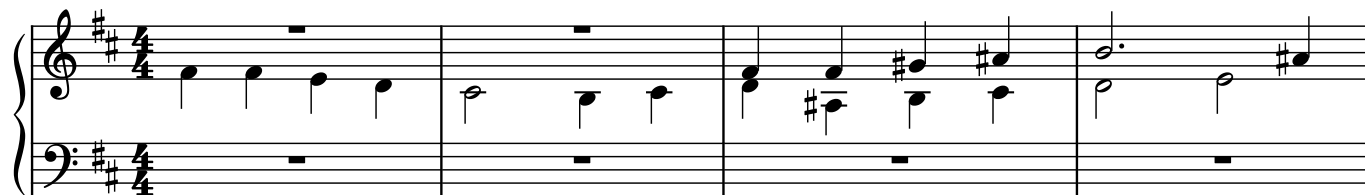

Oktávra:
456

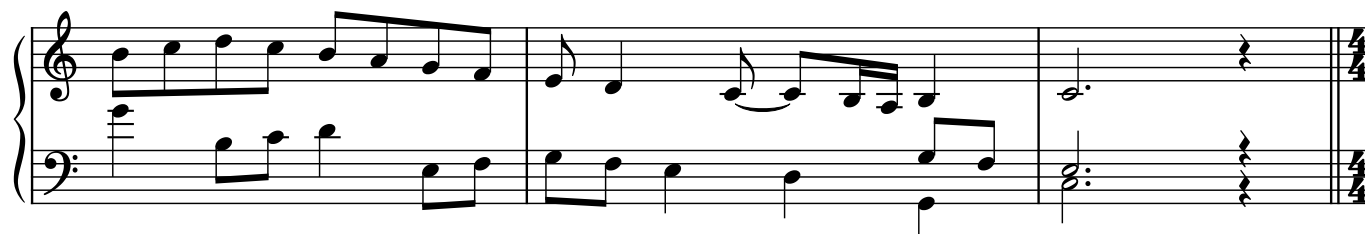
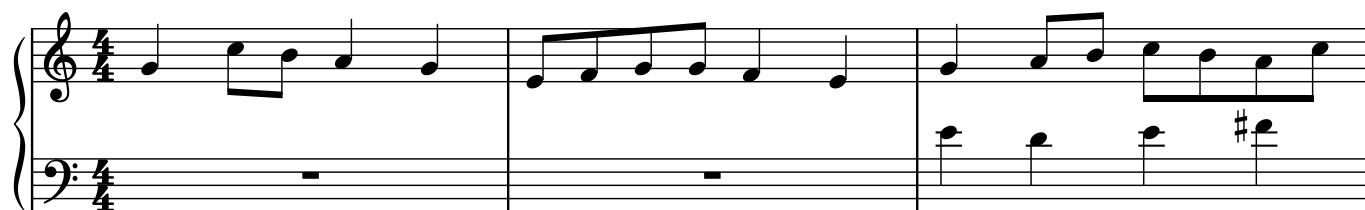

10. SKÁLAMENET A ZÁRADÉKHOZ

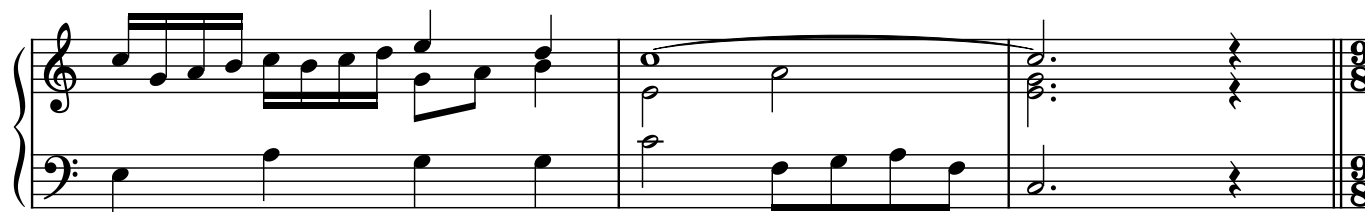
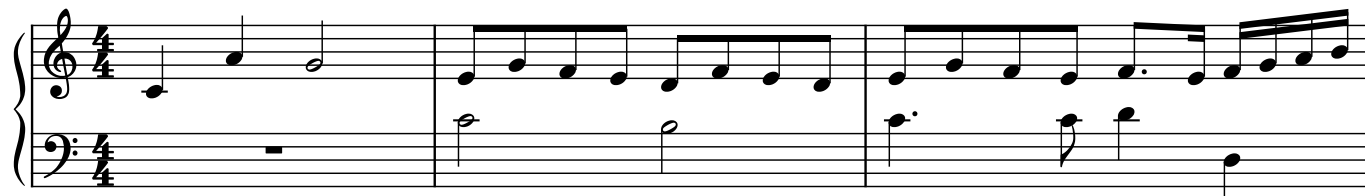
449.d Lefelé tartó skálamenet, párhuzamos szólamokkal:

247 Egymás felé tartó szólamok, visszalépéssel:

419 Felfelé törő motívumok:

11. HIMNUSZOK, GREGORIÁN EREDETŰ ÉNEKEK

Intonációjuk lehet kétsoros idézet: a második sorban a gregorián dallam némileg variált alakjával, hozzáadott záradék nélkül - akár kíséret, kíséreszólam nélkül is.

652 példa tiszta kvint kíséretre, de nélküle is játszható

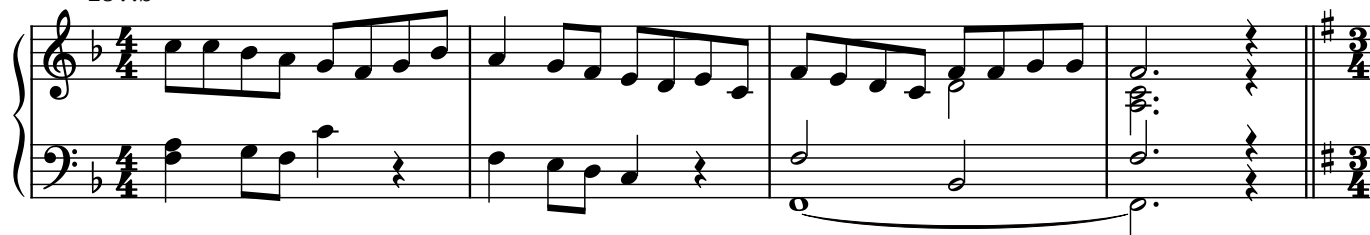
12. BEMUTATÁS MÁSIK SORRAL

Jól ismert ének esetében alkalmazzuk, azonban ilyenkor is célszerű az 1. sorra utalni.

173.b

157.b

13. RÖVID ELŐJÁTÉK

Ha már összeszokott a gyülekezet velünk és ismétlődnek az énekek, eldönthetjük, mikor nincs szükség hosszú bevezetésre.

Például az állandó énekek, az úrvacsoraosztás megszokott énekei, egy evangélizációs hét heti éneke előtt. Istentiszteleten a több részre osztott hosszú ének későbbi versszakait se indítjuk minden egyes alkalommal teljes intonációval.

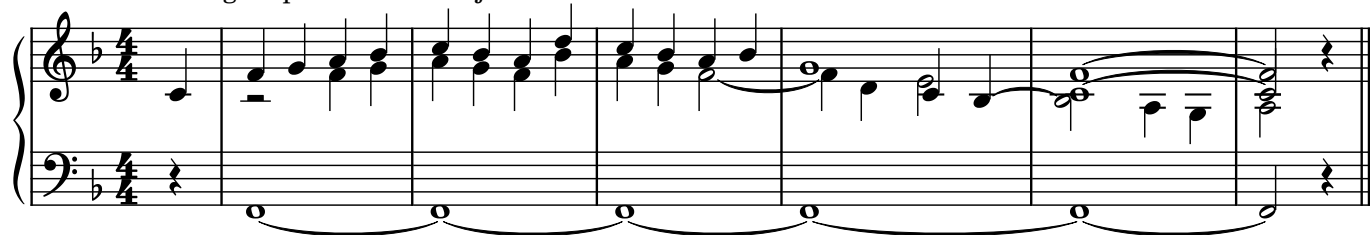
713

360 - 42

15. ORGONAPONT

744.b orgonapont a 744.a előjáték alatt - kis változtatással

Tartalomjegyzék

Előszó.....	3
I.rész: Útmutató	
1. Lépésről lépésre	5
1.1. Az ének felidézése vagy bemutatása	5
1.2. A záradék.....	5
1.3. A záradék kiválasztása.....	6
1.4. A záradék illesztése, rávezetés.....	9
1.5. Átvezetés.....	10
1.6. Egy kis elmélet.....	11
1.6.1 Ami feltétlenül szükséges: hangsorok, transzponálás.....	11
1.6.2 Amire a továbbiakban utalás történik.....	15
2. A kísérőszólam	19
2.1. Milyen távolságban kövesse a kísérőszólam a dallamot?.....	19
2.2. Ellenmozgás	20
2.3. A kísérőszólam belépése.....	20
2.4. A kísérőszólam csatlakozása a záradékhoz	21
2.5. Önállóbb kísérőszólam.....	22
2.6. Kis szemléltetés.....	23
3. Záradék a záróhang alatt.....	24
3.1. Az ének 1. sorának záróhangja és az alaphang	24
3.2. Plagális záradékok a záróhang alatt	26
3.2.1 Egyszerű plagális záradékok.....	26
3.2.2 További záradékok.....	28
3.3. Fríg záradékok a záróhang alatt	30
3.4. Sorismétlés.....	31
4. Autentikus záradékok.....	33
4.1. Egyszerű autentikus záradékok.....	33

4.2. A záradékok alkalmazása: illesztés, magyar énekek, himnuszok.....	35
4.3. További záradékok	38
4.4. Első sor + záradék.....	41
4.5. Kérdés-felelet.....	41
4.6. Az ismétlőjeles sorok	42
4.7. Rövidebb idézet	43
4.8. Háromrészes előjátékok: átvezetés a bemutatás és a záradék között	44
4.9. Hosszabb előjátékok	45
5. Régi magyar énekek	46
5.1. Záradékok.....	46
5.1.1.Lá sorok szí-vel	46
5.1.2.Rövid plagális Codák.....	48
5.1.3.Lá sorok szó-val	49
5.1.4.Dúr záradékok	50
5.1.5.Mixolíd záradékok	51
5.2. Az első sor záradékkal és az első sor után záradék.....	52
5.3. Lá sor szí-vel, vagy szó-val?	53
5.4. Átvezetés.....	54
5.5. Az 1. és 2. sor után a záradék, sorzáró kadenciák.....	55
6. Zsoltárok és korai korálok	56
6.1. Záradékok.....	56
6.1.1.Lá sorok	56
6.1.2.Dúr (ión) és mixolíd	58
6.2. A záradék illesztése	60
6.3. Átvezetés.....	61
6.4. További idézet.....	62
6.5. Idézet kísérszóval és Codával	63
7. Fríg záradékok	64
8. A kezdőhangra vezetünk	68
8.1. Egyszerű záradékok.....	68
8.2. Záradékok tercre	68
8.3. Kvintre	69

8.4. A felső oktávra	70
8.5. Fríg énekek ré kezdőhangjára	70
8.6. A záradék illesztése	71
9. Szekvencia.....	73
9.1. Szekvencia a dallam egy motívumából és hármashangzat-szekvencia	73
9.2. Szekvenciák különböző figurációkkal	74
9.3. A szekvencia beillesztése	76
9.4. Példák.....	77
10. Skálamenet a záradékhoz.....	80
10.1. Párhuzamos skálamenetek lefelé	80
10.2. Egymás felé tartó szólamok	82
10.3. Felfelé törő motívumok, sorok	83
10.4. A skálamenetek illesztése	84
11. Himnuszok, gregorián eredetű énekek	85
12. Bemutatás másik sorral	88
13. Rövid előjáték	90
14. Új ének.....	92
15. Orgonapont	94
16. Rövid áttekintés	96
Tartalomjegyzék.....	109
Idézett szerzők.....	112
 II. rész: Intonációk	
Példatár A. a 21-es énekeskönyvhöz.....	113
Példatár B. a 48-as énekeskönyv Korálkönyvéhez.....	165

Nevük kezdőbetűjével idézett szerzők:

Az Intonáció Gyűjteményből – ReZeM 016:

Alföldi-Boruss Csilla	Hargita Péter	Nagy Csaba
Draskóczy László	Jobbágy Bence	J. Pachelbel
Gárdonyi Zoltán	Kecskés Balázs	Reményi Attila
Hajdu Lóránt	Máté János	Sepsy Károly

A Református Korálkönyvből:

Gárdonyi Zoltán
Gyülvéshi Barnabás
Papp Ákos

A Digitális Új Református Korálkönyvből:

Bessenyei Mihály
Gárdonyi Zsolt
Szabó Balázs

Jelmagyarázat

d/m: záradék azonos nevű dúrban és mollban

XY: az Intonáció Gyűjtemény - ReZeM 016, 1993 - *szerzője, 48-as sorszám, (21-es sorszám)*

XY *után*: a szerzőtől idézett kadencia az Intonáció Gyűjteményben négy szolamú felrakásban található. Itt három szolamban, mivel nemcsak szemléltetés céljából szerepel, hanem egyben mintazáradék is.